UNIVERSITETET I BERGEN
Det medisinsk – odontologiske fakultet

Styresak: 48/16

Sak nr.: 16/4966

Møte: 18.05.16

Budsjett og budsjettprosess for 2017

Grunnlagsdokumenter i saken

a) Fakultetsstyresak 26/14: Rullering av strategisk plan 2015-2016
b) Fakultetsstyre orientering møte 17/6-14 – Handlingsplaner 2015-2016 (ePhorte 14/5973)
c) Fakultetsstyresak 19,21,21/16: utdanning-, forskning-, forskerutdanningsmelding.
d) Fakultetsstyresak 47/16: Økonomirapport pr. april 2016.
e) Risa II utvalgets innstilling (vedlagt)

Hva saken gjelder

I denne saken informeres styret kort om momenter og prosessen for budsjett 2017. Budsjettprosessen følger i hovedtrekk samme plan som tidligere år. Fakultetsstyret får framlagt egen sak om rammer og prioriteringer for budsjett 2017 i junimøtet og behandler fakultetets budsjettforslag i septembermøtet. Instituttene sender inn sine budsjettforslag innen 1/7-2016 til fakultetet. Forslag til budsjettfordeling legges fram i desember basert på UiBs og fakultetets strategi, tildeling fra Universitetsstyret, styrets vurderinger, forslag fra instituttene og drøftinger i ulike fora.

Fakultetsdirektørens kommentarer

Det vises til vedlegg om momenter og prosess for budsjett 2017. I denne saken vedtar fakultetsstyret tidsplanen for budsjett 2017 og orienteres kort om momenter for budsjettrammen 2017 som allerede nå er kjent.

Fakultetet har god faglig framgang med godt tilslag ved eksterne søkeprosesser, stort antall publikasjoner, mange kandidater i forskerutdanningsløp og kvalitativ god undervisning til mange studenter i en rekke studieløp.

Kunnskapsdepartementets resultatmodell er vedtatt endret på enkelte områder både for utdannings- og forskningskomponenten. Hvordan endringene vil slå konkret ut i UiBs og fakultetets budsjett vil trolig ikke være kjent før statsbudsjettet legges frem i oktober. Ved UiB har Risa II-utvalget levert sin innstilling om fordelingsmodellen ved UiB. Den er planlagt drøftet i Universitetsstyrets møte 2.juni.

Våre foreløpige beregninger for budsjettrammen for 2017 er usikre, men viser at både utdannings og forskningskomponenten har en positiv utvikling på grunn av bedre resultater. Imidlertid vil regjeringens effektiviseringskutt, UiBs strategikutt og fortsatt økt internhusleie trolig medføre en moderat vekst i fakultetets budsjettramme.

I årene framover er det ikke forventet realvekst i grunnbevilgningsbudsjettet men mulighetene i konkurranseutsatte prosjekttildelinger som EU og NFR vil trolig øke. God langsiktig styring av grunnbudsjettet over tid vil være avgjørende for å lykkes med bedre

utdanning og bedre forskning. Ved UiB er det startet et arbeid for å utarbeide konkrete langtidsbudsjett som kan bidra til bedre beslutninger og styring over flere år.

Fakultetsledelsen prioriterer en bærekraftig økonomi med et handlingsrom som gir fakultetet muligheter for å gi samfunnet best mulig utdanning, forskning, formidling og innovasjon.

Forslag til vedtak:

1. Budsjettprosessen for 2017 følger oppsatt tidsplan.
2. Fakultetsstyret tar premissene for budsjett 2017 i saken til orientering.

Inger Hjeldnes Senneseth
Fakultetsdirektør

Ørjan Hauge
Seksjonsleder økonomi

11.05.2016/ Ørjan Hauge

Vedlegg: Momenter til budsjett 2017

Prioriteringer

Universitetet har vedtatt ny strategi for perioden 2016 – 2022. Fakultetets strategiplan og handlingsplaner går ut 2016 og styret vil få framlagt egen sak om strategiplan.

Økt handlingsrom

Fakultetsledelsen har over lengre tid arbeidet med konkrete saker i dialogen med universitetsledelsen for å øke fakultetets handlingsrom.

Særlig gjelder dette:

1. Forskning
    a. Forskerutdanning
    b. Vitenskapelig utstyr
    c. Rekrutteringsstillinger
2. Utdanning
    a. Nye studieplasser
    b. Digitalisering
3. Innovasjon og samarbeid med industrien
    a. Helsecampus Årstadvollen
4. Økonomi
    a. Bedre rammebetingelser for nulldekningsbidragsfinansierte forskningsprosjekt

Langtidsbudsjettering – rammer

Fakultetene skal levere inn et teknisk langtidsbudsjett innen den 30.06.2016 som danner grunnlag for fakultetets langtidsbudsjett som har frist i september. Det er særlig premisser for inntekter og kostnader i årene som kommer som utgjør hovedparten av arbeidet.

Fakultetets budsjettrammer 2017

Resultatbaserte tildelinger (RBO og utdanning)

Det kommer endringer i Kunnskapsdepartementets (KD) resultatbaserte tildeling til universiteter og høyskoler;

- Antall avlagte doktorgrader går i åpen ramme som vil si en fast stykkpris pr. avlagt doktorgrad.
- Vitenskapelig publisering; endret vekting slik at samarbeid og doble adresser ikke reduserer uttelling.
- Annen ekstern finansiering; uttelling for annen ekstern finansiering enn EU og NFR
- Avlagte grader; innføres som ny resultatparameter for bachelor- og mastergrader.

I tillegg har Risa II-utvalget ved UiB levert en rapport om fordelingen ved UiB (se vedlegg) som skal diskuteres med fakultetsledelsene og Universitetsstyret før sommeren.

Hvordan endringene vil slå ut i UiBs og MOFs budsjett vet vi ikke før statsbudsjettet for 2017 legges fram 6. oktober og Universitetsstyret vedtar UiBs budsjett 20. oktober.

Det er derfor mer usikkerhet enn vanlig knyttet til størrelsen på budsjettrammene for 2017. Basert på dagens modell, er utviklingen i rammen estimert til en vekst på i overkant av 10 millioner kroner Beregningen er basert på 2016 satser og det er ikke lagt inn pris og lønnskompensasjon. Vi gjør oppmerksom på at beregningene kun er et anslag med en del usikkerhet.

Tabell 1 - Estimat på utvikling i resultatbasert tildeling fra 2016

	Antall 2014	Antall 2015	Endring	2016 sats*	Endring resultat
Publisering nivå 1	334	643	309,2		
Publisering nivå 2	67	167	99,6		
Doktorgrader	75	95	20	360 050	5 400 750
NFR	73,1	92,5	19,4	0,119	1 724 175
EU	5,3	10,3	5,0	0,929	3 484 688
Studiepoeng sum	1489,7	1662,43	172,73		
for odontologi	163,3	223,42	60,12	111 750	5 038 808
for medisin	896,8	927,2	30,4	111 750	2 547 900
for andre	429,6	511,81	82,21	37 500	2 312 156
Økning i RBO					20 508 476

Forventet kutt			
Omfordeling	1,00 %	575 mkr	5 750 000
Effektivisering	0,50 %	575 mkr	2 875 000
Fellesbidrag			-
Økt husleie	1,25 %	84 mkr	1 050 000
Sum kutt/kostn økning i rammen			9 675 000

Netto økning	10 833 476

Pris og lønnskompensasjon

Med den generelle situasjonen i arbeidsmarked og konjunkturer ellers, forventes moderat kostnadsvekst både i 2016 og 2017 som gir lavere pris- og lønnskompensasjon enn normalnivået tidligere år (rundt 3%).

Effektiviseringskutt

Regjeringen innførte et effektiviseringskutt i staten fra 2015 og dette utgjorde om lag 14 millioner kroner for UiB og nær 3 millioner kroner for MOF i år. Det er klare signaler på at effektiviseringskuttet vil bli videreført fra KD neste år med tilsvarende videreføring til fakultetsbudsjettene.

Strategikutt for handlingsrom til Universitetsstyret

Universitetsstyret vedtok strategikutt for fakultetene som utgjorde vel 5,5 millioner kroner for MOF i 2016. Det er vedtatt en 3-årig plan for strategikutt som medfører et rammekutt på samme nivå i 2017.

Kostnadsvekst

Lønnsoppgjøret 2016 ser ut til å medføre en marginal vekst i lønnskostnadene og det er også forventninger om et moderat lønnsoppgjør i 2017 som vil tilsi en lavere kostnadsvekst enn det vi har hatt de senere årene. Dette vil mest sannsynlig ikke forbedre handlingsrommet, fordi inntektsveksten vil reguleres i tråd med forventet utvikling i lønn og prisendringer generelt.

I tillegg er husleie og kostnadsfordeling internt ved UiB en usikker faktor. De siste årene har f. eks husleien økt mer enn den generelle prisstigningen, og det er varslet at dette vil fortsette i årene framover for å dekke økte investeringer i og vedlikehold av bygg.

Fremførbare underskudd

Fakultetet har et framførbart underskudd fra tidligere år på 12,1 millioner kroner i fellesposter, annuumsøkonomien. I 2015 hadde to av instituttene underskudd i annuum. K1 hadde et underskudd på 1,4 millioner kroner som det forventes at dekkes inn i løpet av inneværende år, mens IGS trolig vil bruke noe lengre tid på å nedbetale underskudd på 1,6 millioner kroner og opparbeide et handlingsrom.

Budsjettprosessen for 2017

Universitetets plan for budsjettprosessen 2017, er per nå ikke klar. Basert på planen i fjor, har vi lagt opp til følgende tidsplan for budsjettarbeidet ved fakultetet:

Tabell 2 - Tidsplan for budsjettprosessen 2017

	Frist / tid
Fakultetsstyret orienteres om budsjett og budsjettprosess	18.05.2016
Budsjettrundskriv til instituttene	mai 16
Universitetsstyret diskuterer budsjett og budsjettprosess for 2017	02.06.2016
Rundskriv om budsjettforslag til fakultetene fra Universitetsdirektøren	juni 16
Fakultetsstyret orienteres om budsjett og budsjettprosess	22.06.2016
Instituttenes frist for budsjettinnspill	20.06.2016
Rektor og dekaner diskuterer budsjett 2017	august 16
Frist for prioriterte forslag til bygg, ombygging og investeringer til EIA	01.09.2016
Fakultetsstyret behandler budsjett 2017	07.09.2016
Frist for budsjettforslag til UiB sentralt	08.09.2016
Dialogmøter med instituttene	september 16
Dialogmøte med universitetsledelsen	september 16
Statsbudsjettet legges fram	06.10.2016
Fakultetsstyret budsjett 2017 - status og statsbudsjett	26.10.2016
Universitetsstyret behandler UiBs budsjett	20.10.2016
Fakultetsstyret behandler prinsipper budsjettfordeling 2017	23.11.2016
Fakultetetet skal ha mottatt tildelingsbrev for 2017 fra UiB	november 16
Fakultetsstyret behandler fakultetets budsjett - fordeling	14.12.2016

11.05.2016 Beathe Bjørneberg, Ørjan Hauge

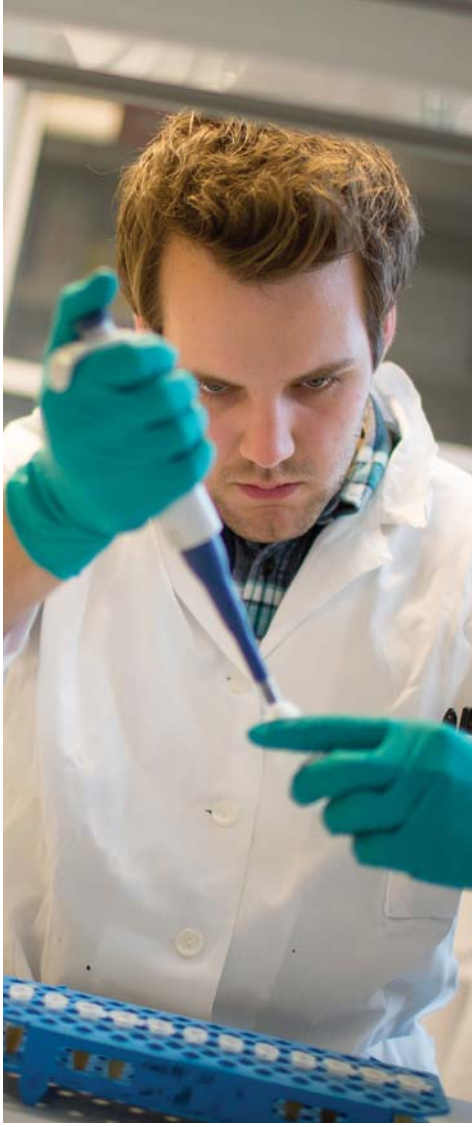

UNIVERSITETETS BUDSJETTFORDELINGSMODELL

INNSTILLING FRA ET UTVALG

Forord

Utvalget som ble nedsatt for å foreta en vurdering av universitetets interne budsjettfordelingsmodell legger herved fram sin innstilling. Utvalgets innstilling er enstemmig.

Bergen 15.mars 2016.

Alf Erling Risa
leder

Ove Borge

Knut Børve

Per Arne Foshaug

Trine Moe

Alette Gjlhus Mykkeltvedt

Kristin Miskov Nodland

Christine Stoltz Olsvik

Rolf Reed

Tore Tungodden

Steinar Vestad
sekretær

Kari Fuglseth
sekretær

Innhold

1. Oppnevning og mandat ... 3
1.1 Tolking av mandat ... 3
2. Oppsummering og anbefalinger ... 5
3. Finansieringssystemet for universiteter og høyskoler ... 9
3.1. Finansieringsmodeller ved andre universitet ... 13
4. Universitetets nåværende inntektsfordelingsmodell ... 15
4.1 Utdanningskomponenten ... 17
4.2 Forskningskomponenten ... 19
4.3 Rekrutteringsstillinger ... 22
4.4 Andre øremerkede midlertidige tildelinger ... 23
4.5 Basiskomponenten ... 24
4.6 Bidrags- og oppdragsinntekter ... 27
4.7 Budsjettutviklingen i perioden 2008 - 2015 ... 30
4.8 Oppsummering ... 32
5. Bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet ... 34
5.1. Tiltak for økte Bidrags- og oppdragsinntekter ... 40
5.2. Finansiering av bidrags- og oppdragsforskning ... 42
5.3. Oppsummering ... 45
6. Handlingsrom gjennom verdiskaping /omfordeling ... 46
7. Tverrfaglig virksomhet ... 52
8. Infrastruktur ... 56
VEDLEGG ... 59
Finansielle incentiver for økt BOA, modellberegninger ... 59
Finansielle incentiver for økte studiepoenginntekter ... 64
Bidrags- og oppdragsinntekter ved UiB, UiO og NTNU ... 65

1. Oppnevning og mandat

I forbindelse med arbeidet med universitetets strategi 2022 besluttet universitetsledelsen å nedsette et utvalg for å foreta en vurdering av universitetets interne budsjettfordelingsmodell. Formålet var å videreutvikle fordelingsmodellen med sikte på å utvikle interne fordelingsmekanismer som gir universitetet og fagmiljøene det nødvendige økonomiske handlingsrom for å nå sine strategiske målsettinger. Utgangspunktet for arbeidet vil være dagens budsjettrammer. Utvalget fikk følgende sammensetning:

Alf Erling Risa, professor, Det samfunnsvitenskapelige fakultet (leder)
Kirsti Aarøen, fungerende økonomidirektør (til 10.12.15)
Per Arne Foshaug, økonomidirektør (fra 10.12.15)
Rolf Reed, instituttleder, Institutt for biomedisin
Ove Borge, assisterende fakultetsdirektør, Det psykologiske fakultet
Trine Moe, fakultetsdirektør, Det humanistiske fakultet
Christine Stoltz Olsvik, seksjonssjef, Det juridiske fakultetet
Alette Gilhus Mykkeltvedt, fakultetsdirektør, Det samfunnsvitenskapelige fakultet
Knut Børve, professor, Kjemisk institutt
Kristin Miskov Nodland, administrasjonssjef, Universitetsmuseet
Tore Tungodden, assisterende universitetsdirektør

Stabsdirektør Kari Fuglseth og seniorrådgiver Steinar Vestad har fungert som sekretariat for utvalget.

Utvalgets mandat:
Basert på en gjennomgang og evaluering av eksisterende fordelingsmodell bes utvalget om å utvikle forslag til interne fordelingsmekanismer som legger til rette for at universitetet og fagmiljøene kan nå sine strategiske målsettinger i strategiperioden. Tverrfaglighet, bidrags- og oppdragsfinansiert forskning og infrastruktur gis særlig prioritet. Et mål for arbeidet bør være å utvide institusjonens universitetspolitiske handlingsrom.

Utvalget bes videre om å vurdere kriterier for omfordelinger mellom fag og avdelinger. Kriterier for omfordeling må være forutsigbare og gi grunnlag for langsiktig planlegging.

Kunnskapsdepartementet har signalisert at de vil legge fram forslag til ny finansieringsmodell for sektoren i forbindelse med framleggelsen av forslag til statsbudsjett for 2016. Utvalget bes om å ta hensyn til konsekvenser av en eventuell ny finansieringsmodell i sitt arbeid.

Utvalget bes om å vurdere i hvilken grad Kunnskapsdepartementets finansieringsmodell skal gjenspeiles i universitetets og fakultetenes interne modeller. Samtidig bes utvalget om å vurdere eventuelle UiB spesifikke resultatelementer og incentivordninger.

En forutsetning er at fordelingsmodellen skal bidra til enkle og gjennomsiktige budsjettprosesser ved UiB. Dette krever at selve modellen må være enkel, gjennomsiktig og forutsigbar slik at den bidrar til at Styret får et godt beslutningsgrunnlag for sine budsjettvedtak.

Utvalget skal levere sin innstilling innen 15. mars 2016.

1.1 Tolking av mandat

Utvalgets mandat ble lagt fram for universitetets dekangruppe i august 2015, som kom med følgende innspill:

Dekangruppen mente begrepet handlingsrom i mandatet er for snevert definert og at fokus må rettes mer mot handlingsrom gjennom «verdiskaping» og økte inntekter. I tillegg ønsket dekangruppen å presisere at arbeidet med eventuelle kriterier for omfordeling også må inneholde kriterier for omfordeling av studieplasser. Det humanistiske fakultet trakk fram at «*Finansieringsmodellen skal legge til rette for utnytting og utvikling av breddeuniversitetets unike muligheter.*»

Dekangruppen ble oppnevnt som referansegruppe for utvalgets arbeid. Arbeidsgruppens leder har etter dette rapportert om arbeidets framdrift til referansegruppen ved to anledninger.

Til utvalgets første møte 16.09.15 orienterte prorektor for universitetsledelsens ambisjoner og målsettinger for gruppens arbeid.

Prorektor understreket at utgangspunktet for utvalgets arbeid er universitetets primæroppgaver innen forskning, utdanning, formidling og innovasjon, med fakultetene som grunnpilarene i universitetets organisering. Prorektor la spesielt vekt på følgende deler av utvalgets oppdrag:

- Mekanismer for å ivareta tverrfaglighet
- Ekstern finansiering[1] som gir institusjonen økt handlingsrom
- Legitim omfordeling av ressurser
- Fleksibilitet/omstilling vs. stabilitet og forutsigbarhet.

Forskning på internasjonalt høyt nivå er avhengig av langsiktige investeringer i form av oppdatering og tilrettelegging av infrastruktur, så vel som direkte forskningsmidler til lønn og driftsmidler. Samtidig krever etablering av flere ledende forskningsmiljø økte ressurser. Skal UiB nå målet om å holde høy, internasjonal faglig kvalitet må bidrags- og oppdragsfinansieringen styrkes. Økning i inntekter fra Forskningsrådet og EU skal gis særskilt oppmerksomhet i strategiperioden. I den grad utvalget ser behov for å prioritere mellom de fire hensynene understreket prorektor at en legitim omfordeling og økt bidragsfinansiering bør ha en særlig prioritet i utvalgets arbeid.

Utvalget drøftet mandat og oppdraget slik det var presentert av prorektor og på bakgrunn av innspill fra dekanene i møte på Solstrand i august. I tolkingen av mandat har gruppen lagt vekt på følgende:

- Evaluering av dagens budsjettfordelingsmodell danner utgangspunkt for utvalgets arbeid
- Utvalgets anbefalinger skal være framoverskuende
- Utvalget har lagt vekt på at det skal være stor grad av transparens i modellen og at kriterier for fordeling skal være basert på identifiserbare størrelser/aktivitet
- Utvalget skiller mellom fordelingsmekanismer som kan inngå i en modell og de beslutninger og vurderinger som Styret må utøve som universitetets øverste organ

I vurderingen av dagens fordelingsmodell er fakultetene bedt om innspill på sine erfaringer med modellen, samt omtale av egne budsjettfordelingsmodeller (arkivsak 15/7366).

Utvalget er satt sammen av deltakere fra alle fakultet, Universitetsmuseet og sentraladministrasjonen. Mandatet angir at det skal diskuteres prinsipper for flytting av midler og ikke gis konkrete forslag til flytting av ressurser mellom ulike fagmiljø. Det er så opp til

[1] I utredningen omtales eksterne inntekter som bidrags- og oppdragsinntekter (BOA).

Styret å treffe de konkrete og strategiske valg av virkemidler og konkrete endringer i UiBs budsjettfordeling.

En sentral forutsetning for å nå universitetets målsettinger om økt BOA ligger i å videreutvikle forholdet til forskningsinstitusjoner som UiB har eierskap til. Uni Research er en særlig viktig partner i dette arbeidet. I 2015 satte Styret ned en arbeidsgruppe som skal vurdere modeller for videre samarbeid med Uni Research. Utvalget som har arbeidet med UiBs interne budsjettfordelingsmodell, har av denne grunn ikke valgt å gå inn i samhandlingen med Uni Research.

UiBs budsjettmodell innebærer utstrakt delegering av ressursbruk. Midlene stilles til rådighet for fakultetene gjennom årlige budsjettrammer. Fakultetene videreføre deretter midler til instituttene. Fakultetene kan velge ulike modeller for videreføring av midler til sine institutter. På dette grunnlag har utvalget valgt å begrense sitt arbeid til å vurdere fordelingsmekanismer i forhold til fakultetene.

2. Oppsummering og anbefalinger

UiB får sitt oppdrag fra staten gjennom vedtak i Stortinget og oppfølging fra regjeringen. Oppdraget blir finansiert dels gjennom en grunnbevilgning fra Kunnskapsdepartementet og dels gjennom konkurranseutsatte bevilgninger kanalisert gjennom Forskningsrådet, EU og andre finansieringskilder. Deler av grunnbevilgningen er også konkurranseutsatt gjennom at størrelsen på overføringene er basert på kvantitative resultat knyttet til utdannings- og forskningsaktivitet. I tillegg har UiB andre oppgaver som finansieres gjennom basisbevilgning. Formålet med finansieringsmodellen er å fremme god, forskningsbasert høyere utdanning og forskning av høy kvalitet.

Modellbasert ressursfordeling av grunnbevilgningen kan bidra til gode insentiver gjennom åpenhet og forutsigbarhet i budsjettprosessene. Dette krever imidlertid godt målbare kriterier for fordelingen. Dette har vist seg vanskelig i forhold til formidling, som likevel er en viktig primæroppgave for UiB. Dette betyr at det er en ledelsesoppgave å sørge for oppmerksomhet og ressurser til formidling.

Den nasjonale finansieringsmodellen er ment å bidra til kostnadsdekning og stimulere til økt aktivitet innen områder hvor det etableres insentiver. Departementet overlater til UiB å bestemme hvordan bevilgningene skal fordeles lokalt. Begrunnelsen er at ressursbruken blir mest effektiv når en utnytter lokal kunnskap. Dette er forskjellig fra tidligere modeller der departementet fjernstyrte den lokale ressursbruken i detalj. En tilsvarende vektlegging av lokal innsikt er en av grunnene til at utvalget ønsker fortsatt å ta utgangspunkt i den nasjonale modellen når det utformes en lokal modell for ressursflyten fra sentralnivået til fakulteter og avdelinger. Dette valget betyr ikke at utvalget er uinteressert i hvordan ressursene blir fordelt videre utover i organisasjonen. Fordelingen bør fremme kostnadsdekning og aktiviteter som er insentivbelagt, men være basert på lokal egenart og kunnskap.

En del av bevilgningen reflekterer oppnådde resultater i utdanning og forskning. En lokal finansieringsmodell kan bidra til omstilling og forutsigbarhet ved å spesifisere hvordan oppnådde resultatinntekter kan videreføres til de enhetene som har oppnådd resultatene. Stor grad av videreføring vil gi større omstilling i favør av enheter med gode resultater. Fordelen med å etablere en finansieringsmodell er at omstillingsprosessen blir gjennomsiktig og forutsigbar.

Utvalget har vurdert mulighetene for å innføre tildelinger basert på resultater på områder som ikke går inn i departementets modell. En sentral problemstilling er om det er formålstjenlig å

fordele inntektene lokalt på en måte som fraviker fra Kunnskapsdepartementets finansieringsmodell. Dette kan gi premiering av flere eller andre typer aktivitet, men samtidig føre til større kompleksitet og uforutsigbarhet i finansieringsmodellen. Erfaringer viser at det er vanskelig å konstruere gode belønningsordninger som fremmer universitetets mål uten at det får uheldige bivirkninger. Den ene insentivordningen kan slå den andre i hjel, dersom det ikke foretas klare prioriteringer. Dette er en hovedmotivasjon for å ta utgangspunkt i den nasjonale modellen ved utforming av vår lokale finansieringsmodell.

Vitenskapelig ansatte utfører de oppgavene som gir konkurranseutsatte og resultatbaserte inntekter, med hjelp av støttepersonell på alle nivå i organisasjonen. Evnen til å lykkes er avhengig av gode strategier for rekruttering, organisering, infrastruktur, ledelse og kultur. God rekruttering og ledelse kan skape en kultur for motivert innsats for å levere utdanning og forskning på toppnivå. Finansieringsmodellen bør støtte opp om de andre elementene som er nødvendige for at UiB skal nå sine mål. Det er opplagt at vitenskapelig innsats og kvalitet ikke er avhengig av økonomiske insentiver alene. Likevel bør vitenskapelig ansatte som lykkes gjennom en ekstra innsats, også oppleve ressursmessig og økonomisk anerkjennelse. Dette må balanseres mot at økte inntekter også må bidra til finansiering av fellesfunksjoner og infrastruktur. Slike hensyn trenger ikke være i motstrid. Det er vel kjent at inntekter som går til felles infrastruktur eller nye, unge kolleger, kan motivere til innsats.

De konkurranseutsatte forskningsbevilgningene kommer enkeltvis og har en klar adresse til de forskningsmiljøene som har fått prosjektfinansiering. Hvordan blir da ressursene fordelt mellom forskningsutførende enheter og omliggende støttefunksjoner? Løsningen på dette spørsmålet kan påvirke kvaliteten på infrastruktur og støttefunksjoner, men også de lokale insentivene til å arbeide for nye forskningsprosjekter. Forskningsbevilgningene bidrar til omstilling fordi vellykte miljøer blir tilført ressurser som ikke bare gir mer forskning, men også bidrar til utdanning og rekruttering. De bidrar også til omstilling gjennom økte resultatinntekter i grunnbevilgningen. Universitetets rammebetingelser for denne aktiviteten bør være forutsigbare og gjennomsiktige.

Avlagte studiepoeng utgjør en viktig del av resultatinntektene. Den nasjonale modellen er basert på ulike kostnadsgrupper for å produsere en årsenhet. Kostnadskategoriene reflekterer ikke nødvendigvis de reelle forskjellene i kostnader mellom ulike utdanninger, og dette reiser problemstillinger når de samme kostnadskategoriene benyttes til intern ressursfordeling mellom fakultetene.

De tre største universitetene har løst dette spørsmålet på forskjellige måter. NTNU har valgt å etablere priser for resultatinntekter basert på egne, lokale kostnadsvurderinger. Det gir forutsigbare og gjennomsiktige resultatinntekter som reflekterer forskjeller i kostnad knyttet til ulike fag. Men endring i NTNUs inntekter i det nasjonale systemet blir ikke lik endringen i resultatinntektene til fakultetene. Det skaper behov for å justere andre steder i systemet, noe som bidrar til mindre gjennomsiktighet.

UiB og UiO har valgt løsninger som ligger nærmere det nasjonale systemet. Den nye nasjonale modellen ble innført uten omfordelingsvirkninger i innføringsåret. Derfor var utgangspunktet for hver institusjon størrelsen på grunnbudsjettet med den gamle finansieringsmodellen. Deretter ble resultatinntektene for utdanning, forskning og rekruttering beregnet ut fra den nye modellen. Differansen mellom grunnbudsjettet og de samlede resultatinntektene ble definert som en basisbevilgning. De nye, interne modellene for fakultetene ved UiB og UiO ble hovedsakelig innført på samme måte. Fakulteter der resultatinntektene utgjorde en stor andel, fikk da en mindre basisbevilgning enn andre. Dette kan tolkes på flere måter. En tolkning er at forskjellen i basisbevilgning reflekterer forskjeller i lokale kostnader sammenlignet med de nasjonale vektene. En annen tolkning er at resultatet er drevet av produktivitetsforskjeller. En ulempe med UiB/UiO modellen kan være at den ikke er basert på eksplisitte produktivitets- og kostnadsmålinger. En fordel er at det er stort

samsvar mellom endring i resultatinntekter inn til universitetet, og videreførte midler til fakultetene. Dette skaper forutsigbarhet og gjennomsiktighet fordi modellen i seg selv ikke fører til behov for justeringer i andre deler av budsjettet.

Med virkning fra 2017 har Stortinget vedtatt endringer i finansieringsmodellen for universitet og høyskoler. Basert på prinsippet om mest mulig likhet mellom Kunnskapsdepartementets modell og universitetets fordelingsmodell er det utvalgets oppfatning at modellendringene også bør implementeres i universitetets modell.

Utvalget anbefaler at UiB fortsetter med en framoverskuende modell som gir automatisk omstilling gjennom ressursmessig styrking av miljøer som lykkes. Produktivitetsforbedringer blir dermed belønnet. Vurdering av eventuelle lokale kostnadsavvik fra modellens kostnadsvekter er et politisk spørsmål som må avgjøres av Styret. Dette illustrerer at alle automatiserte modeller for økonomistyring er avhengige av å bli støttet opp av politiske beslutninger i organisasjonen.

Det er relativt enkelt å etablere modellbasert ressursfordeling rettet mot noen få toppforskere. UiB har for eksempel slike ordninger rettet mot forskere som har fått ERC *grant* eller SFF ansvar. Det er likevel vel kjent at forskningsproduktivitet er svært skjevt fordelt selv i de beste fagmiljøer. Det er opplagt viktig å motivere flertallet til bedre innsats, men det er ikke opplagt at modellbaserte ressurstildelinger egner seg for dette. Igjen blir det en ledelsesoppgave å få best mulig innsats og kvalitet i hele organisasjonen.

Både aktivitetene som blir finansiert av grunnbevilgningen fra Kunnskapsdepartementet, og konkurranseutsatte bevilgninger fra NFR og EU, er avhengige av støttefunksjoner, utstyr og infrastruktur. Grunnbevilgningen støtter i dag opp om disse formålene gjennom en andel av basisbevilgningen og en 25%-andel av de resultatavhengige komponentene. Aktiviteter finansiert av bidragsinntekter bør bidra med betaling for støttefunksjoner. I spesielle tilfeller, særlig for bidragsinntekter som omfattes av gaveforsterkningsordningen, har Styret inngått særskilte rammeavtaler. Slike rammeavtaler bør i minst mulig grad binde opp universitetets disposisjoner. Også i denne delen av universitetets virksomhet bør det være klart på forhånd hvem som skal dekke utgiftene til de nødvendige støttefunksjonene.

Erfaringene med endring av modell for fellesbidrag for BOA og innføring av TDI modell er viet stor oppmerksomhet både i fakultetenes innspill og i diskusjoner i utvalget. Et særskilt punkt gjelder at fakultetene påpeker at modellendringen for fellesbidrag ga tilbakevirkende kraft for allerede etablerte prosjekter. Dette var etter utvalgets oppfatning uheldig og utvalget anbefaler at de finansielle rammevilkårene som gjelder ved søknadstidspunktet for et prosjekt, i størst mulig grad bør legges til grunn ved gjennomføringen av prosjekter.

Kostbart, avansert utstyr er nødvendig både for utdanning og forskning. Universitetet må ta i bruk alle mulige finansieringskilder også til dette formålet. Det er en krevende oppgave både å anskaffe, vedlikeholde og fornye slikt utstyr. Gode beslutninger for investering og anvendelse av utstyr krever brukerbetaling.

Brukerbetaling gjelder også for økt areal gjennom nybygg. Det er en sikker prediksjon fra økonomisk organisasjonsteori og empiri at redusert brukerbetaling for nye arealer vil føre til stor etterspørsel i organisasjonen. Det er klart at Styret står fritt til å vedta strategiske satsinger som medfører økt arealbruk. Graden av brukerbetaling vil avgjøre hvor vanskelig det blir å stå i mot sterke ønsker om prioritert arealbruk andre steder i organisasjonen. Dersom alle grupper får vekst i arealbruk uten brukerbetaling, blir arealbruken ineffektiv.

Universitetets strategi for 2016 – 2022 er både ambisiøs og ressurskrevende. Dette krever harde prioriteringer. På dette grunnlag har utvalget vurdert ulike virkemidler både for å stimulere til økte inntekter og for omfordeling av ressurser. Dette gjelder både omfordeling

basert på generelle rammekutt og omfordeling basert på flytting av aktivitet for eksempel studieplasser og rekrutteringsstillinger. Effektiv utnyttelse av tildelte studieplasser og dimensjonering av studieprogrammer er viktig både i forhold til studiekvalitet og frafall i studiene. Dette gir i tillegg økonomiske konsekvenser i form av avlagte studiepoeng og grader. God gjennomføringsgrad innenfor ph.d.-utdanningen er også viktig, spesielt tatt i betraktning de store ressursene som organisasjonen benytter inn mot denne delen av oppdraget vårt. God gjennomføring kan også gi grunnlag for omfordeling ut fra resultat.

Etablering og drift av tverrfaglig virksomhet krever ekstra innsats i forbindelse med nettverksbygging, utarbeidelse og koordinering av virksomheten, samkjøring av administrative rutiner, osv. Utvalget har også fått innspill om at samarbeid mellom forskjellige faglige enheter ofte møter hindringer. Etter utvalgets oppfatning vil stimulering til økt tverrfaglig virksomhet være nært knyttet til hvordan universitetets virksomhet organiseres og ledes. Gjennom organisering av universitetets tverrfaglige satsinger og i arbeidet med å etablere kunnskapsklynger er det nå tatt grep for økt tilrettelegging for slik virksomhet. Utvalget har vurdert ulike økonomiske incentiv som kan inngå i finansieringsmodellen for å stimulere til ytterligere innsats for tverrfaglig virksomhet. Utvalget oppfordrer til forsiktighet når Styret skal vurdere eventuelle nye økonomiske incentiv for økt tverrfaglig virksomhet.

Utvalgets anbefalinger:

Forutsigbarhet

- En forutsetning for gode budsjettfordelingsmodeller er at de er enkle, gjennomsiktige og forutsigbare. Dette tilsier at universitetets modell bør ligge nær opp til den nasjonale finansieringsmodellen. I tillegg bør modellen danne grunnlag for ressursforvaltning i et langsiktig perspektiv. Utvalget anbefaler derfor at universitetets budsjettfordelingsmodell utvikles med stor grad av samsvar med Kunnskapsdepartementets modell.

Bidrags- og oppdragsinntekter

- *Økte bidrags- og oppdragsinntekter* er viktig for å nå universitetets målsettinger. Finansieringsmodellen er et av flere virkemidler for å få dette til. Utvalget anbefaler at det utvikles få og stabile incentivordninger som skal virke over tid. Dette uttrykker klare prioriteringer og gir forutsigbarhet.

- Faglige aktiviteter er avhengig av gode støttefunksjoner. Utvalget anbefaler at også bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet bidrar med betaling for slike tjenester. For å sikre forutsigbarhet anbefaler utvalget at de finansielle rammevilkårene som gjelder ved søknadstidspunktet for et prosjekt, i størst mulig grad bør legges til grunn ved gjennomføringen av prosjekter.

Handlingsrom

- Styrets handlingsrom kan enten bygges opp over få år og deretter vedlikeholdes gjennom i større grad å tidsavgrense strategiske bevilgninger eller, alternativt, å innføre et permanent strategisk rammekutt for å finansiere universitets satsinger. Utvalget anbefaler at en større del av satsingen gjøres midlertidig. Dette sikrer bedre evaluering av prosjektene, forutsigbare budsjettrammer, samt at ansvar for videreutvikling av satsingen legges til et fakultet. Dette er likevel ikke til hinder for at Styret kan bygge opp nye varige satsinger gjennom omfordeling via rammekutt.

Legitim omfordeling

- Universitetets resultatinntekter fra studiepoeng gir et viktig bidrag til universitetets samlede finansiering. Dimensjonering av studieplasser i forhold til ressursrammer og

samfunnsbehov er derfor en sentral utfordring. På bakgrunn av fakultetenes utnyttelse av tilførte studieplasser anbefaler utvalget at Styret vurderer omfordeling av studieplasser mellom fag når de årlige opptaksrammene vedtas.

- For å sikre forsvarlig etablering av nye studieplasser som er fullfinansiert av KD, anbefaler utvalget at basisfinansieringen av studieplassene videreføres fullt ut i etableringsfasen.

- En større del av fakultetenes bevilgning til rekrutteringsstillinger fordeles som tidsavgrensede ressurser. Gjennomføring i ph.d.-utdanningen kan være et kriterium for omfordeling.

Infrastruktur

- For større utstyrsanskaffelser bør det legges til rette for lokal og nasjonal samordning. Utvalget anbefaler at det utvikles modeller for brukerbetaling for alle større utstyrsenheter.

Utvalget vil understreke at finansieringsmodellen vil være et av flere virkemidler for at universitetets skal nå sine målsettinger. Vel så viktige virkemidler vil være organisering, rekruttering og faglig ledelse. Budsjettfordelingen må fungere i samspill mellom modell og strategiske/ politiske føringer for å sikre best mulig resultat.

3. Finansieringssystemet for universiteter og høyskoler

Universiteter og høgskoler finansieres i hovedsak av rammetilskudd fra Kunnskapsdepartementet (GB) og gjennom ulike bidrags- og oppdragsinntekter (BOA)[2]. Andre inntekter utgjør en mindre del av finansieringsgrunnlaget. Som nettobudsjetterte virksomheter har de selv fullmakt til å disponere midlene innenfor rammen. Styret ved den enkelte institusjon har ansvar for å gjøre nødvendige prioriteringer for å nå målene som er fastsatt for UH-sektoren.

Rammebevilgningen fra Kunnskapsdepartementet består av tre deler, en langsiktig og strategisk bevilgning (basis) og uttelling basert på resultater/incentiver knyttet til henholdsvis utdanning og forskning. Dagens finansieringssystem for universiteter og høyskoler ble innført fra 2002. I 2006 ble det foretatt visse endringer i finansieringssystemet (St. prp. nr. 1 (2005 - 2006)), i første rekke knyttet til komponenten for resultatbasert omfordeling av forskningsmidler (RBO). Finansieringsmodellen er senere evaluert i 2009, noe som medførte mindre justeringer (med virkning fra og med 2010 budsjettet). Evalueringsarbeidet er beskrevet i Innst. 12 S (2009 - 2010) og Prop. 1 S (2009 - 2010) fra Kunnskapsdepartementet.

Kunnskapsdepartementets finansieringssystem er i hovedsak likt for alle institusjoner i sektoren, uavhengig av type institusjon og av om de er statlige eller private. Derimot kan den enkelte institusjon selv vurdere i hvilken grad de nasjonale incentivene for utdanning og forskning skal benyttes i den interne fordelingen av midler, eller om det er behov for andre incentiver for å støtte opp under egne strategier ved institusjonene. Et felles finansieringssystem er dermed forenlig med institusjonenes autonomi ved at institusjonene selv kan bestemme de aktiviteter og områder som de vil satse på.

---

2 Bidragsfinansiert aktivitet: Prosjekter hvor institusjonen henter støtte fra nasjonale og internasjonale finansieringskilder, uten krav til leveranser (motytelse) ved avtale/kontrakts inngåelse.
Oppdragsfinansiert aktivitet: Prosjekter institusjonen utfører mot vederlag (betaling) fra ekstern(e) oppdragsgiver(e), med krav til leveranser (motytelse) ved avtale/kontraktsinngåelse.

En sentral målsetting med finansieringssystemet var å gi institusjonene fleksibilitet og incentiver til omstilling og kvalitet. Ved innføringen ble det etablert en utgangsposisjon for hver enkelt institusjon basert på den enkelte institusjons bevilgninger og resultater i årene før finansieringssystemet ble innført. Innføring av dagens modell medførte en økning i resultatelementene og en tilsvarende reduksjon i basisbevilgningen. Den samlede budsjettrammen for hver institusjon ble imidlertid holdt uendret, og det ble ikke omfordelt midler mellom institusjonene ved innføringen. Omleggingen skjedde således innenfor eksisterende budsjettramme og medførte ingen økning i den enkelte institusjonens budsjett og samlede budsjetter for sektoren som helhet.

Våren 2014 satte Kunnskapsdepartementet ned en ekspertgruppe som skulle gjennomgå finansieringsmodellen med formål «*å utvikle finansielle virkemidler som på en bedre måte enn dagens modell vil understøtte god måloppnåelse for universiteter og høgskoler, samlet og enkeltvis»*[3]. Ekspertgruppen leverte sin innstilling i januar 2015. Innstillingen er senere behandlet som del av strukturmeldingen og i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 2016 vedtok Stortinget endringer i finansieringssystemet ved virkning fra 2017 (Innst. 12S (2015 - 2016) og Prop. 1S (2015 - 2016)). Endringene gjelder både komponentene for forskning, utdanning og basis.

Finansieringsmodellens enkeltkomponenter

Utdanningskomponenten

Utdanningskomponenten er resultatbasert og gir uttelling etter avlagte studiepoeng og antall utvekslingsstudenter. Komponenten har en såkalt åpen ramme. Det vil si at det fastsettes priser for ulike studiekategorier, og institusjonene får deretter direkte uttelling i sine tildelinger dersom studiepoengproduksjonen eller antall utvekslingsstudenter øker i forhold til resultatet året før.

Målsettingen med utdanningsincentivene er å premiere institusjoner som gir «*utdanning av høy kvalitet og som får studentene til å lykkes i sine studieløp»(St.prp. nr. 1 (2001 – 2002))*. Samtidig skal incentivene stimulere til økt internasjonal studentutveksling. En annen målsetting er at institusjonene skal kunne omstille sin kapasitet i tråd med studentenes ønsker og samfunnets behov for arbeidskraft.

Studiepoengmidlene i utdanningskomponenten er basert på faste satser uten noe tak for tildeling. For å fange opp grunnleggende forskjeller mellom undervisningstilbudene i sektoren er data for avlagte studiepoeng i undervisningskomponenten fordelt på 6 ulike utdanningskategorier. Det er fastsatt en fast pris pr. årsenhet (dvs. 60 studiepoeng) innenfor de ulike kategoriene i tråd med vektingen nedenfor. Produserte studiepoeng inndeles etter 6 studiekategorier (A - F) med vekt fra 1 til 4 og priser fra kroner 37.000 til kroner 149.000 (2016-nivå).

Ved opprettelse av nye studieplasser bevilges 60% av inntekten for studieplassene. Resterende 40% tildeles som resultatinntekt basert på avlagte studiepoeng. Hver utvekslingsstudent, både innreisende og utreisende, gir en uttelling på 8.000 kroner. Dataene som ligger til grunn for tildelingen et bestemt budsjettår, er basert på studiepoengproduksjonen to år før budsjettåret.

[3] Finansiering for kvalitet, mangfold og samspill. Forslag fra ekspertgruppe oppnevnt av Kunnskapsdepartementet 8. april 2014

Tabell 3.1. Utdanningskomponentens kategoriinndelinger (2016 priser (tall i 1000))

Kategori	Utdanning	Vekt	Resultat (40%)	Basis (60%)	Sum
A	Kliniske studium o.a.	4	149	224	373
B	Utøvende musikkutdanning, arkitektur- og designutdanninger	3	114	168	282
C	Realfag høyere grad	2	75	115	190
D	Samfunnsvitenskapelige og humanistiske fag på høyere nivå, grunnskolelærerutdanningen, enkelte kostnadskrevende helsefag og faglærerutdanning, praktiske mediefag	1,5	55	81	136
E	Lavere grads helsefag-, lærer- og realfagsutdanninger, profesjonsstudiet i jus	1,25	45	69	114
F	Teorifag og sosialfaglige utdanninger på lavere nivå	1	37	57	94
Utveksling	Inn- og utreisende studenter				8

Innenfor utdanningskomponenten vil det med virkning fra 2017 bli innført en indikator for avlagte grader, som skal komme i tillegg til premieringen av avlagte studiepoeng. Formålet er å gi incentiv til tettere oppfølging og økt gjennomføring i studiene. Kunnskapsdepartementet viser i denne sammenheng til at det siden innføring av dagens finansieringsmodell har vært en kraftig vekst i avlagte studiepoeng, men at gjennomføringen i form av avlagte grader ikke har endret seg vesentlig. Dagens finansieringsmodell inkluderer ikke finansielle incentiver for at studentene skal fullføre en grad.

Utforming av modell for kandidatuttelling vil innebære samme modell som for studiepoeng. Det vil si et system med 6 kategorier (A-F) og vekting (1-4). Regjeringen har imidlertid ikke foreslått priser per kandidat, men vil komme tilbake til dette ved forslag til statsbudsjett for 2017. Satsene på indikatorene vil da bli fastslått basert på aktivitet i 2015.

I tillegg foreslås en styrking av incentivene for utvekslingsstudenter, spesielt knyttet til Erasmus+, uten at det oppgis konkrete priser. Det slås likevel fast at samlet incentivstyrke for utdanningskomponenten skal være om lag lik dagens modell. Dette tilsier at innføring av kandidatsats vil redusere satsen per studiepoeng.

Forskningskomponenten

I utgangspunktet besto forskningsdelen av to deler: en del basert på strategiske forskningsmidler og en del basert på forskningsresultater (RBO). Forskningskomponentens strategidel besto i hovedsak av øremerkede midler til rekrutteringsstillinger. Fra budsjettåret 2010 ble denne komponenten lagt under modellens basiskomponent.

Forskningskomponentens resultatdel består i 2016 av følgende indikatorer med tilhørende vekter:

- Forskningsmidler fra EU (0,21)
- Forskningsmidler fra Forskningsrådet (0,21)
- Doktorgrader/ kandidater fra stipendprogram for kunstnerisk utviklingsprogram (0,29)
- Publikasjoner (0,29)

Utover en uttelling for kandidater fra stipendprogram for kunstnerisk utviklingsprogram gis det ikke uttelling for kunstnerisk utviklingsarbeid.

I motsetning til utdanningskomponenten, som har åpen ramme, har forskningskomponenten lukket budsjettramme og beregnes som en resultatbasert omfordeling mellom institusjonene (RBO). Dette innebærer at uttellingen for den enkelte institusjon vil avhenge av institusjonens egne resultater sammenlignet med de andre institusjonenes resultater. Ettersom midlene som fordeles har en fast ramme og resultatene for sektorene som helhet varierer fra år til år, vil satsen per indikator også variere fra år til år. Hovedmålet er å stimulere til økt forskningsaktivitet og omfordele ressurser til forskningsmiljøer som kan dokumentere gode resultater. Rammen for RBO har vært økt en gang og da med 50 mill. kroner (Budsjettet for 2015).

Med virkning fra budsjettåret 2017 er det besluttet å endre indikatoren for antall avlagte doktorgrader fra lukket til åpen ramme. De øvrige indikatorene videreføres med lukket ramme. Indikatorene for forskningsmidler fra NFR og EU videreføres som før, men EU indikatoren foreslås utvidet til å inkludere også andre EU-midler i tillegg til forskningsprogrammene, som for eksempel utdanningsprogrammer. I tillegg innføres en ny indikator som skal dekke alle andre bidrags- og oppdragsinntekter.

Incentivene for vitenskapelig publisering videreføres, men det innføres ny beregningsmetode for publiseringspoeng, der medforfatterskap og internasjonalt samarbeid vektes høyere enn i dag.

I dagens modell multipliseres publiseringspoengene med en brøk tilsvarende summen av institusjonenes forfatterandeler dividert på antall forfattere per publikasjon. Evaluering av denne modellen viser at fag med tradisjon for mange forfattere per publikasjon kommer i dag dårligere ut enn fag med stor grad av eneforfatterskap (Aagaard m fl. 2014). Med virkning fra 2017 foreslås det at publiseringspoengene multipliseres med kvadratroten av denne brøken. Eksempler som illustrerer endringen i beregning av publikasjonspoeng finnes for eksempel på UHR sine hjemmesider.

Den nye modellen øker poenguttellingen for publikasjoner med forfattere fra flere institusjoner. Det samme gjelder for publikasjoner der en forfatter krediterer mer enn en institusjon. I tillegg vil publikasjonspoengene bli multiplisert med en faktor på 1,3 ved internasjonalt samforfatterskap. Publikasjoner der alle medforfattere kommer fra samme institusjon vil ikke få økt uttelling i forslaget til ny modell.

Stortinget legger til grunn at den samlede incentivstyrken til publiseringsindikatoren, EU-indikatoren og forskningsrådsindikatoren videreføres på om lag same nivå som i 2016. Dette tilsier i så fall at incentivstyrken for øvrig BOA kommer i tillegg til den samlede incentivstyrken i dagens modell. Dette medfører at institusjonene blir noe mer resultatutsatt, mot tilsvarende reduksjon i basisbevilgningen. Regjeringen ønsker imidlertid å vente til forslaget til statsbudsjett 2017 med å opplyse om styrken på den nye indikatoren for BOA.

Ekspertgruppen som vurderte endringer i finansieringssystemet vurderte også indikatorer for kunstnerisk utviklingsarbeid, men konkluderte med at det ville bli for krevende å utvikle indikatorer for dette. På dette grunnlag er det ikke fremmet forslag til en slik endring.

Det er verdt å merke seg at mye av endringene i de resultatbaserte komponentene, etter Kunnskapsdepartementets oppfatning, forventes å bedre konkurransevilkårene for de nye universitetene og høgskolene. I forslag til statsbudsjett for 2016 omtales dette slik: "*Endringane vil gi dei yngre universiteta og høgskolane gode moglegheiter til å auke inntektene. Det gjeld særleg innføring av ein BOA-indikator og utviding av EU-indikatoren*».

I løpet av våren 2016 vil Kunnskapsdepartementet vurdere prisstruktur og modellalternativ, som grunnlag for innføring av modellendringer fra 2017. Det er derfor vanskelig å gi en detaljert vurdering av modellen. En viktig avklaring er om modellen skal gi

omfordelingseffekter på innføringstidspunktet, eller om det skal etableres en ny utgangsposisjon på samme måte som ved tidligere endringer.

Signalene om at det forventes at modellen vil gi en styrking av de nye universitetene og høgskolene, er imidlertid et klart signal til ledelsen ved UiB om å sørge for at UiBs interesser ivaretas i arbeidet med ulike modelløsninger.

Omlegging av publiseringsindikatoren medfører en økning i publiseringspoeng for fakultet som har publisering med mange medforfattere. Foreløpige beregninger viser at dette i første rekke gjelder fakultetene MN og MOF. Disse fagene blir dermed mer resultatutsatt siden gjennomsnittsuttellingen per publikasjon øker innenfor disse fagene.

At uttelling for doktorgrader flyttes fra lukket til åpen ramme gjør at uttellingen kun påvirkes av egen aktivitet. Dette oppfattes som positivt.

Innføring av grader vil flytte deler av resultatuttellingen fra studiepoeng til avlagte grader. Effekten for UiB i 2017 vil avhenge av om modellen innføres med omfordelingseffekter på innføringstidspunktet. Etter innføring vil modellen ha åpen ramme og videre uttelling vil være avhengig både av avlagte studiepoeng og grader.

Effekter av innføring av egen BOA indikator i 2017 er usikker og vil avhenge av om modellen innføres med omfordelingseffekt i innfasingsåret. Siden denne indikatoren vil ha lukket ramme vil resultatene også være avhengig av de samlede resultatene i sektoren.

Basiskomponenten
Basiskomponenten skal sikre modellens stabilitet og langsiktighet og ta hensyn til særkostnader knyttet til spesielle aktiviteter. Blant annet er universitetenes museumsaktivitet en del av basisbevilgningen. I tillegg omfatter basisbevilgningen særskilte strategiske midler, i hovedsak midler til rekrutteringsstillinger.

Basiskomponenten ble residualt bestemt ved innføringen av modellen, og var i stor grad basert på en historisk fastsatt budsjettramme (politiske beslutninger over tid). Senere er basiskomponenten utviklet på tradisjonelt vis, der endringer i hovedsak er knyttet til politiske prioriteringer og tiltak, og i tråd med de vedtak som gjøres om aktivitetsendringer og pris- og lønnskompensasjon. Aktivitetsendringene er typisk ganske små. På denne måten blir basiskomponenten et stabiliserende element i finansieringsmodellen som sikrer langsiktighet og demper resultatbaserte svingninger.

I dialog med universiteter og høyskoler ønsker regjeringen å utvikle flerårige utviklingsavtaler mellom departement og den enkelte institusjon. Kunnskapsdepartementets ønsker at utviklingsavtalene skal styrke styringsdialogen mellom departement og institusjon. Målsettingen er at avtalene skal gi tydeligere profil på institusjonene og bedre arbeidsdeling i sektoren.

3.1. Finansieringsmodeller ved andre universitet

Etter innføringen av Kunnskapsdepartementets finansieringsmodell i 2002 har universitetene valgt ulike tilnærminger ved lokal implementering av modellens elementer. Dette var også et tema i Risa I utredningen (se side 15), der det gis en beskrivelse av budsjettfordelingsmodellene ved UiO og NTNU. Disse institusjonene ble valgt både fordi de er naturlig å sammenligne seg med og fordi de hadde gjort ulike modellvalg.

UiO valgte å ta utgangspunkt i KDs finansieringsmodell og modellen bygd opp av følgende komponenter:

- Forskningsbasert utdanning
- Forskning og forskerutdanning
- Samfunnskontakt
- Samlinger

Modellen baserer seg på en utvalgsinnstilling fra 2007. Denne innstillingen ga også viktige innspill til Risa I utvalget, som valgte å følge store deler av prinsippene som lå til grunn for UiO modellen. Finansieringsmodellen ved de to universitetene er etter dette svært like, med noen unntak.

UiO har valgt lavere priser ut til fakultetene når departementets resultatelementer skal videreføres (65% mot 75% ved UiB). I tillegg utbetales resultatene basert på 3-årige gjennomsnitt. I UiOs modell blir det også gitt en særskilt tildeling til språkfagene, noe som ikke inngår ved UiB. Modellen ved UiO har fungert siden 2008, men UiO vil foreta en evaluering og eventuelle endringer som følge av endringer i Kunnskapsdepartementets modell fra 2017.

NTNU gjorde et poeng av at den interne Inntekstfordelingsmodellen (IFM) ikke skal være kopi av KDs modell. Begrunnelsen var prinsippet om NTNUs frihet til å gjøre egne prioriteringer og at grupper ved NTNU ikke skulle kunne påberope seg en rett til økonomisk uttelling med grunnlag i KDs modell. NTNUs modell skulle likevel være slik at den stimulerer til endringer i den retning KD ønsker.

Modellen honorerer godkjente aktiviteter etter faktiske eller normerte kostnader. (Aktivitetstilskuddet kan likevel bli redusert når modellen tilpasses de økonomiske rammene som står til disposisjon, noe som har vært en betydelig utfordring etter innføring av modellen). Dette innebærer at modellen tar utgangspunkt i vedtatte studieprogram og den studiekvalitet de har. Modellen forutsettes å være så transparent at skjevheter i en slik ressursfordeling lett synliggjøres. Uønskede skjevheter skulle deretter fjernes etter styringsdialoger og politiske vedtak.

Modellen har to hovedmoduler:

- IFM/U som tildeler ressurser til undervisning
- IFM/F som tildeler ressurser til forskning

Arbeidet med å finne normerte satser for ulike aktiviteter var et omfattende arbeid som startet i 2002 og modellen ble første gang brukt i budsjettfordelingen for 2004. Modellen er senere revidert i 2005 og i perioden 2010 – 2013 har revidering av modellen vært opp til vurdering flere ganger i NTNUs styre (se for eksempel styresakene 14/12, 47/12 og 7/13).

Sentrale utfordringer i revisjonene har vært:

- Lukkingsgap (forholdet mellom KDs bevilgning og behovet som de normative satsene skisserer)
- Størrelse på forskningsrammen
- Fordelingsnøkler på ulike resultatindikatorer
- Basisbevilging til utdanning/ endring av normative satser
- Normer for bevilgninger til infrastruktur

Som følge av gjennomført fusjon skal NTNU nå utrede behov for ny finansieringsmodell. Dette arbeidet starter i 2016.

4. Universitetets nåværende inntektsfordelingsmodell

I 2007 besluttet universitetsledelsen å sette ned et inntektsfordelingsutvalg (Risa I) for å utrede helheten i universitetets interne inntektsfordelingsmodell. En målsetting var å utarbeide fordelingsmekanismer som i større grad samsvarte med mekanismene i Kunnskapsdepartementets (KD) finansieringsmodell. Videre skulle utvalget foreslå hvordan Bidrags- og oppdragsvirksomheten kunne innpasses i den nye fordelingsmodellen, samt vurdere på hvilken måte betaling av fellestjenester i forbindelse med denne virksomheten skal fordeles mellom nivåene ved institusjonen.

Risa I utvalget leverte sin innstilling *«Finansiering og inntektsfordeling»* våren 2008 og utvalgets løsning var å etablere et *gjennomgående informasjonssystem* som gjorde rede for hvordan universitetets inntekter er relatert til oppgaver og aktivitet som blir definert av Kunnskapsdepartementet. Informasjonssystemet skulle gjøre den interne budsjettprosessen mer gjennomsiktig, men ikke erstatte de vurderinger som Styret må utøve som universitetets øverste organ. Det er altså et skille mellom problemstillinger som modellen kan løse og problemstillinger som må løses gjennom Styrets politiske vurderinger og beslutninger. Dette var et viktig poeng for utvalget.

Risa I utvalgets informasjonssystem illustrerte forskjellen mellom avdelingenes faktiske budsjettfordeling i 2007 sammenlignet med hvordan fordelingen ville vært dersom universitetets inntekter ble videreført basert på prinsippene i Kunnskapsdepartementets fordelingsmodell (75% videreføring til fakultetene) og studieplassfordeling[4] og kan oppsummeres i tabell 4.1.

Tabell 4.1. Oppsummering Risa I utvalgets informasjonssystem (tall i mill. kroner)

	Fordeling 2007	Fordeling KD- priser	"Rest"
HUM	242,2	220,7	21,5
EX.PHIL	13,0	21,4	-8,5
MN	363,5	304,8	58,7
MOF	351,8	401,7	-49,9
OD- klinikk	47,0	21,9	25,1
SV	180,5	172,6	8,0
JUS	76,8	125,8	-49,0
PSYK	126,1	132,2	-6,1
UM	70,7	70,7	0,0
Sum faglig virksomhet	1 617,9	1 618,1	-0,2
Fellesformål og adm	403,0	403,0	0,0
Sum tildeling	2 020,9	2 021,1	-0,2

”Rest” kolonnen i tabell 4.1 fremkommer som differansen mellom faktisk tildeling i 2007 og de modellmessige beregninger som lå til grunn for informasjonssystemet.

En positiv rest tilsier at fakultetets fordeling for 2007 var høyere enn de nye modellmessige beregningene tilsa. Tilsvarende betyr en negativ rest at fakultetets budsjett i 2007 var lavere enn modellberegningene.

I høringsrunden var flere fakulteter kritiske til forutsetningene bak informasjonssystemet. Blant annet ble det pekt på at satsen for studieplasser ikke tar hensyn til småfagenes særbehov og at KDs finansieringskategorier for studieplasser ikke stemte overens med den faktiske kostnadsstrukturen. Det ble særlig pekt på at kategoriene ikke reflekterte de reelle kostnadene for språkfagene og real- og tekniske fag. I den sammenheng ble det også vist

[4] Utvalget viste her eksempler basert på ulike forutsetninger for studieplassfordeling

utvalgets anbefaling: *«På grunnlag av erfaringer med KDs finansieringsmodell anbefaler utvalget at det tas initiativ til en nasjonal gjennomgang av KDs finansieringskategorier for studieplasser.»* Denne anbefalingen ble siden ikke fulgt opp.

Fakultetene som kom ut med en negativ rest i sammenligningen mellom bevilgninger og modellmessige beregninger pekte for øvrig på at dette viste at fakultetene var underfinansiert.

Etter behandling av utvalgets innstilling, ble det i perioden 2008 - 2012 gjort endringer i universitetets fordelingsmodell. Formålet var å bidra til en bedre synliggjøring av konsekvenser av ressursbeslutninger tatt over tid og innsikt i prinsipper for fordeling av ressurser ved UiB. Viktige tiltak var:

- styrking av noen fakulteters basisbevilgning, informert av kunnskapsgrunnlaget i innstillingen
- videreutvikle universitetets husleiesystem
- endringer i resultatmodellen for utdanning
- endringer i resultatmodellen for forskning
- bedre synliggjøring av BOA som del av informasjonsgrunnlaget ved budsjettbeslutninger

Etter endringene består universitetets budsjettfordelingsmodell av følgende komponenter:

- Utdanningskomponent
- Forskningskomponent
- Øremerkede rekrutteringsstillinger
- Andre midlertidige øremerkede satsinger
- Basisbevilgning

Fakultetenes budsjettfordeling basert på denne modellen er eksemplifisert i tabell 4.2, som viser budsjettfordelingen for 2015.

Tabell 4.2. Budsjettfordelingen 2015 (tall i mill. kroner).

Budsjett 2015	**Inntekter GB**						**Inntekter BOA**	**Totalt**
Beløp i 1000 kr.	**Annuum Basis**	**Res utd.**	**Res RBO**	**Øremerket Rekruttering**	**Annet**	**Sum 2015**		
Det humanistiske fakultet	175,2	71,9	27,5	66,2	17,5	358,3	61,7	420,0
Det matematisk-naturvit. fakultet	256,2	73,3	88,8	149,0	19,5	586,8	379,0	965,8
Det med-odontologiske fakultet	232,9	138,4	59,0	119,3	27,1	576,8	250,0	826,8
Det samfunnsvitensk. fakultet	124,1	65,1	18,2	47,0	2,4	256,7	52,7	309,4
Det juridiske fakultet	37,9	59,6	5,6	18,9	0,0	122,0	12,9	134,9
Det psykologiske fakultet	75,6	61,4	18,2	37,8	6,9	199,9	28,0	227,9
Universitetsmuseet	105,1	0,0	2,5	6,7	7,0	121,2	39,9	161,1
Universitetsbiblioteket	86,6	0,0	0,0	0,0	48,1	134,6	1,0	135,6
Felles forskningssatsinger/sentre	74,7	0,0	0,0	0,0	0,0	74,7	21,5	96,2
Sum faglig virksomhet	1 168,4	469,5	219,7	444,9	253,1	2 555,6	846,6	3 402,2
Sum diverse felles tiltak	52,5	0,0	0,0	1,9	92,4	146,8	0,0	146,8
Sum Adm, IT,EIA	203,8	0,0	0,0	0,0	0,0	203,8	5,0	208,8
Andre spesielle formål	0,0	0,0	0,0	0,0	58,8	58,8	0,0	58,8
SUM	1 424,8	469,5	219,7	446,8	404,3	2 965,1	851,6	3 816,7

* BOA bidrog med ca. 65 mill. kroner i 2015 til dekning av universitetets felles tjenester.
* BOA tall er budsjettall per oktober 2014

Oversikten i tabell 4.2 viser at basisbevilgningen som andel av total grunnbevilgning varierer fra 31% ved JUS til 44% ved MN. Samtidig viser tabellen at graden av forsknings- og undervisningsintensitet er ulik ved fakultetene. Undervisningskomponenten utgjør for eksempel 49% ved JUS mot 12% ved MN. Samtidig er MN betydelig mer forskningsintensivt ved at 15% av inntektene er knyttet til forskningsresultat og 25% er knyttet til rekrutteringsstillinger. Tilsvarende tall for JUS er 5% og 15%.

Universitetets fellestjenester og sentraladministrasjonen finansieres i hovedsak gjennom basisbevilgninger, men er til en viss grad resultatutsatt gjennom den del av resultatmidlene som ikke tilfaller fakultetene direkte (25%). Størrelse på fellesadministrative avdelinger og fellestjenestene vil også avhenge av universitetets BOA siden denne finansierer deler av tjenestene.

Investeringer og vedlikehold av bygninger finansieres gjennom internhusleien som belastes alle avdelinger basert på areal.

I det følgende gis det en nærmere beskrivelse av komponentene i universitetets budsjettfordelingsmodell og erfaringene med de ulike komponentene.

4.1 Utdanningskomponenten

Utdanningskomponenten er resultatbasert og gir uttelling etter avlagte studiepoeng og antall utvekslingsstudenter. I perioden 2004 - 2009 var UiBs modell for resultatmidler for avlagte studiepoeng basert på en videreføring av KDs priser redusert med 50%. Den andre halvdelen ble disponert av Styret til strategiske utdanningstiltak. I 2009 vedtok Styret en gradvis omlegging av modellen slik at 65% av prisen ble videreført i budsjettåret 2010, mens det med virkning fra budsjettåret 2011 videreføres 75% av prisene. Formålet med endringen var å få en tydeligere sammenheng mellom aktiviteten ved fakultetene og resultatuttellingen. Samtidig gjorde dette fakultetene mer risikoutsatte for mulige inntektssvingninger som følge av endringer i avlagte studiepoeng.

Omlegging av modellen førte samtidig til reduksjon i relativ budsjettandel midler som Styret kan disponere til felles formål.

<u>Erfaringer</u>

Endringen i finansieringsmodellen bidro til en tettere kobling mellom avlagte studiepoeng og inntekter ved at fakultetene fikk en større andel av egne resultatinntekter. Endringen ga således større fokus på studiepoengproduksjon. Samtidig ble det framhevet at det ble avlagt flere studiepoeng ved UiB enn det universitetet hadde basisfinansiering for (styresak 103/08). I samarbeid med UiO tok UiB opp problemstillingen knyttet til forholdet mellom antall basisfinansierte årsenheter og faktiske avlagte årsenheter i sektoren med KD (2008/09). Formålet var at flere av studieplassene skulle fullfinansieres. Dette var også et sentralt poeng i Handlingsromutvalget (2010).

Resultatet av arbeidet har vært at utviklingen i antall registrerte studenter og studiepoeng har vært stabil ved UiB og UiO for perioden 2009 - 2014, i motsetning til sektoren for øvrig hvor det har vært en jevn vekst i hele perioden (ca. 20%).

De siste årene har fakultetene fått et større ansvar for dimensjonering av studentopptaket. Resultatet er økt studentopptak og en økning i avlagte studiepoeng. Økningen er særlig merkbar fra 2014 til 2015. Figur 4.1 gir oversikt over avlagte studiepoeng ved UiB sammenlignet med sektoren totalt, UiO og NTNU.

Universitetets arbeid knyttet til dimensjonering i studieprogrammene har også påvirket den budsjettmessige uttellingen basert på avlagte studiepoeng, noe som har resultert i økte resultatinntekter for årene 2015 og 2016. Også prognosene for 2017 er positive, ettersom avlagte studiepoeng er økt med 600 årsenheter fra 2014 til 2015. En oversikt er gitt i tabell 4.3.

Figur 4.1 Utvikling i avlagte studiepoeng 2009 - 2015

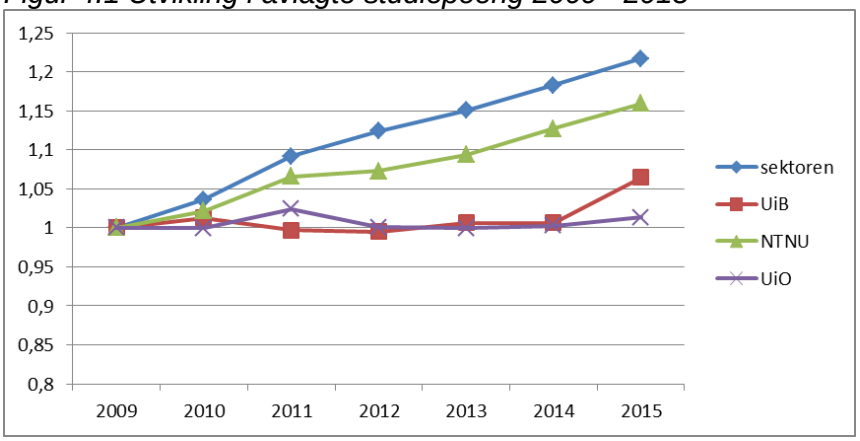

Tabell 4.3 gir oversikt over uttellingen ved UiB sammenlignet med UiO og NTNU, som i større grad enn UiB/UiO har økt antall studenter.

Tabell 4.3. Endringer i resultatinntekter fra utdanning 2008 – 2016 (tall i mill. kroner)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	SUM
UiB	12,5	-15,4	-1,9	10,8	0,4	-16,4	-2,5	9,5	1,5	-1,5
NTNU	10,0	12,8	4,9	20,0	20,2	31,6	9,5	14,7	54,1	177,8
UiO	-3,6	-2,3	-49,4	9,0	-0,4	16,7	-21,7	5,2	2,4	-44,1

Selv om deler av forklaringen skyldes at NTNU har fått flere studieplasser i perioden, har NTNU i større grad enn UiB/UiO greid å øke antall avlagte studiepoeng etter tilførsel av nye studieplasser. En oversikt for perioden 2009 - 2014 er gitt i tabell 4.4.

Tabell 4.4 Nye studieplasser/ økt studiepoengproduksjon 2009 - 2014

	NTNU	UiB	UiO
Nye studieplasser 2009- 2014	1 605	830	1 537
Økning i antall studiepoeng 2009 - 2014	1 319	66	-7
	NTNU	UiB	UiO
Studiepoeng på marginen 2009	28 %	34 %	15 %
Studiepoeng på marginen 2014	26 %	23 %	6 %

Oversikten viser universitetenes ulike tilnærming til sammenhengen mellom studieplasser og studiepoengproduksjon. I perioden 2009 fikk NTNU 1.605 nye studieplasser og økte antall studiepoeng med 1.319 enheter. Tilsvarende tall ved UiB var 830 og 66. Oversikten viser universitetenes ulike tilnærming til sammenhengen mellom studieplasser og studiepoengproduksjon. Formålet for UiB var å redusere avlagte studiepoeng på marginen, jf. omtale over, mens NTNU i større grad benyttet tilførsel av nye studieplasser til å øke det totale antall studenter.

UiBs utnyttelse av nye studieplasser var tema i Etatstyringsmøtet mellom KD og UiB våren 2015. Det ble her vist til betydelig økt opptakstall for høsten 2014 og til ytterligere planlagt vekst høsten 2015, noe som har ført til større samsvar mellom økning i antall studieplasser og økning i avlagte studiepoeng.

I tillegg til dimensjonering og utnyttelse av eksisterende studieplasser vil reduksjon i frafallet bidra til økt studiepoengproduksjon. Frafallet har vært svært stabilt i perioden 2008 - 2014. Fakultetene har altså ikke greid å øke studiepoengproduksjonen gjennom å redusere frafallet.

Tabell 4.5. Endringer i fakultetenes resultatinntekter fra utdanning (tall i mill. kroner)*

Fak	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	SUM
HF	1,8	-4,9	-4,4	-2,5	2,2	1,0	-0,9	-2,0	0,3	-9,5
MN	0,8	-1,0	-1,3	-1,3	3,0	2,0	0,9	3,9	2,1	9,1
MOF	5,3	-3,6	13,1	6,9	-6,1	-14,9	-3,9	-0,5	4,3	0,7
SV	-0,5	1,4	-5,7	-1,2	1,9	-0,9	0,7	-0,5	1,8	-2,9
JUS	-0,5	0,6	-2,0	2,1	-1,0	-0,2	1,9	2,2	-4,5	-1,3
PSYK	0,0	0,2	-0,8	3,2	0,7	0,8	-0,2	4,3	-3,0	5,2
Andre	-0,2	-0,4	-0,2	0,7	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,2
SUM	6,7	-7,7	-1,2	8,0	0,5	-12,2	-1,5	7,3	1,0	1,1

*Basert på 50% videreføring i 2008 og 2009, 65% videreføring i 2010 og 75% fra 2011 - 2014. Inntekten er generert ved studiepoengproduksjon to år tidligere

Oversikten i tabell 4.5 viser vekst i resultatinntektene for MN og PSYK. Størst nedgang har HF. Utviklingen i avlagte studiepoeng er i hovedsak et resultat av studentmengden, mens avlagte studiepoeng per student har vært svært stabil i perioden.

I følge finansieringsmodellen skal økt aktivitet gi økte inntekter. Utviklingen slik den vises i tabell 4.5 er således i tråd med modellens intensjoner. På den annen side har ulik tilnærming til hvordan forholdet mellom studieplasser og avlagte studiepoeng skal behandles, gitt ulike effekter for UiB i forhold til sektoren samlet sett. Utviklingen ved UiB må derfor knyttes til egne strategiske føringer og beslutninger mer enn effekter fra fordelingsmodellen. Internt ved UiB viser også oversikter at utviklingen i avlagte studiepoeng har sterk sammenheng med i hvilken grad fakultetene fyller sine opptaksrammer.

Universitetets finansieringsmodell innehar ingen omfordelingsmekanismer ved endringer i studenttilstrømming mellom fag. Fakultetenes endringer i studentopptak og i hvilken grad de oppfyller sine opptaksrammer har dermed ikke fått effekt på basisfinansieringen mellom fakultetene. Dette drøftes nærmere i kapittel 6.

4.2 Forskningskomponenten

Forskningskomponenten er resultatbasert og består av videreføring av indikatorene fra departementets finansieringsmodell. Det vil si følgende indikatorer og vekter:

- Doktorgrader/kandidater fra stipendprogram for kunstnerisk utviklingsprogram (0,29)
- Forskningsmidler fra EU (0,21)
- Forskningsmidler fra Forskningsrådet (0,21).
- Publikasjoner (0,29)

Modellen har lukket ramme og resultatene videreføres fakultetene med 75% av departementets priser. Ordningen ble innført gradvis i 2010 og med full effekt fra 2012. Omleggingen innebar en endring fra en tidligere modell med stykkpriser for publikasjoner og doktorgrader, og der det ikke var uttelling for forskningsmidler fra EU og Forskningsrådet.

<u>Andre resultatelementer innenfor forskning</u>

Universitetet i Bergen har som ambisjon å være et internasjonalt anerkjent forskingsuniversitet. *"Å oppnå frie midler i European Research Council (ERC) og få nye sentre for fremragende forskning har særlig prioritet (UiBs årsrapport 2012)".*

For å støtte opp om denne ambisjonen er det etablert egne belønningsmekanismer ved UiB i tillegg til videreføringen av departementets RBO-modell. Disse er i første rekke rettet mot de arenaer der en har internasjonal fagfellevurdering og der det er stor konkurranse om tildeling. Eksempler på dette er søknader til Norges forskningsråd og til ERC/EU. Å oppnå tildeling av

Sentre for fremragende forskning (SFF), og frie ”grants” som ”Advanced and Starting Grants” i European Research Council (ERC) har hatt særlig fokus og prioritet.

ERC-prosjekter styrkes med 25% av innvilget beløp fra EU, mens alle andre EU-prosjekter får forsterkning på 10%. Dette er midler som tilfaller prosjektene direkte.

Utover en styrking av innvilgede prosjekter settes det av midler til posisjonerings- og søknadsstøtte til EU-prosjekter. I budsjettfordelingen for 2016 er det satt av totalt 15 mill. kroner til ulike tiltak for å styrke EU-finansiert forskning.

For prosjekter fra Forskningsrådet settes det av midler i første rekke knyttet til søknader til grunnforskningsprogrammer med svært gode vurderinger og som ikke har oppnådd bevilgninger fra Forskningsrådet (FRIPRO). De siste årene er tiltaket styrket gjennom ordningen med det nasjonale Fellesløftet, hvor universitetene og departementet har gått sammen om en satsing. I budsjettfordelingen for 2016 er det satt av ca. 25 mill. kroner til denne ordningen.

I tillegg til forsterking til FRIPRO og ERC-prosjekter er det blant annet gitt forsterking til SFF-er, SFU samt noen forskningssentre som SARS og Bjerknes. Støtten til SFF har vært av ulik størrelse i de ulike søknadsrundene i Forskningsrådet. I den pågående SFF-søknadsrunden vil det bli gitt styrking på 15% av beløpet som innvilges fra Forskningsrådet. I tillegg til kontanttilskudd er medfinansiering i ulike prosjekter knyttet til refordeling av stipendiatstillinger og vitenskapelig utstyr.

Egne belønningsmekanismer er finansiert gjennom omfordelinger og som oftest gjennom generelle rammekutt. Formålet har vært å belønne dem som oppnår tildeling innenfor universitetets strategiske satsinger.

Erfaringer

I perioden 2008 – 2014 har UiB fått redusert sine bevilgninger gjennom finansieringssystemets RBO. En oversikt er gitt i tabell 4.6 viser at UiB har lavere RBO i 2014 enn i 2008, med unntak av EU-inntekter der UiB i 2014 hadde 18,5% av de samlede inntektene i sektoren mot 15,1% i 2008. Selv om de prosentvise svingningene er små, er beløpene betydelige. Nedgangen fra 18,3% av den samlede RBO aktiviteten i 2012 til 16,5% i 2013 medførte for eksempel en nedgang på 24,8 mill. kroner i RBO inntekter.

Tabell 4.6 UiBs andel av sektorens totale årlige RBO inntekter i budsjettperioden 2008 - 2015 (aktivitet 2006 - 2013).

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Andel EU-inntekter	15 %	17 %	9 %	20 %	24 %	18 %	19 %	24 %
Andel NFR-inntekter	17 %	21 %	15 %	17 %	16 %	16 %	15 %	15 %
Andel publikasjonspoeng	17 %	16 %	15 %	15 %	15 %	14 %	13 %	14 %
Andel doktorgrader	20 %	20 %	19 %	19 %	20 %	19 %	17 %	17 %
Andel RBO	17 %	18 %	15 %	18 %	18 %	17 %	16 %	17 %
Endret uttelling (mill)	-16,7	12,3	-44,3	36,8	8,0	-24,9	6,3	31,1

I fakultetenes tilbakemeldinger på erfaringer med universitetets budsjettfordelingsmodell framheves svingninger i inntektene fra RBO som en utfordring. Fakultetenes tilbakemeldinger på dette punktet tyder på at det ikke er ønskelig med en ytterligere styrking av finansieringsmodellens RBO-komponent. Figur 4.2. gir oversikt over fakultetenes RBO i perioden 2010 – 2016.

Figur 4.2. Fakultetenes RBO i perioden 2010 – 2016 (tall i 1000 kroner)

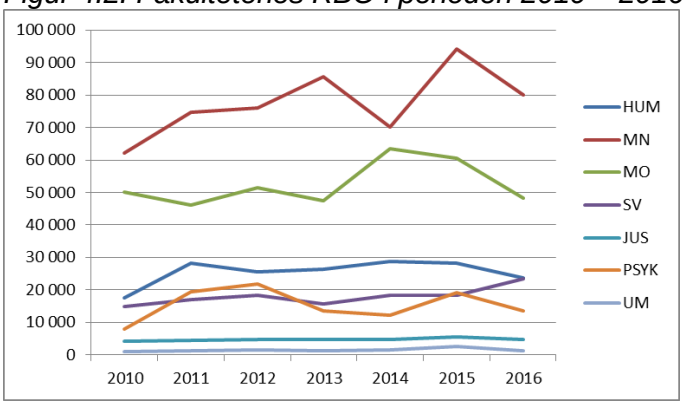

Mye av årsaken til svingningene i RBO inntekter ligger i at EU-indikatoren har blitt målt i form av innbetalinger. Denne praksisen er nå endret til å måle faktisk regnskapsført aktivitet. Endringen vil tre i kraft fra og med 2017. Det er grunn til å tro at dette vil redusere svingningene noe i framtiden. Uttellingen for EU-midler vil likevel være betydelig fordi prisen per tildelt EU-krone fortsatt vil være høy.

En annen kritisk merknad fra fakultetene har vært at RBO modellen gir usikkerhet om framtidig uttelling fordi prisene endres i tråd med den de totale aktivitetsendringene i sektoren. På dette grunnlag er det fra enkelte foreslått å erstatte RBO modellen med ulike modeller for stykkprisuttelling, der pris holdes konstant uavhengig av resultat.

Erfaringene fra universitetets resultatmodeller før omleggingen i 2010 viste imidlertid at også interne stykkprismodeller gir usikkerhet knyttet til framtidig uttelling fordi en slik modell forutsetter at det tilføres mer midler når resultatene forbedres (jf. Risa I utvalgets innstilling). Jo flere stykkprisfinansierte resultatindikatorer og jo høyere pris som fastsettes per indikator, jo større vil finansieringsbehovet bli. Dette illustrerer at svingningene på grunn av endrede priser eller resultatoppnåelse vil få konsekvenser enten en viderefører resultatmidlene på den ene eller andre måten. Gjennomsiktigheten i finansieringssystemet blir likevel større dersom det er godt samsvar mellom UiBs og KDs modeller. Dette vil samtidig gjøre incentivene i modellen sterkere fordi det vil være større samsvar mellom grunnmiljøenes aktivitet og finansiering. Utvalget legger denne tenkningen til grunn for sin innstilling.

Finansiering av universitetets egendefinerte resultatindikatorer krever økt finansiering ved økt aktivitet, som regel finansiert gjennom ulike former for rammekutt. Dette påpekes også i tilbakemeldinger fra fakultetene og da gjerne fra fakultet som oppfatter at de ikke får tilstrekkelig tilbake fra de siste års rammekutt. Flere fakultet framhever i den forbindelse at sammenhengen mellom kutt og uttelling i resultatmodellene framstår som uklar. Dette understreker behovet for at endringer i finansieringsmodellen må være forutsigbare og gjennomsiktige.

Universitetets budsjettfordeling innebærer utstrakt delegering av ressursbruk. Midlene stilles til rådighet for fakultetene gjennom rammer. Formålet er forutsigbarhet, noe som oppfattes som viktig siden lønn i faste stillinger er en dominerende utgiftspost. Fakultetene har ansvar for viderefordelingen av midler til instituttene. I dette ligger også at fakultetene skal ha stor frihet til å utvikle egne finansieringsmodeller, så lenge de støtter opp om universitetets strategiske satsinger. Det er i den sammenheng grunn til å merke seg at flere av universitetets egne resultatelementer (eksempelvis toppfinansiering) ikke inngår i fakultetenes generelle finansieringsgrunnlag, men heller går til en direkte styrking av konkrete prosjekter. Flere fakultet peker på at dette er en uheldig modell i forhold til fakultetenes og instituttenes muligheter til å følge opp sine strategiske føringer.

4.3 Rekrutteringsstillinger

I motsetning til Kunnskapsdepartementets modell hvor rekrutteringsstillingene nå inngår i basisbevilgningen, omtales disse som egen komponent i universitetets interne modell. I 2015 hadde UiB totalt 448 mill. kroner til 537 rekrutteringsstillinger innenfor grunnbevilgningen.

I perioden før 2008 ble nye stipendiatstillinger fra KD fordelt fakultetene dels ut fra generelle rekrutteringsbehov og dels ut fra strategiske (midlertidige) satsinger. Stillinger som ble fordelt til strategiske satsingsområder, ble imidlertid ikke omfordelt etter at første tilsettingsperiode var over. I praksis førte dette til at stillingene tilfalt de ulike fakultetene på varig basis. Det ble da opp til fakultetene å vurdere om stillingene skal lyses ut innenfor samme område eller om nye områder skulle prioriteres. Dette var bakgrunnen for at Risa I utvalget foreslo at Styret med visse mellomrom burde vurdere fordelingen av rekrutteringsstillinger.

Basert på Risa I utvalgets forslag er rekrutteringsstillinger tilført universitetet fra og med 2008 fordelt midlertidig for 4 år til fakultetene. Etter 4 år gjøres det en ny fordeling av stillingene og en refordeling etter disse prinsippene skjedde første gang i 2012, deretter i 2013 og 2016.

Tabell 4.7 gir en oversikt over tildelte stillinger i perioden 2008 - 2016, samt refordeling av stillinger i årene 2012, 2013 og 2016.

Tabell 4.7. Fordeling av stipendiatstillinger 2008 – 2016

	2 008	2 009	2 011	2012(reford)	2013 (reford)	2 014	2 015	2016(refor	2016 (nye)
HF	7	3	2	0	1			1	
MN	20	13		-1	-1	10	4	-2	7
MOF	16	7	1	-3	1	4	1	-2	6
SV	6	3	1	2	0			-1	
JUR				2	1			-1	
PS	4	3	1	-1	-2	2		0	1
UM	2			-2	0			0	
UFORDELT				0	0			5	4
Sum	55	29	5	-3	0	16	5	0	18

* Kolonnen for refordeling viser økning/ reduksjon i stillinger som følge av refordeling.

I 2008 ble UiB tildelt 52 stipendiatstillinger fra KD. I tillegg ble 3 stillinger finansiert av universitetets egne bevilgninger. Disse ble bevilget midlertidig for 4 år og var således ikke del av omfordelingen av stillinger i 2012. Dette gjelder stillinger ved HF, SV og UM. Det samme gjelder 5 stillinger som ble finansiert i 2011. (Ingen refordeling i 2015)

Fram til 2008 ble det brukt differensierte satser ved tildeling av stipendiatstillinger til fakultetene. Satsene ble fastsatt på bakgrunn av at departementet og Forskningsrådet forutsatte at universitetene skulle innføre differensierte satser ved intern fordeling. De differensierte satsene tok hensyn til at det var inngått ulike avtaler for å sikre rekruttering i enkelte fag, for jus, medisin/odontologi og psykologi.

I 2008 ble satsene for nye stipendiatstillinger betydelig økt fra departementets side. Samtidig ble det innført lik sats på stipendiat- og postdoktorstillinger. Praksisen ble fulgt opp ved UiB i forbindelse med budsjettfordelingen i 2010. Endringen førte til en økning i satsene for SV, HF og en reduksjon for fakultetene MN og MOF.

<u>Erfaringer</u>

Til sammen er UiB tildelt 119 nye rekrutteringsstillinger i perioden 2008 - 2016. Av dette er 96 stillinger øremerket MNT-fagene. Fram til nå har Styret vurdert at bindingen til MNT-fagene også gjelder ved refordeling av stillingene. Omfordeling av stillingene som ble gjort i 2012, 2013 og 2016 viser derfor små omfordelingseffekter mellom fakultetene.

Antall stillinger til årlig omfordeling avhenger av antall årlig tildelte stillinger siden 2009. Dette innebærer at antall stillinger til omfordeling varierer mellom år, jf. tabell 4.7, noe som påvirker Styrets handlingsrom.

Innføring av like satser ble kritisert for ikke å ta høyde for høyere driftskostnader ved MOF og MN. I den sammenheng ble det blant annet vist til notat utarbeidet av arbeidsgruppe nedsatt av Universitets- og høyskolerådet og Forskningsrådet (2011), hvor forskjeller i driftskostnader for rekrutteringsstillinger mellom humaniora og samfunnsfag på den ene siden, og medisinske og naturvitenskapelige fag på den andre siden ble beregnet.

På dette grunnlag ble det fra 2014 lagt inn en høyere driftsbevilgning for postdoktor- og stipendiatstillinger ved fakultetene PSYK, MN og MOF. Driftsbevilgningen ble ytterligere økt i 2015. I praksis har dette ført til at det nå er følgende tre ulike satser for postdoktor- og stipendiatstillinger.

HF, SV, JUS	kroner 810.000
UM, PSYK	kroner 862.000
MN, MO	kroner 887.000

Det er fortsatt omdiskutert i hvilken grad stipendiatsatsene reflekterer fagenes kostnader.

Tabell 4.8. Effekter av endringer i sats for rekrutteringsstillinger (tall i mill. kroner)

Fakultet	Effekt 2012	Effekt 2014	Effekt 2015	SUM
HF	4,6	-2,8	-1,2	0,5
MN	-0,8	2,8	1,5	3,5
MOF	-4,4	2,3	1,2	-0,9
SV	2,7	-2,0	-0,9	-0,1
JUR	-0,6	-0,8	-0,3	-1,8
PS	-1,4	0,8	-0,7	-1,4
UM	0,2	-0,3	0,3	0,2
Andre/UST	-0,4	-0,1	0,1	-0,4
Sum	-0,2	0,0	-0,1	-0,4

Tabell 4.8 viser at omleggingen av satsene i 2008 ga størst positiv omfordelingseffekter til HF (4,5 mill.), mens MOF fikk redusert sitt tilskudd med 4,4 mill. kroner. Dette ble korrigert i årene 2014 og 2015 slik at det nå totalt satt er MN som har fått størst positiv effekt av omleggingen, mens JUS og PSYK har fått betydelig lavere satser enn før endringene i 2012.

4.4 Andre øremerkede midlertidige tildelinger

En sentral anbefaling i Risa I utvalgets innstilling var «*at Styret øker sitt årlige strategiske handlingsrom ved å tidsbegrense strategiske bevilgninger.*» Bakgrunnen for anbefalingen var at Styrets satsinger tradisjonelt har vært finansiert gjennom generelle rammekutt eller redusert lønns- og priskompensasjon og ført tilbake til enhetenes budsjettrammer (basisbevilgning). Ved å gjøre satsingen mer tidsavgrenset vil Styret få en mer aktiv rolle ved at tiltakene evalueres før videreføring vurderes. Etter periodens utløp bør tiltakene evalueres og videreføring prioriteres opp mot nye satsingsfelt. På denne måten kan det gjøres omfordelinger innenfor Styrets satsinger uten at dette går på bekostning av avdelingens basisbudsjetter (rammekutt). Samtidig vil en slik metode kunne gi en bedre oversikt over Styrets satsinger, og resultater av disse.

Erfaringer
Erfaringene med oppbygging av et økonomisk handlingsrom er delte. Dels skyldes dette at satsingene er finansiert over lengre tidsrom. For eksempel er bidragene til SFF over 10 år. Dels ligger årsaken i aktivitetsvekst og dermed behov for mer midler til ulike strategiske tiltak. Dette gjelder i første rekke ERC- og EU-midler, der antall prosjekter har økt i perioden. De ulike fellesløftene har også medført økning i avsetningene.

En annen årsak er at midlertidige tiltak er gjort varige etter at prosjektperioden er over. Et eksempel er bevilgninger til Sars-senteret. På bakgrunn av gode fagevalueringer er også deler av de eldre SFF-ene videreført ved at deler av de midlertidige satsingsmidlene er gjort varige. Også sentrale tiltak innenfor utdanningsvirksomheten har krevd økning i avsetningene over en lengre tidsperiode.

Økt aktivitet vil være avhengig av økte inntekter eller omfordeling fra annen aktivitet. I år uten økonomisk vekst har dette medført ulike former for rammekutt. Det er for eksempel gjennomført slike kutt hvert år i perioden 2008 - 2014, med unntak av 2009. Gjennomsnittlig kutt har vært 1,2% årlig. Til tross for at modellen har fungert siden 2008, opplever flere fakultet utfordringer knyttet til usikkerhet i forhold til framtidige kutt og strategiske satsinger. Dette tilsier at det bør fokuseres på mer langsiktige budsjetter der fakultetene gis bedre informasjon om langsiktige effekter av vedtatte tiltak.

4.5 Basiskomponenten

Basiskomponenten framstår som en restkolonne når de andre komponentene er beregnet. Størrelsen på basis vil være basert på en historisk fastsatt budsjettramme, men også oppgaver i form av forskningsbasert utdanning knyttet til studieplasser. Basiskomponenten skal sikre stabilitet og ta hensyn til særkostnader knyttet til spesielle aktiviteter. Universitetsmuseets aktiviteter som forvaltning, (herunder lovpålagt kulturminneforvaltning) og formidling er eksempel på aktivitet som inngår i basiskomponenten.

Fakultetenes basisbevilgninger har i perioden 2008 - 2016 vært styrket gjennom tilførsel av nye studieplasser og ulike oppgavejusterte tildelinger vedtatt av Styret. I tillegg har det skjedd en viss prioritert oppbygging av basismidler ved JUS og UM.

Sentrale fellestjenester og administrative avdelinger
Sentrale støttetjenester og infrastrukturtiltak finansieres gjennom basiskomponenten universitetets finansieringsmodell. Dimensjonering av tjenestene bestemmes i forbindelse med Styrets årlige budsjettfordelingssak. Omfanget av de sentrale tjenestene utgjorde i 2007 om lag 400 mill. kroner, tilsvarende 20% av universitetets samlede bevilgning. Tilsvarende tall i 2015 var vel 550 mill. kroner, tilsvarende 18% av grunnbevilgningen.

Deler av fellestjenestene finansieres av andel resultatinntekter som ikke fordeles fakultetene, bidrags- og oppdragsvirksomhet og inntekter fra andre brukere. For eksempel har Universitetsbiblioteket inngått avtaler med ulike samarbeidspartnere om bruk av bibliotekets ressurser.

I 2016 er det budsjettert med til sammen 75 mill. kroner fra BOA til dekning av ulike fellestjenester. Av dette var 36 mill. kroner finansiering av administrative avdelinger og 39 mill. kroner finansiering av ulike fellestiltak.

Omfanget i universitetets BOA vil således være en sentral premiss for dimensjonering av ulike fellestjenester, jf. kap. 4.6.

Husleie.
Etter anbefaling fra Risa I utvalget ble ny modell for internhusleie vedtatt i februar 2010 (styresak 8/10). Detaljerte retningslinjer ble vedtatt i april 2010 (styresak 19/10) og modellen ble innført med virkning fra 01.07.2010.

Modellen hadde ikke som ambisjon å vurdere eventuelle historiske skjevheter knyttet til areal på innføringstidspunktet, men skulle gi en bedre synliggjøring av kostnadene knyttet til bygg. Modellen skulle også gi incentiver til bedre utnyttelse av universitetets arealer, ved at avdelingene fikk reduserte kostnader ved oppsigelser av leieavtaler.

Internhusleiemodellen for universitetets arealkostnader inneholder etter endringen i 2010 følgende komponenter:

- En grunnleie som varierer per m^2 etter lokalenes kvaliteter
- En komponent for drift og felleskostnader som beregnes per m^2
- En komponent for energikostnader

I tillegg leier Eiendomsavdelingen ut undervisningsrom som fakultetene bestiller og betaler for etter en egen modell (det betales per bestilt plass med akontobetaling og avregning). Modellen bidrar til synlighet på disse områdene.

Det er laget enkle avtaler mellom fakultetene og Eiendomsavdelingen om hvilke arealer som leies. Fakultetene kan endre sitt areal etter avtale med Eiendomsavdelingen og vil da også få endret husleiekostnaden. Fakultetene kan også fremleie enkeltkontor til andre etter avtale. Modellen skal slik bidra til incentiver for mer effektiv bruk av areal.

En må skille mellom modellens utforming og UiBs planer for arealområdet. Modellens utforming skal svare på konkrete krav knyttet til incentiver, synliggjøring og enkelhet. UiBs planer for areal handler bl.a. om hvor mye ressurser som skal brukes på arealene.

Erfaringer
Arealkostnadene har økt mer enn lønns- og priskompensasjonen de siste årene. Dette er i tråd med universitetets investeringsplaner (herunder innleie av areal), som skal finansieres gjennom husleieordningen. Internhusleien finansierer UiBs årlige arealkostnader. I 2007 var det 337.000 m^2 og 278 mill. kroner inne i modellen. I 2016 er det 375.000 m^2 og 504 mill. kroner[5]. Det betyr en nominell kostnadsøkning på 80 % i denne perioden. I tillegg kommer investeringer finansiert over likviditetslån, ved salg av bygg og som ekstratildelinger.

Foruten generell lønns- og prisvekst (som her utgjør ca. 85 mill. kroner over 9 år) har økningen gitt rom for at det årlige investeringsbudsjettet er økt fra 57 mill. til 125 mill. kroner og at innleiekostnadene for areal er økt fra 68 mill. i 2007 til 133 mill. kroner i 2015. Innleie oppstår der investeringen er finansiert av partnere eller i eiendomsselskapene og der UiB inngår avtale om langtidsleie.

Økningen har skjedd gradvis og i 2016 er det vedtatt en vekst 4,1 %. Det vil si 1,5 % mer enn lønns- og priskompensasjonen. Dette er i tråd med prinsippene som ble lagt til grunn for finansiering av UiBs byggprosjekter i sak 42/14. For 2016 er prisene som vist i tabell 4.9.

[5] i 2007 var PKI holdt utenfor med 13.800 m^2, mens GOB er holdt utenfor i 2016 med 9.700 m^2.

Tabell 4.9. Husleiepriser 2016 (kroner per m^2*)*

Husleiepris (kr pr. kvm)	2016	2015	endring
Snitt grunnleie per kvm	736,24	693,41	6,2 %
Driftskostnad per kvm	105,06	99,85	5,2 %
Felleskostnad per kvm	325,71	309,53	5,2 %
Snitt husleie per kvm	**1 167,02**	**1 102,79**	**5,8 %**
Energi per kvm	**171,73**	**183,31**	**-6,3 %**
total pris per kvm	**1 338,75**	**1 286,10**	**4,1 %**
total pris inkl tungregning	**1 346,70**	**1 293,59**	**4,1 %**

Utviklingen viser at universitetets internhusleiesatser har økt mer enn lønns- og prisjusteringen i perioden 2007 - 2016. Modellen har gitt bedre oversikt over kostnader knyttet til areal samt aksept for prioritering av vedlikehold og oppgradering av eksisterende bygningsmasse. Det kan være flere årsaker til at etterspørselen etter areal ikke reduseres vesentlig. Flere fakultet har for eksempel valgt ikke å videreføre arealkostnadene ut til instituttene, noe som gjør kostnadene mindre synlige for brukerne. Nybygg inngår i tillegg ofte som del av universitetets strategiske planer. Endelig kan det være at betalingsvilligheten for areal er høy.

En annen årsak kan ligge i at avdelingene som tilføres nye arealer ikke betaler hele ekstrakostnaden ved dette, men at deler av regningen fordeles alle avdelinger gjennom husleiesystemets utforming. Internhusleiemodellen distribuerer universitetets samlede kostnader til areal ut på fakultetene gjennom en kvadratmeterpris som spenner fra ca. 1.100 til 1.500 kroner avhengig av byggenes standard og utnyttelsesgrad. Dette gir en realistisk og i stor grad rimelig fordeling av kostnader.

Ved arealutvidelse i nye lokaler kan kostnaden per m^2 være dobbelt så høy som gjennomsnittsprisen for alt UiB areal. Dette betyr at dersom et miljø utvider sin virksomhet med nye arealer til 3.000 kroner per m^2 blir de likevel bare belastet etter internhusleiemodellens satser - som da kan være 1.500 i et slikt tilfelle. Resten blir fordelt på alle brukerne. Dersom det kun er en fornyelse av arealene og ikke en utvidelse, er det effekten av høyere pris for standardheving som kommer inn. Dette kan f.eks være 150 kroner per m^2 og betales i sin helhet av fakultetet som nyter godt av standardhevingen. Modellen gir slik en ekstra kostnad til dem som utvider og får bedre arealer, samtidig som kostnadseffekten av slike forbedringer ikke rammer for hardt.

Tabell 4.10 og 4.11. viser areal- og kostnader ved UiB etter endringen i husleiemodellen i 2011.

Tabell 4.10. Arealutvikling i perioden 2011 - 2015 (tall i 1000 m^2*)*

	2011	2012	2013	2014	2015
HF	26,0	26,1	26,0	26,2	25,5
MN	70,1	70,5	71,0	70,9	70,9
MOF	39,5	43,5	46,3	45,8	46,2
SV	16,4	16,4	16,6	16,6	16,6
JUS	8,6	8,6	8,7	8,3	8,4
PS	12,3	12,2	12,4	12,8	12,8
FFS	7,4	0,2	0,2	0,2	3,2
UB	23,3	23,3	23,1	23,1	22,0
UM	33,1	34,7	38,6	38,6	38,2
ADM	17,4	18,1	19,2	18,8	18,7
Eia/felles	113,4	113,7	112,2	113,8	112,5
SUM	367,7	367,4	374,5	375,1	375,1

Universitetets disponible areal består i 2015 av 375.000 m^2. Av dette er vel 112.000 m^2 knyttet til Eiendomsavdelingen/ulike felles tiltak. Dette inkluderer ulike undervisningsrom (ca. 22.000m^2), fristasjon og utleie (ca. 58.000 m^2), parkeringshus (ca. 7.000 m^2) og ulike bygg som ikke er i bruk. Samlet sett viser tabellen at arealet er relativt stabilt totalt sett. Størst endringer er skjedd ved MOF, gjennom overtakelse av odontologisk universitetsklinikk og tilførsel av nytt odontologibygg. Økningen ved UM skyldes økt innleie av magasinarealer.

Tabell 4.11. Utvikling og husleiekostnader (tall i mill. kroner)

	2011	2012	2013	2014	2015
HF	26,7	28,1	30,6	32,3	33,1
MN	72,9	80,6	87,6	93,3	93,4
MOF	41,2	47,6	57,2	59,2	63,0
SV	17,0	17,9	19,7	20,8	21,8
JUS	9,0	9,5	10,5	10,3	11,0
PS	12,7	13,3	14,8	16,0	16,8
FFS	7,3	0,3	0,3	0,3	4,4
UB	25,3	26,6	28,0	29,5	28,9
UM	34,3	37,7	43,3	45,7	47,3
ADM	246,4	261,6	291,9	307,5	319,7
EiA/felles	118,2	124,7	124,3	133,0	140,7
SUM	382,7	406,3	439,3	464,4	485,3

Omfanget av universitetets internhusleie var i 2015 vel 485 mill. kroner. Dette tilsvarer en vekst på om lag 100 mill. kroner (27%) i perioden 2011 - 2015. Størst vekst er det ved MOF, hvor veksten i stor grad er knyttet til overtakelse av Odontologisk klinikk i 2012 og nytt odontologibygg i 2013.

I tilbakemeldingen om dagens budsjettmodell peker MN på at husleiens realvekst slår hardt ut for arealkrevende fakultet med behov for omfattende laboratoriareal.

Kunnskapsdepartementet tar sikte på å innføre én internhusleieordning for selvforvaltende universiteter. UiB er her i dialog med NTNU og UiO. Departementet ønsker at husleiesystemet er dokumentert bærekraftig slik at det vil finansiere fremtidig bygging, rehabilitering og etterslep av vedlikehold. Dette betyr at det kan bli endringer i forhold til dagens system.

4.6 Bidrags- og oppdragsinntekter

Risa I utvalget ga en vurdering av hvordan universitetets aktivitet finansiert av Bidrags- og oppdragsinntekter kunne innpasses i universitets fordelingsmodell. Samtidig vurderte utvalget på hvilken måte betaling av fellestjenester i BOA skulle fordeles mellom nivåene i institusjonen.

I Styrets behandling av budsjettene for 2010 og 2011 (styresakene 109/09 og 72/10) ble det pekt på universitetet tilrettelegging for økt BOA gjennom betydelige investeringer i infrastruktur, som bygg, vitenskapelig utstyr og kontorfasiliteter. Det ble argumentert for at BOA burde dekke deler av disse kostnadene. På dette grunnlag ble det vedtatt å belaste BOA med totalt 20 mill. kroner for å dekke kostnader knyttet til disse tiltakene. (15 mill. kroner i budsjettet for 2010, økt til 20 mill. kroner i budsjettet for 2011). Kostnadene ble fordelt mellom fakultetene etter antall årsverk finansiert av BOA, noe som tilsvarte kroner 29.000 per årsverk i 2010 og 39.000 per årsverk i 2011. Vedtaket ble gjort gjeldende for alle pågående prosjekter, også der det måtte foreligge annen avtale med bevilgningsgiver.

Denne måten å finansiere infrastruktur på førte til at fakulteter med stor BOA i forhold til budsjettramme fikk en større belasting enn om inndekning hadde skjedd via rammekutt.

Det samlede bidraget per stilling til dekning av husleie og sentral infrastruktur utgjorde etter dette 137.000 kroner per årsverk i BOA i 2011.

Dekningsbidrag 2011:

Husleie	45.000 (fakultetsnivå)
Adm felleskostnader	53.000 (sentralt nivå)
BOA bidrag	39.000 (sentralt nivå)
SUM	137.000

I budsjettfordelingen for 2012 vedtok Styret at UiBs beregningsmåte for satser for indirekte kostnader skulle harmoniseres med den nasjonale modellen for kostnadsberegninger i forskningsprosjekter (TDI-modellen), som da var under utvikling. Satsen for sentrale tjenester ble etter dette satt til 120.000 kroner per årsverk. Satsen for husleie ble satt til 55.000 kroner per årsverk. En beskrivelse av TDI-modellen er gitt i kapittel 5.

Et viktig prinsipp for Styret var at kostnadene ble fordelt fakultetene, slik at disse kunne legge til rette for lokalt tilpassede modeller. Fakultetene fikk således ansvaret med å beregne fellesbidrag ved eget fakultet og institutter, samt kostnadsfordelingen av dette.

I arbeidet med tilpassing til ny modell ble det gjort korrigeringer i dekningsbidraget fra 2011 til sentral infrastruktur på 39.000 kroner per årsverk. Samlet fellesbidrag per stilling årsverk ble etter dette satt til 120.000 kroner per årsverk, en økning på 28.000 kroner fra 2011. Satsen for husleie økte fra 45.000 kroner til 55.000 kroner.

Satser for indirekte kostnader 2012

Husleie	55.000
Adm. fellesbidrag	120.000
SUM	175.000

Økningen på 28.000 kroner per årsverk ga økte inntekter på om lag 15 mill. kroner fra BOA til dekning av ulike fellestjenester i 2012. Samtidig ble det gjort et tilsvarende kutt i basisfinansieringen av tiltakene, slik at dimensjoneringen av fellestjenestene ble videreført på samme nivå som tidligere. Finansieringen av fellestjenestene ble etter dette gjort noe mer resultatutsatt, siden inntektene nå også avhenger av universitetets samlede BOA.

Den samlede inntektsveksten fra 2010 til 2012 på 35 mill. kroner ble brukt til finansiering av ulike faglige tiltak. En alternativ finansiering av de faglige tiltakene vil være gjennom rammekutt. En sammenligning av de to finansieringsmetodene er gitt i tabell 4.12. Effekten av økt fellesbidrag var størst ved MN, som fikk en kostnadsøkning på 15 mill. kroner mot en kostnadsøkning på 9 mill. kroner dersom finansieringen hadde blitt gjennomført ved bruk av rammekutt. Tilsvarende fikk HF en kostnadsøkning på 2 mill. kroner på grunn av økt fellesbidrag, mot en økning på 5,5 mill. kroner om inndekningen hadde skjedd via rammekutt. Fakultetene MN og MOF er for øvrig de to fakultetene som fikk større kostnadsøkning gjennom økt fellesbidrag i forhold til inndekning gjennom rammekutt.

Tabell 4.12. Endringer i fellesbidrag versus endring i rammekutt (tall i mill. kroner)

	Effekt av BOA- bidrag + fellesbidrag			Alternativ modell med rammekutt			
	2010/11	2012	SUM	2010/11	2012	SUM	Differanse
HF	1,2	0,9	2,1	3,2	2,4	5,6	-3,5
MN	8,9	6,7	15,6	5,1	3,8	8,9	6,8
MED	5,5	4,2	9,6	4,8	3,7	8,5	1,2
SV	1,3	1,0	2,2	2,3	1,8	4,1	-1,9
JUS	0,4	0,3	0,7	1,0	0,8	1,8	-1,1
PS	1,2	0,9	2,1	1,7	1,4	3,1	-0,9
FFS/ andre	0,9	0,7	1,6	0,7	0,5	1,1	0,4
UM	0,4	0,3	0,7	1,0	0,7	1,7	-1,0
SUM	19,7	15,0	34,7	19,7	15,0	34,7	0,0

Fram til 2011/2012 ble fakultetene kompensert for fellesbidrag for BOA årsverk fra finansieringskilder som Kreftforeningen og Bergen Forskningsstiftelse. Dette utgjorde om lag 2-2,5 mill. kroner for MOF. I perioden etter 2012 er det i noen tilfeller benyttet gaveforsterkningsmidler til å dekke fellesbidragene for disse stillingene.

I 2015 ble det gjort endringer i fellesbidraget med en sats per vitenskapelig årsverk (132.000 kroner) og en sats per teknisk- administrativt årsverk (66.000 kroner).

Erfaringer

En effekt av modellendringen har vært bedre informasjon om de totale kostnadene i bidragsprosjekter, noe som også har gitt mer fokus på inkludering av alle kostnader i prosjektsøknader. Samtidig viser oversikter at universitetets samlede dekningsbidragsinntekter har økt fra 28% i 2010 til 30% i 2015. Det er størst vekst innenfor prosjektfinansieringen fra Forskningsrådet, mens det har vært en reduksjon for prosjekter finansiert av kategorien andre bidragsytere.

Tabell 4.13. Dekningsbidrag som andel av lønnskostnader per finansieringskilde

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Oppdrag	31 %	27 %	35 %	43 %	40 %	38 %
NFR	30 %	33 %	35 %	36 %	37 %	40 %
EU	24 %	22 %	25 %	26 %	31 %	32 %
Andre bidrag	25 %	19 %	23 %	22 %	17 %	17 %
Sum	28 %	26 %	29 %	30 %	29 %	30 %

Samtidig er det hevdet at modellendringen kan gi kraftig disincentiv til å søke forskningsmidler og dermed øke universitetets BOA. Det vises i den forbindelse til at UiO og NTNU ikke har innført samme modell for indirekte kostnader som UiB. Ved disse universitetene beholder fagmiljøene en større del av dekningsbidragsinntektene. Dette framheves også som en forklaringsvariabel til at UiB har hatt en relativt dårligere utvikling i BOA enn disse universitetene

Flere fakultet finner det negativt at modellen ble innført med tilbakevirkende kraft, slik at også prosjekter med allerede inngåtte avtaler ble omfattet av ordningen. Samtidig pekes det på at i den grad prosjekter ikke gir tilstrekkelige midler til å dekke de samlede indirekte kostnader, prioriteres dekning av universitetets sentrale kostnader framfor indirekte kostnader på institutt og fakultetsnivå.

En del bidragsfinansierte prosjekter forutsetter at UiB bidrar med egenandeler. Dette medfører at institusjonen må bruke interne midler til å fullfinansiere bidragsprosjekter. I slike tilfeller er det viktig å avklare hvilket organisasjonsnivå som skal dekke egenandeler og hvilke finansieringskilder som skal prioriteres.

Økningen i fellesbidraget som ble vedtatt i 2012 ble oppfattet som en utfordring for fagmiljøene. Etter utvalgets oppfatning bør de finansielle rammevilkårene som gjelder ved søknadstidspunktet for et prosjekt, i størst mulig grad bør legges til grunn ved gjennomføringen av prosjekter. Utvalget vil anbefale at dette prinsippet må gjelde for framtidige endringer i finansieringsmodellen.

4.7 Budsjettutviklingen i perioden 2008 - 2015

I 2015 regnskapsførte UiB vel 3,5 mrd. kroner over universitetets grunnbevilgning. I tillegg kommer inntekter fra BOA på 864 mill. kroner, slik at samlet aktivitet var vel 4,3 mrd. kroner, jf. tabell 4.14. Tilsvarende inntekter i 2008 var vel 3,0 mrd. kroner, noe som tilsvarer en økning på vel 900 mill. kroner eller 28% i perioden. Korrigert for prisstigning tilsvarer dette en realvekst på 15%.

Tabell 4.14. UiBs inntekter 2008, 2014 og 2015 (tall i mill. kroner)

Grunnbevilgning	2008	2014	2015	Endring	Realvekst
Bevilgninger					
- resultater utdanning	506,2	587,7	615,1	22 %	-2 %
- resultater rbo	222,7	266,4	306,3	38 %	11 %
- satsinger	336,8	492,7	520,3	54 %	25 %
- basis	1 259,9	1 613,5	1 842,4	46 %	18 %
Andre inntekter	121,7	166,2	183,5	51 %	22 %
Sum grunnbevilgning	2 447,3	3 126,4	3 467,7	42 %	15 %
BOA					
Forskningsrådet	310,7	387,3	424,2	25 %	10 %
EU	15,2	65,0	70,3	327 %	274 %
Andre bidragsinntekter	243,3	224,2	235,4	-8 %	-22 %
Gaver/ gaveforsterkning	25,3	93,5	109,5	270 %	250 %
Oppdrag	9,9	24,3	24,3	146 %	99 %
Sum BOA	604,4	794,3	863,8	31 %	16 %
Totalt	3 051,7	3 920,8	4 331,5	28 %	15 %

*Andre inntekter = Ulike salgs- og leieinntekter, pasientinntekter.

Universitetets budsjettvekst i perioden er i første rekke knyttet til satsinger, som i hovedsak omfatter tilførsel av nye rekrutteringsstillinger. Veksten i basisbevilgningen er i stor grad knyttet til tilførsel av nye studieplasser, men også øremerkede tiltak som bevilgninger til videreføring av klimasatsingen. Det er videre grunn til å påpeke at ressurstilførselen ikke har gitt seg utslag innenfor modellens resultatelementer i tilsvarende grad og at det her har vært en relativt svakere vekst, som vist i tabell 4.4 og figur 4.2.

Store deler av realveksten på 15% innfor grunnbevilgningen skyldes ekstraordinære inntekter til utstyrsmidler knyttet til Universitetsmuseet i 2015 (50 mill.) og en god resultatuttelling innenfor RBO for 2015 (31 mill. kroner). RBO uttellingen var betydelig lavere både i 2014 og 2016 (+6 mill. kroner i 2014 og -55 mill. kroner i 2016). Til sammenligning var realveksten fra 2008 til 2014 på 7%.

Figur 4.3 viser fakultetenes realvekst i perioden 2008 – 2015.

Figur 4.3. Fakultetenes budsjettutvikling innenfor grunnbevilgningen 2008 - 2015 (realvekst) (tall i 1000 kroner)

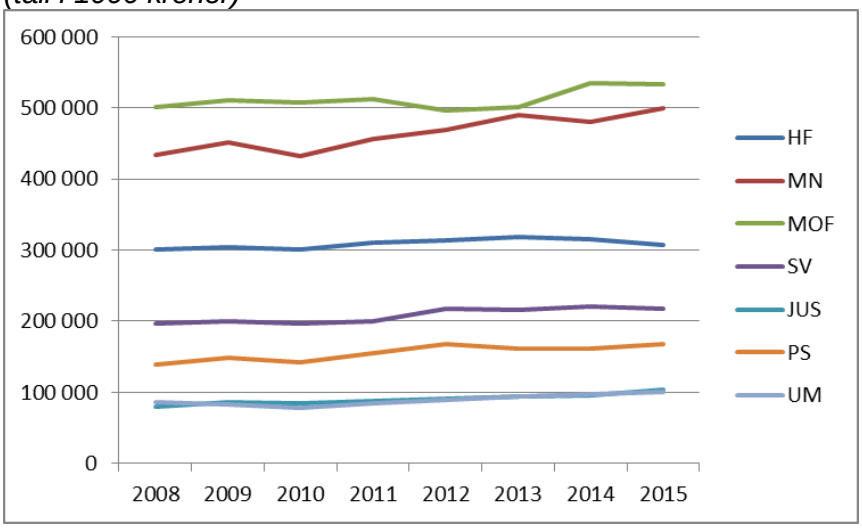

Figuren viser fakultetenes regnskapsførte inntekter i perioden 2008 - 2015. MOF overtok ansvaret for den odontologiske klinikken i 2012, og det er justert for dette i figur 4.3[6]. Målt i % har den største veksten skjedd ved Det juridiske fakultet, med en vekst på 30%. Universitetsmuseet har hatt realvekst på 18%. Lavest realvekst finner vi ved HF med 2%. Hovedårsaken til den lave realveksten er knyttet til reduksjon i resultatinntekter. De siste årene viser figuren svingninger for MN og MOF. Store deler av dette skyldes svingninger i resultatinntekter. Veksten ved JUS og UM er knyttet til en bevisst styrking av basisbevilgningen ved disse enhetene. Oversikt over fakultetenes realvekst for perioden 2008 – 2015 er gitt i tabell 4.15.

Tabell 4.15. Fakultetenes realvekst 2008 – 2015 innenfor grunnbevilgningen (tall i mill. kroner)

Fakultet	BELØP	i %
HF	6,3	2 %
MN	65,7	15 %
MOF	31,8	6 %
SV	21,2	11 %
JUS	23,9	30 %
PSYK	28,3	20 %
UM	15,4	18 %

Tabell 4.16 gir oversikt over sammenheng mellom dagens fordelingsmodell ved UiB og Kunnskapsdepartementets modell. Oversikten viser om lag samme resultater som i 2007. Årsaken ligger i stor grad i at det ikke er overenstemmelse mellom departementets finansieringskategorier for studieplasser og hvordan UiB finansierer sine fagmiljø.

[6] Føring av inntektene i klinikken har variert mellom grunnbevilgningen og BOA. Her er inntekten ført som grunnbevilgning i hele perioden, slik tilfellet også har vært de siste årene.

Tabell 4.16 Inntektsfordelingsutvalgets modell basert på 2014 data (tall i mill. kroner)

	Sum tildelt ramme2014	SUM NY MOD	"Rest"
HUM	341,4	316,6	24,8
MN	510,6	427,5	83,1
MOF	544,4	578,3	-33,9
SV	252,1	249,0	3,2
JUS	113,6	171,0	-57,4
PSYK	179,6	200,1	-20,5
UM	107,5	107,5	0,0
Sum faglig virksomhet	2 283,0	2 283,8	-0,8
Fellesformål og adm	477,4	477,4	0,0
Sum tildeling	2 760,4	2 761,2	-0,8

En hovedårsak til differansen mellom tildelt ramme i 2007 og beregninger gjort av Risa I utvalget var knyttet til finansieringssystemets studieplassfinansiering (tabell 4.1).

Siden innføring av modellen i 2008 er det ikke gjort endringer i de ulike finansieringskategoriene. Denne problemstillingen er tatt opp både i Ekspertutvalget som utredet nytt finansieringssystem for universiteter og høyskoler (2014) og i Produktivitetskommisjonenes del 2 (2016). Ekspertutvalget framhevet at departementet i ulike sammenhenger omtaler kategorisatsene for studieplasser både som incentiv og kostnadsdekning, noe som gir uklare signaler til institusjonene.

Ekspertutvalgets anbefaling var å gjøre kategoriinndelingen mer grovmasket. Etter utvalgets oppfatning ville dette gi institusjonene større ansvar for å gjøre egne vurderinger av kostnader ved fagtilbudene før man beslutter den interne budsjettfordelingen. For øvrig anbefalte utvalget en økt resultatuttelling for realfagene i forhold til andre fagområder. Dette forslaget støttes av produktivitetskommisjonen, som uttrykker skuffelse over at forslaget ikke ble tatt til følge under Stortingets behandling av forslaget til ny finansieringsmodell.

4.8 Oppsummering

Inntektsfordelingsmodellen gir oversikt over hvordan inntektene knyttet til studieplasser påvirker universitetenes økonomi. Ulik tilnærming til hvordan forholdet mellom studieplasser og avlagte studiepoeng skal behandles, i tillegg til nasjonale føringer, har også gitt ulike effekter for UiB og resterende del av sektoren.

Omlegging av fordelingsmodellen i form av økt videreføring av resultatinntekter har gitt vekst for fakulteter med aktivitetsvekst i perioden. Innenfor utdanning skjer uttelling basert på åpen ramme. Veksten for et fakultet vil derfor ikke redusere bevilgningen til de andre fakultetene. Innenfor forskningsmidlene stiller det seg noe annerledes. Her skjer økt uttelling gjennom lukket ramme og økt relativ uttelling for et miljø vil kunne redusere bevilgningen til de andre fakultetene. Det samme gjelder modellen for refordeling av rekrutteringsstillinger. Erfaringer fra refordeling av slike stillinger i 2012, 2013 og 2016 viser likevel små endringer mellom fakultetene. En betydelig andel av de nye stillingene fra KD i perioden er imidlertid øremerket MNT- fagene.

I perioden er også andre satsinger i større grad gjort midlertidige. Formålet har vært å bygge handlingsrom for Styret. Her har erfaringene imidlertid vært mer delte. Dels skyldes dette at satsingen er finansiert over lengre tidsrom. For eksempel er bidragene til SFF over 10 år. Dels ligger årsaken til vekst og dermed behov for mer midler til ulike strategiske tiltak. Dette

gjelder i første rekke ERC og EU-midler, men også de ulike fellesløftene har krevd økning i avsetningene. Konsekvensen har vært fortsatt behov for årlige rammekutt ved fakultetene.

En sentral problemstilling er om det er formålstjenlig å fordele inntektene lokalt på en måte som fraviker fra Kunnskapsdepartementets finansieringsmodell, for eksempel gjennom tildelinger basert på resultater på områder som ikke går inn i departementets modell. KD har også vært tydelig på at man skal være forsiktig med å føre modellen som er ment å finansiere hele institusjonen for langt i finansieringen av de enkelte enheter i institusjonen. Dette vil gi premiering av flere typer aktivitet, men samtidig føre til større kompleksitet i finansieringsmodellen.

Erfaringer viser at det er vanskelig å konstruere gode belønningsordninger som fremmer universitetets mål uten å få uheldige bivirkninger både ved at modellen blir uoversiktlig kanskje uforutsigbar og ved at den ene insentivordningen kan slå den andre i hjel, dersom det ikke foretas klare prioriteringer. Utvalget vil derfor oppfordre til varsomhet med å innføre flere resultatbaserte aktiviteter som ikke ligger i KDs modell. Dette dilemmaet vurderes nærmere i kapittel 5 og 6.

I oppfølgingen av Risa I rapporten ble det samtidig gjort endringer i universitetets budsjettfordelingsmodell når det gjelder resultatinntekter, satser for stipendiatstillinger, fellesbidrag for BOA og i modellen for internhusleie.

Omleggingen som var foreslått av Risa I var i seg selv transparent og førte til at fakultetene fikk økte resultatinntekter. Nettoeffekten når også de andre forslagene slo inn viser hvor kompleks og uoversiktlig universitetets økonomimodell kan bli hvis en innfører flere samtidige komponenter som kan virke mot hverandre. Samlet fikk et par av fakultetene betydelig økte kostnader som følge av prisvekst på fellestjenester og husleie.

Utover en prioritert oppbygging av basismidler ved JUS og UM og utvikling i resultatmidler er det vanskelig å se klare tegn på at det har skjedd en refordeling av midler mellom fakultetene. Noe av årsaken er at fakultetene er styrket med midlertidige tildelinger som varierer mellom ulike år, både i størrelse og mellom ulike fakultet. I tillegg er det både gjort tekniske regnskapsmessige endringer og organisasjonsendringer i perioden, noe som vanskeliggjør en sammenligning basert på regnskapsdata.

Erfaringene viser at politiske føringer og strategiske valg gjort av Styret er viktige premisser. For at finansieringsmodellen skal fungere etter intensjonene må den samsvare med politiske føringer, strategiske valg og beslutninger foretatt av Styret. I dette ligger i at Styrets beslutninger må være tydelig kommunisert og ha en langsiktig målsetting. Beslutningen om å øke universitetets investeringsbudsjetter, samt styrkingen av basisbevilgningen ved JUS og UM er eksempler på områder hvor denne sammenhengen har vært sterk.

Erfaringer med endring av modell for fellesbidrag og innføring av TDI-modell er viet stor oppmerksomhet både i fakultetenes innspill og i diskusjoner i utvalget. Et særskilt punkt gjelder at fakultetene påpeker at kostnadsøkningen ga tilbakevirkende kraft for allerede etablerte prosjekter. Dette var etter utvalgets oppfatning uheldig og utvalget vil anbefale at de finansielle rammevilkårene som gjelder ved søknadstidspunktet for et prosjekt, i størst mulig grad bør legges til grunn ved gjennomføringen av prosjektet.

5. Bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet

I 2015 ble det regnskapsført vel 864 mill. kroner i BOA ved UiB. Dette utgjør om lag 20% av universitetets samlede inntekter på 4,3 mrd. kroner. Den største bidragsyteren er Forskningsrådet med 424 mill. kroner. EU gir et bidrag på 70 mill. kroner, mens kategorien andre bidragsytere er inntektsført med 347 mill. kroner. Samleposten for andre bidragsytere inneholder inntekter både fra statlige etater, organisasjoner og det private næringsliv. I 2015 mottok UiB vel 110 mill. kroner i gaver og gaveforsterkning. Kun om lag 22 mill. kroner eller 2,5% av total BOA var oppdragsinntekter, hvorav halvparten knyttet til statlige enheter. En oversikt er gitt i tabellene 5.1 5.2. En mer detaljert oversikt er gitt i vedlegg 2.

Tabell 5.1. Regnskapsførte inntekter ved UiB i perioden 2008- 2015 (tall i mill.kroner)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Grunnbevilgning	2 447	2 560	2 616	2 935	2 688	3 029	3 127	3 468
Oppdragsaktivitet	0	11	12	13	26	28	24	22
NFR - bidragsaktivitet	316	366	349	362	344	307	386	424
EU - bidragsaktivitet	15	27	36	52	51	48	66	70
Annen bidragsaktivitet	273	285	332	329	352	342	317	347
Sum	3 052	3 249	3 346	3 690	3 461	3 754	3 921	4 331

Figur 5.1. Regnskapsførte bidrags- og oppdragsinntekter ved UiB etter finansieringskilde (tall i 1000 kroner)

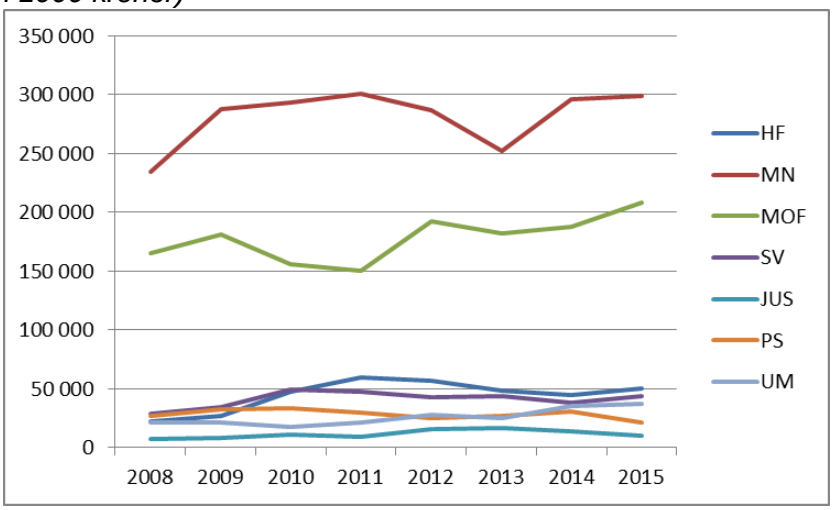

Over tid har UiB hatt en svakere vekst i BOA sammenlignet UiO og NTNU.(jf. figur 5.2)

En sammenligning viser at UiO er klart størst på bidragsfinansiering fra Forskningsrådet og EU, mens NTNU er størst fra andre finansieringskilder. Dette gjelder i første rekke fra private næringsliv, men også fra andre statlige aktører er NTNU større enn UiO. UiO er størst innenfor kategorien oppdragsinntekter, hvor både NTNU og UiO er betydelig større enn UiB. Innenfor aktivitet finansiert fra Forskningsrådet og EU har UiB omlag samme utvikling som de øvrige universitetene.

Samlet sett har UiB hatt svakere vekst i BOA enn UiO og NTNU. Det er i første rekke innenfor andre finansieringskilder som andre statlige etater og næringsliv at UiB har hatt en svakere utvikling de siste årene, jf. vedlegg 2.

Figur 5.2. Bidrags- og oppdragsinntekter UiB, NTNU og UiO. (tall i 1000 kroner)

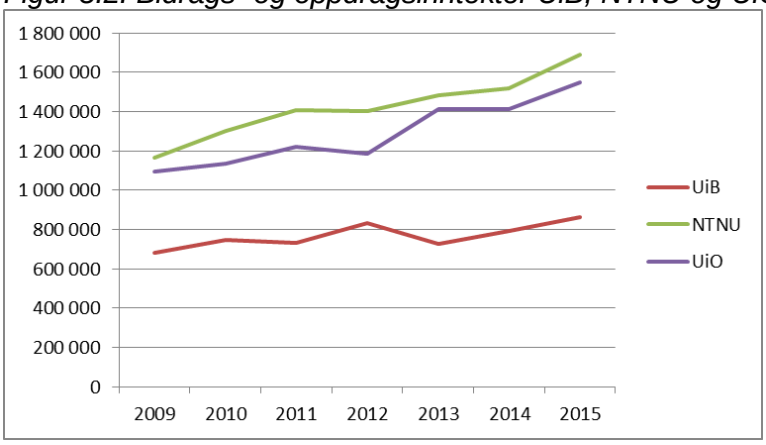

Universitetenes ulike profil kan også illustreres gjennom Forskningsrådets programmer, jf. figur 5.3. Utforminger av forskningsprogrammer og nasjonale strategier vil derfor til en viss grad påvirke ulike universiteters og fagmiljøers muligheter til å lykkes i konkurransen om forskningsmidler.

Figur 5.3. Bevilgninger fra Forskningsrådet. Universitetenes fagområdeprofil 2014 (tall i mill. kroner)

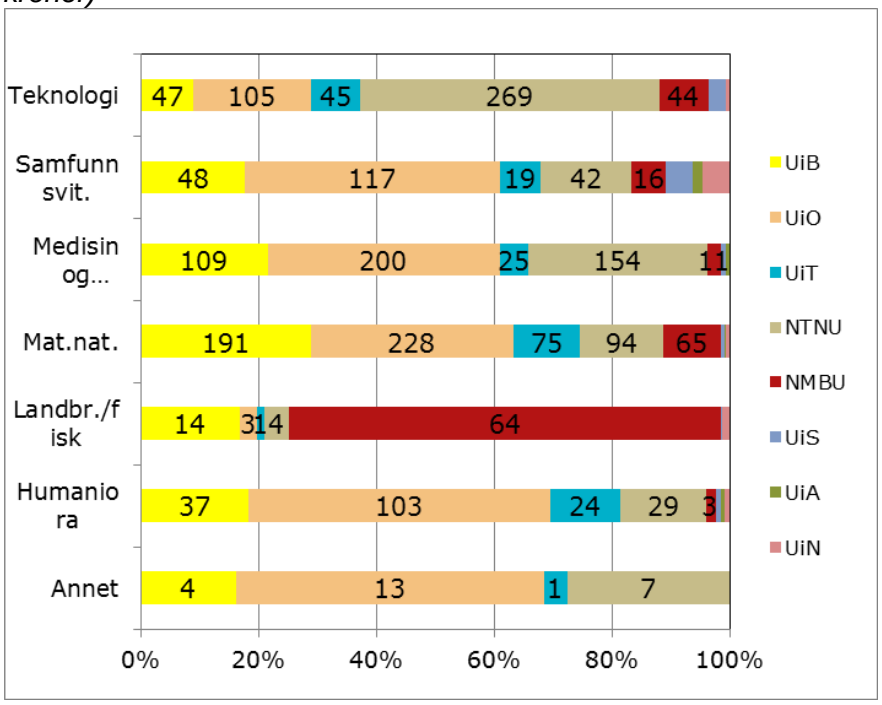

Av til sammen 2,28 mrd. kroner som bevilges UoH-sektoren går vel 80% til de tre universitetene. Størst er UiO med 769 mill. kroner, deretter følger NTNU med 598 mill. kroner og UiB med 450 mill. kroner. UiB og UiO har svært lik profil og har sine største BOA inntekter fra Fri prosjektstøtte (FRIPRO) og handlingsrettede programmer. NTNU på sin side er større enn de andre innenfor brukerstyrte innovasjonsprogrammer, store programmer og SFF/SFI/FME. (Antall aktive SFF per 2015 er UiB: 4, NTNU: 4, UiO 9. NTNU har imidlertid flere Sentre for forskningsdrevet innovasjon(SFI) og Sentre for miljøvennlig energi.) NTNU utmerker seg også ved at de har vel 45% av Forskningsrådets bevilgninger til teknologi.

Til en viss grad gjenspeiles profilen i bevilgingen i institusjonens søknadsaktivitet. I forbindelse med arbeidet med universitetets strategi 2016 - 2022 ble det utarbeidet en oversikt som viste at over 50% av universitetets søknader til Forskningsrådet sendes til

FRIPRO-programmene (styresak 70/14). En oversikt over søknader sent forskningsrådet i 2015 viser samme tendens, jf. tabell 5.2.

Tabell 5.2. UiBs søknader til Forskningsrådet 2015

	Søknader	Andel bevilget
Brukerstyrte innovasjonsprogrammer	4	25 %
Fri prosjektstøtte	186	8 %
Grunnforskningsprogrammer	11	27 %
Handlingsrettede programmer	48	15 %
Inform./formdl./ publisering	1	100 %
Internasjonale nettverkstiltak	12	50 %
Internasjonal prosjektstøtte	11	27 %
Nasjonale stimuleringstiltak,møteplass	7	0 %
Store programmer	49	18 %
Særskilte forvaltningsoppdrag	3	33 %
SUM	332	14 %

Universitetets uttelling i FRIPRO har variert i perioden 2009 – 2015. Tabell 5.4 gir oversikt over antall innvilgende prosjekter per år i perioden 2009 - 2013. I årene 2009 og 2010 fikk UiB god uttelling relativt til antall søknader og søknadenes størrelse. I 2011 fikk både UiO og UiB en positiv økning i antall prosjekter bevilget innenfor Frie prosjekter (inkl. fellesløftet), henholdsvis 59 og 35. NTNU hadde en mindre økning. I 2012 (uten fellesløftet) gikk UiO tilbake til tidligere nivå med 46 nye prosjekt, mens UiB kun fikk 11 nye prosjekter, også betydelig lavere enn NTNU. Dette var ca. halvparten av tidligere nye tildelinger til UiB innenfor Frie prosjekter og kun 6 % suksessrate. I 2013 fikk UiB kun innvilget 8 ordinære FRIPRO prosjekter og totalt 18 tilslag inkludert fellesløftet. I årene 2014 og 2015 er bevilgningen til FRIPRO økt og også UiB har økt antall prosjekter. Uttellingen har også økt relativt til UiO/NTNU.

Tabell 5.3. Prosjektuttelling FRIPRO 2009 - 2015

	2009	2010	2011*	2012	2013*	2014	2015*
UiB	22	21	35	11	18	24	34
NTNU	16	12	15	19	27	30	35
UiO	45	46	59	46	57	66	65
Sum de tre	83	79	109	76	102	120	134

Basert på søknadsaktivitet og uttelling er det stilt spørsmål ved om UiB retter for stort fokus på søknader til FRIPRO og SFF på bekostning av andre programsatsinger. Dette var blant annet tema i Etatstyringsmøtet mellom UiB og Kunnskapsdepartementet våren 2014 (styresak 79/14). I den forbindelse ble det pekt på at UiBs suksessrate (bevilgning i forhold til søknad) er markert høyere i andre programmer, og en høyere søknadsaktivitet fra UiB innenfor de prioriterte områdene kan gi bedre finansiering også for grunnforskningsmiljøer i de relevante fagområdene. En oversikt fra 2014 viser for øvrig store forskjeller både mellom fagområder og mellom de tre universitetene når bevilgningen fra Forskningsrådet måles per undervisnings- og forskerårsverk, jf. tabell 5.5.

Tabell 5.4. Bevilgninger per undervisnings- og forskningsstilling og fagområde fra Forskingsrådet (2014)

Tall i 1000	UiB	UiO	NTNU
Humaniora	128	251	130
SV+psyk+juss.uv	171	296	145
MN+teknologi+fisk/landbruk	857	656	593
Medisin	418	556	642
Totalt	396	440	403

Oversikten, selv om det bare representerer et søknadsår, viser at det ved UiB bør være mulig å mobilisere til økt søknadsaktivitet og økte bevilgninger fra Forskningsrådet.

En betydelig andel av universitetets søknader til EU har i perioden gått til ERC-programmet. En statusrapport fra våren 2015 (styresak 57/15) for UiBs uttelling i Horisont 2020 viser samme tendenser.

Rapporten slår blant annet fast at:

- «*UiB sender for få søknader til de ulike temaprogrammer. De økonomiske rammene i disse er relativt sett romsligere og konkurransen mindre hard, dog med unntak for programmer under helsefeltet .*
- *Økte krav til samarbeid med næringslivet innenfor UH-sektoren krever at UiB selv (videre)utvikler et slikt samarbeid. Resultatene fra SFI-runden høsten 2014 viste at det gjenstår en del arbeid på dette området.*
- *Søknadene fra fakultetene er svært ulikt fordelt. I 2014 kom om lag 2/3 fra MN-fakultetet og MOF, fordelt jevnt mellom dem. Det skyldes til dels at søknadsmulighetene er større for miljøer under MN og MOF; men det er åpenbart et mobiliseringspotensiale ved de øvrige fakultetene»*

Det er mange hensyn når man skal rette inn søknadsaktivitet mot NFR. Tildeling fra SFF, SFI og EU (og særlig ERC) skjer gjerne etter langvarig og målrettet oppbygging av kompetanse, nettverk, infrastruktur og forskningsresultater. På bakgrunn av UiBs ambisjon om å være et internasjonalt forskningsuniversitet av høy kvalitet, er det viktig å satse på disse arenaene.

Produktivitetskommisjonen trekker fram at det bør sørges for vekst i virkemidler der det kreves meget høy vitenskapelig kvalitet for å få tilslag (som FRIPRO og SFF), og forsterke de mekanismene som sikrer finansiering av fremragende forskning og forhindrer finansiering av svakere forskning.

Produktivitetskommisjonen illustrerer dette ved å trekke fram andelen fremragende prosjekter som ikke får støtte gjennom FRIPRO, til tross for fremragende evalueringer fra internasjonale eksperter. En oversikt er gitt i tabell 5.6. Tabellen viser at i perioden 2013 - 2014 ble det ikke gitt FRIPRO støtte til prosjekter med karakter lavere enn 6, samtidig som prosjekter med lavere karakter er gitt støtte innenfor andre program. På denne bakgrunn foreslår kommisjonen å gi Forskningsrådet bredere fullmakt til å flytte ressurser mellom programmer.

Tabell 5.5. Søknader om prosjektstøtte etter programtype fra Forskningsrådet 2013 og 2014

		FRIPRO	Handlingsrettede program	Store prog.	Brukerstyrte innovasjobsprog.	TOTALT
Karakter 7	Innvilget	503	346	262	0	1111
	Avslått	196	10	9	0	215
Karakter 6	Innvilget	486	967	793	436	2682
	Avslått	2231	887	800	117	4034
Under karakter 6	Innvilget	0	548	30	140	718

Kilde. Produktivitetskommisjonen side 90

Uttelling fra f.eks virkemiddelet SFF et resultat av langsiktig satsing. En viktig innfallsvinkel til økt uttelling på de mest konkurranseutsatte arenaene er hvordan institusjonen kan bringe flere miljøer fram til en posisjon hvor de har realistiske utsikter til uttelling. Forskningsmidler fra finansieringskilder som fremmer vitenskapelig kvalitet må være det viktige og førende når man søker ekstern finansiering for forskning. Samtidig må det rettes fokus mot alle finansieringskilder som kan gi støtte til universitetets forskningsvirksomhet.

Mange forskere oppnår finansiering for sin forskning gjennom andre og mindre bevilgninger som oftest ikke er så konkurranseutsatte, spesielt tidlig i karrieren. Hovedfokus må være at universitetets forskning skal være av god kvalitet, uansett finansieringskilde.

I tillegg må det vurderes i hvilken grad den lave veksten i BOA i forhold til ambisjoner, skyldes at fagmiljøene sender for få søknader eller om søknadene som sendes er av dårligere kvalitet enn de som sendes fra andre universitet.

Oversikt per november 2015 viser at UiB hadde høyest tilslagsfrekvens både i innstilte prosjekter og finansielt av de norske universitetene. NTNU er imidlertid størst målt etter antall prosjekter, mens UiO er størst målt etter omsetning. Ses oversikten i sammenheng med antall undervisnings- og forskerstillinger ved de tre institusjonen er resultatet at UiO og NTNU sender flere søknader per stilling enn UiB.

Resultatene fra Forskningsrådet per november 2015 viser at de tre universitetene har om lag samme suksessrate, målt i andel innvilgede prosjekter. Målt i uttelling per undervisnings- og forskerårsverk er uttellingen imidlertid høyere både ved NTNU og UiO enn ved UiB, som vist i tabell 5.5. For øvrig sendes det også flere søknader per stilling til Forskningsrådets programmer fra UiO enn fra UiB.

Eksemplene fra Forskningsrådet og EU kan tyde på at UiB sender kvalitativt gode søknader, men at det er et potensiale for økt søknadsaktivitet.

Fakultetenes BOA

Omfanget av BOA og dermed betydningen av denne i forhold til utdanningen og forskningsvirksomheten er svært ulik for fakultetene, jf. figur 5.4. Av universitetets samlede BOA inntekter på 864 mill. kroner i 2015 er 626 mill. kroner (72 %) regnskapsført ved MN (369 mill.) og MOF (257 mill.). Ved disse fakultetene utgjorde BOA henholdsvis 37 % og 28 % av fakultetenes totale inntekter. Vedde øvrige fakultetene ligger den mellom 9 % på JUS og 27 % ved UM.

Figur 5.4. Regnskapsførte inntekter BOA ved fakultetene 2008 – 2015 (realvekst tall i 1000 kroner)

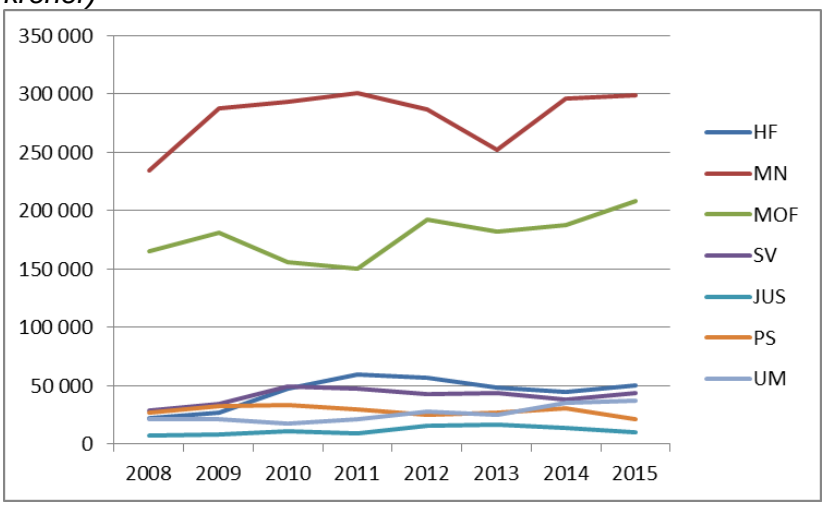

Selv om BOA ved HF er relativt lite (50 mill. kroner i 2015) har fakultetet den høyeste prosentvise veksten (131%) fra 2008. Lavest prosentvis vekst er ved PSYK (-20%), som skyldes en kraftig nedgang fra 2014 til 2015. I perioden 2008 – 2014 hadde PSYK en realvekst på 15%. Dette viser at oversikter basert på enkeltår må tolkes med forsiktighet.

Tabell 5.6. Fakultetenes realvekst innenfor BOA (tall i mill. kroner)

Fakultet	BELØP	i %
HF	28,5	131 %
MN	64,2	27 %
MOF	42,8	26 %
SV	15,7	55 %
JUS	3,1	46 %
PSYK	-5,3	-20 %
UM	16,3	77 %

Også innenfor MN og MOF er det betydelige instituttvise forskjeller. Av de totalt 13 instituttene ved disse fakultetene, har ett institutt på hvert fakultet mer enn 100 mill. i BOA, noe som gjør dem større enn de 4 andre fakultetene. Ytterligere fem institutt på disse to fakultetene har, hvert av dem, mer enn 40 mill. kroner i bidragsinntekter. Samlet står disse 7 av UiBs 30 institutt (JUS er ikke inkludert og har ikke institutt) for langt mer enn halvparten av UiBs samlede inntekter fra BOA.

Det er grunn til å analysere forholdene ved de 7 instituttene nærmere for å se etter fellestrekk og for å vurdere hva som kan være «best practice» for å øke BOA. Dette er særlig viktig siden de politiske signaler er tydelige på at denne type finansiering vil bli enda viktigere i tiden framover.

Utvalget vil trekke fram to faktorer i denne sammenheng. De to fakultetene, og dermed også de 7 instituttene, som står for den store andelen av ekstern finansiering, har både lønnsbudsjettet og driftsbudsjettet lagt til instituttene. Dette vil naturlig nok gi en langt bedre mulighet til å se på samvirket mellom disse to finansieringskildene. Det andre fellestrekket, er at de 7 instituttene har strukturerte prosesser i forbindelse med søknadsprosesser der instituttledelsen og dels også fakultetsledelsen og Forskningsadministrativ avdeling er koblet inn i søknadsprosessene. Det siste er nok tilfelle også ved flere av de andre instituttene, men det er grunn til å se nærmere på det fokus og de prosesser som ligger til grunn for at noen institutt synes å lykkes i større grad enn andre i konkurransen om BOA.

Realfagenes dominans ved innhenting av BOA finner vi også i uttellingen fra Horisont 2020. Over 50% av universitetets inntekter fra dette programmet ligger ved MN, jf. tabell 5.7. MN, MOF og Sars Senteret står for 90% av den samlede tildelingen av midler fra Horisont 2020, mens JUS, PSYK og UM ennå ikke har regnskapsførte inntekter fra programmet.

Tabell 5.7. Tildelinger fra Horisont 2020 per fakultet

Fakultet	**Tildelte beløp 2015 (Tall i mill. kroner)**	**Andel**
HUM	7	5 %
MN	83	54 %
MOF	32	21 %
Sars Centre	22	14 %
SV	10	7 %
Totalsum	**154**	**100 %**

MN er også det fakultetet som sender desidert flest søknader til Forskningsrådet, og er det fakultet som også henter mest midler fra Fellesløftet. Tabell 5.8, som gir oversikt over universitetets søknader til Forskningsrådet for 2015, viser at over 40% av søknadene kommer fra MN.

Tabell 5.8. Søknader til Forskningsrådet 2015 per fakultet

Fakultet/Enhet.	Antall	Andel
MN	211	43 %
MOF	134	28 %
SV	48	10 %
HF	39	8 %
HelseBergen*	16	3 %
PSYK	15	3 %
ADM	9	2 %
Global	7	1 %
JUS	5	1 %
UB	1	0,2 %
SARS	1	0,2 %
Totalsum	**486**	**100 %**

*Med UiB forskere

5.1. Tiltak for økte Bidrags- og oppdragsinntekter

UiB har hatt ulike tiltak for økt BOA. Tiltakene har i første rekke vært rettet inn mot prosjekter med finansiering fra NFR og EU, men også prosjekter med finansiering fra andre kilder er vurdert. I tillegg til direkte støtte som resultatmidler og prosjektstøtte, har det vært stor fokus på organisering av den administrative støtten til prosjektene både i søknadsfasen og i prosjektfasen. I organisasjonsutviklingsprosjektet (OU) var for eksempel 3 av 10 delrapporter knyttet til utvikling av tjenester til støtte for BOA og målsettingen om å øke denne. Tjenestetilbudet er blant annet styrket gjennom etablering av et sentralt BOA-team.

OU-prosjektets delprosjekt 1, *Strategisk arbeid for anerkjent forskningsuniversitet* drøfter ulike incentiver for styrking av BOA. Her vurderes både personlige incentiver i form av lønnstillegg, videreføring av departementets resultatmodeller internt ved institusjonen og inndekning av indirekte kostnader på ulike organisasjonsnivå.

Utredningen fra delprosjektet konkluderer med at *det finnes ingen fasit for hvordan BOA bør nyttes til å dekke indirekte kostnader på ulike nivå i organisasjonen, men i forhold til ambisjonen om å øke BOA er det avgjørende å etablere tilstrekkelige incentiver for å søke og å administrere slik virksomhet på grunnenhetene*.

Samtidig peker utredningen på at sterke økonomiske incentiver nedover i organisasjonen innebærer forsterkning av siloeffekter, noe som kan hindre samarbeid og etablering av nye forskningsområder på tvers av disiplinene. Dette kan svekke mulighetene til å oppnå forskningsmidler i programmer som i økende grad etterspør tverr- og flerfaglig forskningssamarbeid, jf. vurderinger i kapittel 7.

OU-prosjektets ulike delrapporter viser at også utenfor selve finansieringsmodellen ligger det viktige virkemidler for å øke universitetets BOA. Dette gjelder ikke minst organisering, rekruttering og ledelse. Disse punktene framheves også som viktige i Produktivitetskommisjonens andre rapport. Ved UiB har flere av disse punktene blitt fulgt opp i utarbeidelse av ny lønnspolitikk vedtatt høsten 2015 (sak 120/15) og ved å fastsette hvordan strategiske satsninger skal organiseres og ledes (sak 6/16).

I vurderingen av hvordan finansieringsmodellens fordelingsmekanismer kan benyttes for å motivere til økt BOA, har utvalget vurdert følgende forhold:

- Øke prisen på eksisterende resultatindikatorer

- Utvide modellen med flere resultatindikatorer
- Innføre modeller basert på aktivitetskrav

Som tidligere nevnt videreføres Kunnskapsdepartementets resultatelementer med 75% av departementets priser. I perioder med vekst i budsjettene gir dette også mer midler til ulike fellesformål. I perioder med reduksjon i inntektene må fellesformål reduseres eller finansieres gjennom omfordeling fra andre deler av grunnbevilgningen. Samtidig får fakultetene ikke full uttelling for sine resultater i perioder med vekst, mens de slipper å ta hele reduksjonen i perioder med tap.

Økt fokus på RBO-inntekter kan oppnås ved å øke prisene. En økning av videreføringen av KDs priser fra 75% til 100% vil for eksempel gi fakultetene større uttelling for økning i sine forskningsresultater. Tilsvarende vil økt egenfinansiering i form av prosjektstøtte til ERC, SFF osv gi større uttelling for ansatte som lykkes i konkurransen om forskningsmidler. Finansieringen tas gjennom kutt i andre deler av universitetsøkonomien. Konsekvensen blir økt omfordeling av midler til fagmiljø som lykkes i konkurransen om BOA fra andre deler av universitetsøkonomien.

Etter utvalgets oppfatning vil en videreføring av dagens modell med 75% viderefordeling av RBO til fakultetene gi en god avveiing mellom premiering og omfordeling av midler samtidig som svingningene fra et år til det neste ikke blir for store. Regneeksempler er gitt i vedlegg 1. I tillegg til RBO til fakultetene, gis det særskilte tildelingene til SFF og ERC som kommer i tillegg til denne overføringen. Det diskuteres senere hvorvidt disse tiltakene har riktig innretning og omfang.

En sentral problemstilling er om det er formålstjenlig å utvide universitetets finansieringsmodell med flere resultatindikatorer. Dette vil gi premiering av flere typer aktivitet men samtidig føre til større kompleksitet i finansieringsmodellen. Samtidig vil inntektene fordeles på en måte som fraviker fra Kunnskapsdepartementets finansieringsmodell. Vektlegging av enkelhet og gjennomsiktighet tilsier at en bør være varsom med avvik fra dette prinsippet.

Erfaring viser at det er vanskelig å konstruere gode belønningsordninger som fremmer universitetets mål uten å ha for mange uheldige bivirkninger. Den ene insentivordningen kan slå den andre i hjel, dersom det ikke foretas klare prioriteringer. Utvalget vil derfor anbefale varsomhet med å innføre flere resultatbaserte aktiviteter som ikke ligger i Kunnskapsdepartementets modell.

Den overveiende største delen av BOA er offentlig finansiering som er konkurranseutsatt og kanalisert gjennom Forskningsrådet, EU, direkte fra departement eller andre statlige institusjoner eller som gaveforsterkning. Ut fra dette er det mer hensiktsmessig å se på UiBs totale finansiering som følge av disse to pengestrømmene (grunnbevilgning og BOA) og hvordan de kan samvirke, enn som to konkurrerende pengestrømmer som retter seg inn mot forskjellige forskningsfelt.

UiB premierer i dag suksess ved oppnådd tildeling i EU, SFF, SFI og SFU. Disse tildelingene har den effekt at de tildeler ytterligere midler til dem som utfører forskning av ypperste kvalitet og UiB vil ved å legge ytterligere midler til disse miljøene både styrke den forskningen som skjer der og samtidig omfordele fra de forskningsmiljøene som ikke når opp i konkurransen. Dette er en strategisk satsing som Styret kan velge å gjøre på lik linje med andre strategiske satsinger. Det som er de viktige avgjørelsene, er hvilke prosjekt som skal premieres og med hvor mye. På samme måte vil det være et strategisk valg for Styret hvorledes man velger å finansiere en slik styrking av vellykket tildeling av BOA. Det er også et valg om dette skal gå direkte til den enkelte forsker eller til fakultet for videre fordeling.

Vedlegg 1 til innstillingen illustrerer effekten av forskjellige måter å finansiere en slik premiering for suksess i forhold til å oppnå tildeling fra BOA.

Utvalget kommer ikke med spesifikke føringer hverken med hensyn på størrelsen av slik premiering og hvor mange prosjekt den bør gå til og mener dette er en vurdering som må gjøres i budsjettildelingen for det enkelte år. (Prinsipielt kan man også velge en modell som ved Open Access publisering, der man setter av en sum som kan brukes så langt den strekker til i det enkelte år.)

Det er relativt enkelt å etablere modellbasert ressursfordeling rettet mot toppforskere. Det er likevel vel kjent at forskningsproduktivitet er svært skjevt fordelt selv i de beste fagmiljøer. Dette gjelder for eksempel både ved innhenting av BOA og publiseringsvirksomhet. Det er klart viktig å motivere flertallet til bedre innsats, men det er ikke opplagt at modellbaserte ressurstildelinger egner seg for dette. Igjen blir det en ledelsesoppgave å få best mulig innsats og kvalitet i hele organisasjonen.

5.2. Finansiering av bidrags- og oppdragsforskning

Bidrags- og oppdragsforskning innebærer at forsknings- og utdanningsaktiviteten ved institusjonen kan bygges opp til et større omfang og med bedre kvalitet enn den ellers ville hatt. Dette gir også større muligheter for inntekter fra den resultatbaserte omfordelingen (RBO). UiB har en ambisjon om å øke BOA i tiden framover, med tydelig prioritet på prosjekter fra EU og NFR.

Samtidig stiller flere oppdragsgivere krav til egeninnsats[7] som en forutsetning for å motta bidrag. Dette gjelder både i forhold til direkte prosjektkostnader, for eksempel i form av driftsmidler og utstyr og i forhold til å dekke prosjektenes indirekte kostnader. Deler av de interne midlene brukes derfor til delfinansiering av prosjektene. I 2015 ble det regnskapsført 331 mill. kroner til egenfinansiering av prosjektkostnader. I tillegg ble det regnskapsført 38 mill. kroner til egenandel (dekning av indirekte kostnader som ikke ble dekket av prosjektene). Det er to måter å se dette på: Det kan sees på som at prosjektene er frikoblet fra grunnbevilgningen og skal stå for hele finansieringen av prosjektet. Alternativet er at man ser på egeninnsatsen som såkorn for å få inn en langt større bevilgning som kan understøtte de strategier UiB har innen forskning og utdanning. Med det siste perspektivet bør det være en akseptabel retur når man ved BOA får tilbake 4 ganger egeninnsatsen.

Det er viktig med samsvar mellom BOA og universitetets egne strategiske satsinger innenfor utdanning og forskning. UiB bør derfor utarbeide prinsipper for hvilke typer prosjekter det er ønskelig å gå inn med egenfinansiering og hvilke prosjekter som bør bidra med full kostnadsdekning. De samme prinsipper må gjelde når universitetet inngår rammeavtaler om forskningsfinansiering med sine samarbeidspartnere.

<u>Gaver og gaveforsterkning</u>

På bakgrunn av rapport fra universitetets internrevisjon har utvalget diskutert eksisterende ordning for gaver og gaveforsterkning. Med gaver forstås kun gaver som tilfredsstiller kravene til gaveforsterkning. I følge universitetets retningslinjer for forpliktende samarbeid og for forvaltning av bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet (BOA) skal slike gaver betraktes som bidragsprosjekter, jf. omtale i styresak 12/16. Dette innebærer at det ved mottak av gave kan avtales med giver (bidragsyter) om gaven skal dekke hele eller deler av de direkte

[7] Forholdet mellom begrepene egeninnsats, egenandel og egenfinansiering defineres slik: Egeninnsats (UiBs del i prosjektfinansieringen) = egenandel (den delen av overhead bidragsyter ikke dekker) + egenfinansiering (andre prosjektkostnader bidragsyter ikke dekker.)

og indirekte kostnadene ved prosjektet og om UiB eventuelt også skal bidra med annen type egeninnsats.

Det er ikke krav om at gaveforsterkningen skal brukes innenfor samme område som gaven, og gavemottaker står dermed fritt, i henhold til avtale, til å bruke gaveforsterkningen på andre områder innenfor langsiktig, grunnleggende forskning.

Basert på diskusjoner knyttet til regelverk og praksis ved UiB gjennomgikk internrevisjonen universitetets praksis i 2015 (rapport 2014/02). Etter revisjonens oppfatning har «*uklare juridiske rammer, flere ulike avtaler med gavegiver og faste administrative felleskostnader som fakultetet må dekke uavhengig av gaveforsterkningsmidler, resultert i at forskningsmiljøene, institutt og fakultet har opplevd det som utfordrende å planlegge og budsjettere forskningsprosjekt».* Revisjonens anbefaling var utarbeidelse av klare skriftlige retningslinjer for håndtering av gaveforsterkningsmidler. Revisjonens rapport er senere fulgt opp av Universitetets Styre, sist i møte av februar 2016 (sak 12/16).

Etter utvalgets oppfatning er det viktig at UiBs rammeavtaler innen forskning ikke gir for sterke føringer for hvordan gaveforsterkningsmidler kan disponeres. Rammeavtalene bør gi et institusjonelt handlingsrom, og det er samtidig viktig at det er klart for grunnmiljøene hva det innebærer å forvalte prosjekter innenfor avtalene. Formålet bør være å gi klare og forutsigbare avtaleverk for grunnenhetene.

Budsjettering av prosjekter i BOA

Kjennskap til de totale kostnadene i forskningsprosjekter er nødvendig for å sikre samspill mellom aktiviteter med ulik finansiering. Dette er også et regelfestet krav. I rundskriv fra Kunnskapsdepartementet 2007 slås det fast at: «all eksternt finansiert aktivitet skal organiseres i prosjekter med egne avtaler, periodiserte budsjett og regnskap.» Videre understrekes det at budsjett og regnskap skal vise alle direkte og indirekte kostnader, samt at oppdragsgiver skal dekke alle direkte og indirekte kostnader i oppdragsfinansiert aktivitet.

I regi av UHR er det utarbeidet en felles nasjonal modell for beregning av totale kostnader i forskningsprosjekter, TDI-modellen (TDI= tid, direkte kostnader og indirekte kostnader).

UHR vedtok prinsippene i TDI-modellen i 2012 og fra og med 2014 ble modellen innført for søknader til Forskningsrådet. I departements tildelingsbrev til institusjonene for 2014 ble det understreket at: *«Når det gjelder bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet knyttet til forskning, skal belastning av indirekte kostnader beregnes gjennom TDI-modellen med mindre prosjektets omfang eller kompleksitet er av en slik art at en enklere beregningsmodell kan legges til grunn».*

Formålet med TDI-modellen er å synliggjøre alle kostnader som påløper når institusjonen gjennomfører forskningsaktiviteter, inkludert prosjekter med bidragsfinansiering fra Forskningsrådet. Bruk av modellen skal gi:

- bedre finansiering av institusjonenes reelle kostnader i forskningsprosjekter
- bedre ressursstyring ved institusjonene
- bedre kunnskap for Forskningsrådets om ressurser som skal brukes i prosjekter
- bedre og enklere oppfølging av prosjektøkonomien, både for institusjonene og Forskningsrådet

Bruk av TDI-modellen innebærer at satser for indirekte kostnader beregnes etter modellen og at bruk av forskningsinfrastruktur budsjetteres og regnskapsføres som direkte kostnader i prosjektene ved hjelp av leiested[8]. Modellen kan illustreres som i figur 5.5.

Figur 5.5. TDI-modellen

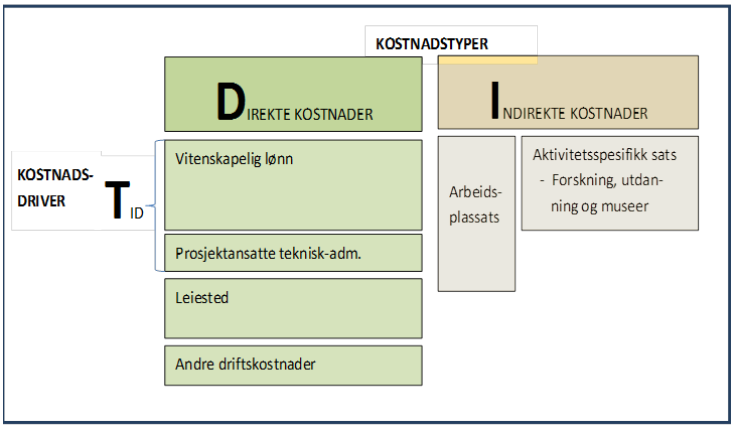

I beregning av **indirekte kostnader** i henhold til TDI-modellen tar man utgangspunkt i alle universitetets kostnader på grunnbevilgningen og trekker ut de kostnadene som er definert som direkte kostnader. De direkte kostnadene som trekkes ut er i hovedsak lønnskostnader for vitenskapelige ansatte og leiestedskostnader (forskningsinfrastruktur som betales for etter bruk). De resterende kostnadene er grunnlag for beregning av satser for indirekte kostnader per årsverk.

Det beregnes én sats for indirekte kostnader for alle årsverk (arbeidsplassats) og én sats som gjelder bare vitenskapelige årsverk (forskningsspesifikk sats). For tilfeller der tekniske/administrative årsverk arbeider i BOA brukes arbeidsplass-satsen alene mens for vitenskapelige årsverk brukes summen av de to satsene.

Følgende elementer inngår i arbeidsplassatsen:

- Kontorplass
- IT-avdeling
- Personalavdeling
- Økonomiavdeling

I den forskningsspesifikke satsen inngår følgende elementer som ligger sentralt (fellesbidrag):

- Beregnet forskningsdel av bibliotek
- Forskningsadministrativ avdeling
- Beregnet forskningsdel av øvrig sentraladministrasjon

I tillegg beregnes et gjennomsnitt av kostnader som ligger på fakultets- og instituttnivå.

Til sammen ble det innbetalt 106 mill. kroner i fellesbidrag i 2015. En oversikt per fakultet er gitt i tabell 5.9.

Basert på erfaringen med dagens budsjettfordelingsmodell har utvalget drøftet utfordringene knyttet til prosjekter innen BOA hvor oppdragsgiver ikke finansierer full dekning av indirekte kostnader. Utvalget er enige om å anbefale som hovedprinsipp at kostnader som følge av

[8] *Med «leiested» menes laboratorium eller annen felles infrastruktur hvis driftskostnader synliggjøres særskilt og fordeles forholdsmessig mellom de prosjekter og aktiviteter som anvender infrastrukturen*

underfinansiering fra oppdragsgiver må dekkes der den faglige aktiviteten foregår. Dersom universitetet av strategiske hensyn ønsker å dekke slike kostnader gjennom felles avsetninger er dette beslutninger Styret må ta stilling til. Slike felles avsetninger må i så fall finansieres fra andre deler av grunnbevilgningen. Dette er for øvrig samme prinsipp som ved direkte prosjektkostnader, hvor fagmiljøene vurderer grad av samfinansiering med eksterne bidragsytere.

Fellesbidraget finansierer i hovedsak deler av de sentraladministrative avdelingene samt deler av universitetets felleskostnader. En reduksjon i satsen for fellesbidrag vil derfor gi redusert omfang av slike tjenester og tiltak, enten finansieres gjennom redusert aktivitet sentrale eller gjennom andre former for aktivitetskutt.

I tabell 5.9 er dette vist ved et generelt rammekutt på grunnbevilgningen som eksempel. Tabellen viser for eksempel at HF til sammen betalte 10,7 mill. kroner i fellesbidrag i 2015, mens en inndekning via rammekutt ville ha kostet fakultetet 16,3 mill. kroner. Totalt ville alle fakultetene med unntak av MN og MOF fått større utgifter dersom finansieringen skjedde via rammekutt framfor bidrag fra BOA.

Tabell 5.9. Fellesbidrag per fakultet sammenlignet med rammekutt (tall i mill. kroner)

	FELLESB.	RAMMEKUTT	10% reduksjon	Inndekning
HF	10,7	16,3	1,1	1,6
MN	39,5	27,4	3,9	2,7
MOF	32,0	26,3	3,2	2,6
SV	10,9	12,2	1,1	1,2
JUS	3,3	5,9	0,3	0,6
PSYK	5,1	9,2	0,5	0,9
FFS	2,3	3,6	0,2	0,5
UM	2,6	5,4	0,3	0,4
SUM	106,2	106,2	10,6	10,6

På tilsvarende måte vil en reduksjon i pris for fellesbidrag føre til økt finansieringsbehov for sentraladministrative tjenester fra andre deler av grunnbevilgningen. I tabell 5.9 er dette illustrert gjennom en 10% reduksjon i satsene for fellesbidrag. Om reduksjonen skal dekkes inn gjennom rammekutt gir dette økt belasting for fakultet med lav BOA og lettelse for fakultet med større andeler BOA i forhold til grunnbevilgningen. Samme effekt vil inntreffe dersom prosjekter fra enkelte finansieringskilder skal fritas for fellesbidrag. Dette gir økonomiske lettelser ved fakultet som har slike prosjekter, men økt betaling for andre enheter.

TDI-modellen har gitt økt fokus på budsjettering og regnskapsføring av forskningsprosjekter. Dette bidrar også til at fagmiljøene i større grad får oversikt over prosjektenes reelle kostnader og inntektsstrømmer, noe som også gir et bedre beslutningsgrunnlag for utvikling av universitetets samlede bidragsforskning.

5.3. Oppsummering

Basert på erfaringer fra dagens finansieringsmodell og departementets forslag til ny modell har utvalget vurdert hvordan universitetets finansieringsmodell kan utformes på en slik måte at den stimulerer til økt BOA.

Utvalget har vurdert følgende tiltak:

- Endringer i styrken på eksisterende incentiver
- Nye resultatindikatorer
- Ansvar for fullfinansiering av forskningsprosjekter

I valg av grad for fakultetenes resultatutsetting er det tatt utgangspunkt i dagens videreføring av KDs modell. Utvalget anbefaler en videreføring av dagens priser innenfor RBO-modellen. Etter utvalgets oppfatning gir dette en god kombinasjon av premiering av oppnådde resultater, risikoutsetting og behov for felles sentrale avsetninger.

Etter utvalgets oppfatning bør det være stor grad av samsvar mellom hvordan midlene kommer inn til UiB og hvordan disse viderefordeles til fakultetene. Dette vil gi størst mulig gjennomsiktig modell. I dette ligger også at utvalget anbefaler at de foreslåtte endringene i KDs modell videreføres i fordelingen til fakultetene.

Stortingets vedtak om å gi resultatmidler for all BOA gjør UiB og dermed fakultetene mer resultatutsatt. Samtidig øker antall resultatindikatorer og flere aktiviteter premieres. Dersom UiB i tillegg skal utforme egne incentivordninger, vil dette gi ytterligere bredde i de aktiviteter som skal premieres: Konsekvensen blir flere resultatmål og svakere prioriteringer samtidig som tiltaket vil kreve finansiering. Ytterligere et argument er at de enkelte tiltak i en modell som blir for kompleks, fort kan virke mot hverandre slik at nettoeffekten både kan bli redusert og bli borte. Fakultetenes tilbakemeldinger og erfaringer tyder på at for mange slike premieringsordninger oppfattes som uoversiktlig og gir usikkerhet knyttet til framtidige budsjettrammer. På dette grunnlag vil utvalget anbefale at det ikke innføres ytterligere insentivordninger utover endringene i departementets modell. Vektlegging av enkelthet og gjennomsiktighet i modellen tilsier at en bør være varsom med avvik fra dette prinsippet og legge momenter i den interne budsjettmodellen som avviker fra departementets modell. Det er i denne sammenheng grunn til å peke på at Styret, gjennom sine strategiske beslutninger, lettere og tydeligere kan gjøre slike prioriteringer av særskilte tiltak.

Bevissthet i grunnmiljøene om finansiering av bidragsprosjekter er viktig og kan være utfordrende. Utvalget har vurdert forholdet til prosjekter som ikke er fullfinansiert fra bidragsyter etter TDI-modellen. Etter utvalgets oppfatning bør hovedprinsippet være at kostnader som følge av underfinansiering fra oppdragsgiver må dekkes der den faglige aktiviteten foregår. Dette gjelder både direkte prosjektkostnader og manglende dekning for indirekte kostnader. Dersom universitetet av strategiske hensyn ønsker å dekke slike kostnader gjennom felles avsetninger er dette beslutninger Styret må ta stilling til utenfor selve finansieringsmodellen.

Utvalget vil også understreke at finansieringsmodellen kun er et av flere virkemidler for å stimulere til å øke BOA. Erfaringer viser at ulike strategiske og organisatoriske virkemidler er vel så viktige som finansieringsmodellen. Slike virkemidler vil være dimensjonering av faglige og administrative støttetjenester, organisering av virksomheten, rekruttering og faglig ledelse. Utvalget vil også understreke viktigheten av at budsjettfordelingen må fungere i et samspill mellom modell og strategiske/politiske føringer dersom den skal ha best mulig effekt.

6. Handlingsrom gjennom verdiskaping /omfordeling

Et sentralt element i universitetets nye strategi er finansiering av nye strategiske områder. Etableringen av flere ledende forskningsmiljøer krever både økte ressurser, langsiktige investeringer i infrastruktur, så vel som nødvendige lønns- og driftsmidler. Skal UiB nå målet om å holde høy, internasjonal faglig kvalitet vil styrking av de økonomiske rammene innenfor de feltene som skal styrkes, stå sentralt.

I kapittel 5 ble tiltak for økt BOA vurdert. Andre vekstmekanismer i modellen vil være knyttet til studieplasser og redusert frafall i studieprogrammene, økte basismidler knyttet til bygg og infrastruktur, eller i form av at nye tiltak finansieres ved at Kunnskapsdepartementet styrker universitetets basisbevilgning. Økonomisk vekst kan også bidra til omfordeling av midler. Økt

antall studiepoeng gir for eksempel 75% av inntektsveksten til fakulteter der aktiviteten finner sted og 25% til andre felles formål. Det samme gjelder uttelling i RBO-modellen.

Det faktum at resultatmodellen for utdanning har åpen ramme gjør modellen både forutsigbar og gir muligheter for vekst. Selv om mye av veksten skyldes tilførsel av nye studieplasser, har universitetene flere virkemidler som kan påvirke uttellingen. Dette gjelder blant annet dimensjonering (jf. kap. 3) og arbeid for å redusere frafallet i studiene. I den forbindelse bør en styrking av resultatuttellingen vurderes. Et konkret tiltak for å stimulere til økt studentopptak gjennom å utnytte ledig kapasitet, er å videreføre 100% av den resultatbaserte utdanningskomponenten til fakultetene. Dette må i så fall vurderes opp mot behovet for omfordeling. Samtidig vil effektiv utnyttelse av universitetets studieplasser være enda viktigere framover.

I vurderingen av mulige indikatorer for omfordeling av utvalget vurdert følgende elementer:

- Studieplasser
- Rammekutt
- Rekrutteringsstillinger
- Forskningsaktivitet

Studieplasser

Fakultetenes opptaksrammer vedtas av Styret og er underlagt årlige vurderinger. Universitetets resultatinntekter fra studiepoeng gir et viktig bidrag til universitetets samlede finansiering. Dimensjonering av studieplasser i forhold til ressursrammer og samfunnsbehov er derfor sentralt. Styrets regulering av utdanningsvirksomheten vil ligge i mulighetene for refordeling av studieplasser mellom programmer og fakulteter. Muligheter for slik refordeling vil være ut fra strategiske hensyn, samfunnsbehov eller på bakgrunn av at fakulteter ikke fyller sine opptaksrammer over tid. For profesjonsstudiene (medisin, odontologi, farmasi og psykologi) er opptaksrammene gitt av Stortinget og omfattes derfor ikke av en slik modell.

Etter utvalgets oppfatning er det viktig at fakultetene tar opp studenter i henhold til sine opptaksrammer. Utvalget har derfor vurdert omfordeling av studieplasser fra fakultet som ikke fyller sine opptaksrammer. Siden det kan være svingninger i studentenes interesser over tid, bør en slik omfordeling ikke finne sted årlig, men gjelde for fakulteter som over tid ikke fyller sine opptaksrammer.

En metode for omfordeling av studieplasser vil være å benytte forholdet mellom fakultetenes opptaksrammer, som definerer fakultetenes kapasitet, og faktisk studentoppmøte. Forholdet kan ses på som et mål på fakultetenes kapasitetsutnyttelse. Oversikter i tabell 6.1 og 6.2 viser forholdet mellom fakultetenes opptaksrammer og antall møtte studenter i perioden 2006 - 2014 på bachelor og masternivå.

Tabell 6.1. Opptaksrammer, antall møtte studenter, og antall ferdig utdannet kandidater på bachelornivå 2006 - 2014

	Ramme	Møtte	Kandidater	inn/ut
2006	2075	1972	921	47 %
2007	2086	1677	947	56 %
2008	2096	1918	1015	53 %
2009	2207	2165	981	45 %
2010	2215	2100	1018	48 %
2011	2260	2270	1023	45 %
2012	2320	2268	1039	46 %
2013	2327	2380	1087	46 %
2014	2275	2416	1091	45 %

De siste årene har det vært større fokus enn tidligere på at fakultetene skal fylle sine opptaksrammer slik de er meldt inn til samordna opptak. I tillegg til at UiB har fått flere nye studieplasser de siste årene, har dette bidratt til en økning i antall registrerte studenter. Økningen har vært spesielt stor høsten 2015, og det er nå godt samsvar mellom opptaksrammer og opptatte studenter.

På masternivå er det mindre samsvar mellom opptaksrammer og antall møtte studenter, jf. tabell 6.2. På masternivå har det heller ikke vært samme oppmerksomhet rundt studentopptak. Det arbeides nå med å legge til rette for at også mastergradsopptakene skal skje gjennom Samordna opptak. Inntil dette er på plass arbeides det internt ved UiB med samordning av informasjon og søknadsprosess. Det er grunn til å tro at dette gir økt fokus på studentopptak også på masternivå.

Tabell 6.2. Opptaksrammer, antall møtte studenter og antall ferdige kandidater på masternivå 2006 - 2014

	Ramme	Møtt	Kandidater	inn/ut
2006	960	763	688	90 %
2007	1026	791	769	97 %
2008	967	714	787	110 %
2009	991	826	726	88 %
2010	991	735	701	95 %
2011	991	826	774	94 %
2012	991	820	748	91 %
2013	1011	888	741	83 %
2014	1061	848	750	88 %

Oversiktene i tabellen 6.1 og 6.2 viser at dimensjoneringsarbeidet er viktig og at endringer i studentopptaket også gir økte resultatinntekter. Fra 2014 til 2015 økte for eksempel antall studiepoeng fra 10.125 til 10.900 årsenheter, noe som ville gitt en inntektsvekst på ca 30 mill. kroner i 2017 basert på eksisterende modell.

Et viktig premiss for økt studentopptak, dersom dette skal gi økt handlingsrom, er derfor at marginalkostnadene ved å ta opp ekstra studenter ikke overstiger studieplassenes resultatfinansiering. I dette perspektivet vil det i de fleste tilfeller være dyrere å etablere nye studieprogrammer framfor å gjøre utvidelser innenfor eksisterende programmer. I noen tilfeller kan imidlertid infrastruktur sette begrensninger for slike utvidelser. Bredden i studieporteføljen blir dermed en viktig styringsparameter. Dette gjelder også universitetets forpliktelser knyttet til fagbredde og ivaretakelse av små fag. Det er varslet en Stortingsmelding om humaniora våren 2017 og forhåpentligvis kommer man her nærmere inn på de dilemma som dagens finansieringssystem for sektoren har i forhold til fag som tradisjonelt har hatt og som forventes å ha stor bredde. Samtidig er fagenes rolle i den dagsaktuelle utvikling viktig og under endring, slik tilfellet er med hele spekteret av UiBs fag, studieprogrammer og forskning.

I perioden 2009 - 2014 hadde UiB en gjennomsnittlig årlig opptaksramme på 1006 masterstudenter, mens det i snitt møtte 824 studenter, det vil si 184 færre studenter enn det opptaksrammene legger til rette for. Dersom det legges til grunn en studieplasskostnad tilsvarende kategori D betyr det et potensialt tap på grunn av manglende studiepoenginntekter på 10 mill. kroner årlig. Legges også basisinntektene for studieplassene til grunn tilsier dette en årlig bevilgning på 25 mill. kroner til studieplasser som ikke benyttes.

Etter utvalgets oppfatning anbefales det at studieplasser kan refordeles for å sikre best mulig utnyttelse. I dette arbeidet må det legges vekt på universitetets ansvar for fagbredde og

studietilbud i samsvar med samfunnets behov. Det samme gjelder eventuelle kostnadsforskjeller i ulike studieprogram.

Tabell 6.3 gir oversikt over forholdet mellom opptaksramme, møtte studenter og ferdige kandidater innenfor fakultetenes 2-årige mastergradsprogrammer. Oversikten viser snittberegninger i perioden 2009 – 2014.

Tabell 6.3. Fakultetsvise opptaksrammer, antall møtte studenter og antall ferdige kandidater på innenfor 2 årige masterprogrammer masternivå (snittall 2009 - 2014)

	Ramme	Møtt	Kandidater	Møtt/ramme	Kand/ramme
HF	255	194	153	76 %	60 %
MN	297	259	230	87 %	77 %
MO	105	70	83	67 %	79 %
SV	258	214	207	83 %	80 %
PSYK	86	82	77	95 %	90 %
TOTALT UiB	1006	824	740	82 %	74 %

Frafall

Tabell 6.1 og 6.2 viser også forholdet mellom antallet møtte studenter og uteksaminerte kandidater. Dette forholdet er ulikt på bachelor- og masternivå. Både opptaksrammer og antall møtte studenter har vært stabilt i perioden 2006 - 2014. Det samme gjelder antall uteksaminerte kandidater. For bachelorkandidater viser tallene at over 50% av studentene som starter ved bachelorstudiene, inkludert de som kommer til i løpet av studiet (mobilitet) ved UiB, ikke vil ta en grad ved universitetet.

Dette tilsier et betydelig frafall i bachelorstudiene, som må tas hensyn til ved dimensjonering av studieprogrammene. I dette perspektivet bør også opptakskvalitet, for eksempel målt som studentens karaktergrunnlag, spille en rolle ved opptak til studieprogrammene. Undersøkelser viser at det største potensiale for økte studiepoenginntekter ved UiB ligger i å redusere antall som avslutter sine studier ved UiB før de oppnår en grad. Dette gjelder særskilt på bachelornivå, mens denne type frafall er mindre på mastergradsnivå og i profesjonsstudiene.

Et viktig virkemiddel for å få studenter til å fullføre en grad, vil være å belønne antall uteksaminerte kandidater, slik Stortinget har vedtatt skal gjelde fra budsjettåret 2017 (ny budsjettmodell). Særlig på bachelornivå vil UiB her ha potensiale til å øke resultatmidler. Samtidig kan dette gi mindre incentiv for tverrfaglighet dersom fakultetene blir mer opptatt av å øke antall bachelorkandidater ved eget fakultet fremfor å bidra med emner i tverrfaglige studieprogram. På masternivå er forholdet mellom studenter inn og studenter ut betydelig bedre. Her vil det være et større potensiale i å vurdere refordeling av studieplasser.

Omfordeling via rammekutt

De siste årene er det satt av betydelige midler til universitetets strategiske satsinger. Særlig gjelder dette SARS-senteret, FUGE-programmet, SFF-ene og SFF-finalistene. En gjennomgang viser at satsingene i stor grad har vært finansiert gjennom ulike former for rammekutt og ført tilbake til fakultetene.

Store deler av Styrets strategiske avsetninger medfører forpliktelser i de påfølgende årene. Dette begrenser handlingsrommet på kort sikt, men viser et betydelig handlingsrom på litt lengre sikt. Dagens ordning med tilskudd til SFF er for eksempel foreslått videreført frem til 2023, med unntak av SFF-GeoBio som startet i 2007 og der støtten fra Forskningsrådet faller

bort i 2017. Avansert vitenskapelig utstyr og midler til FRIPRO (fellesløftet) er eksempler på andre tidsavgrensede satsinger.

I utgangspunktet skal finansieringen av strategiske satsinger opphøre etter en viss periode, for eksempel når finansieringen fra eksterne bidragsytere opphører. Av ulike grunner har finansieringen av noen felter blitt videreført og gjort permanent etter en viss tid. Eksempler på dette er SARS-senteret, og delvis videreføring av tidligere SFF og UiB Global. Videreføring er gjort av faglige eller strategiske hensyn.

Når satsingstiltak gis permanent finansiering oppstår det et finansieringsbehov for etablering av nye strategiske satsinger. I tillegg til økt finansieringsbehov til belønningsordninger med økt aktivitet som f.eks ERC/EU har dette ført til årlige rammekutt ved fakultetene. I perioden 2008 - 2014 har dette vært på ca. 1,2% i snitt.

Praksisen med årlige rammekutt ble også påpekt i Risa I rapporten, som anbefalte at Styret skulle ha en mer aktiv rolle ved å gjøre en større del av tiltakene tidsavgrenset. På denne måten kan det gjøres omfordelinger også innenfor Styrets satsinger uten at dette går på bekostning av avdelingens basisbudsjetter. Samtidig vil en slik metode kunne gi en bedre oversikt over Styrets satsinger, og resultater av disse.

Det må sikres at strategiske midler kan refordeles med jevne mellomrom, dersom UiB skal lykkes med å bygge opp et varig handlingsrom for Styret. Dette krever kortere tidshorisont på satsingen, samt avklart forhold til eventuell videre finansiering etter at perioden er over.

På denne bakgrunn har utvalget drøftet to alternative modeller for rammekutt:

1. Alle satsinger skal i hovedsak ha midlertidig finansiering fra felles avsetning med inntil 5 års varighet. Basert på evaluering vurderes videre finansiering, men da kreves det at fagmiljøene overtar finansieringsansvar, eventuelt gjennom BOA.

2. Et alternativ vil være at fakultetene på permanent basis belastes med årlig rammekutt på f.eks 1% som bidrag inn til universitetets satsinger.

Modell 1.
Etter enighet om hvor stor de strategiske avsetningene i modell 1 skal være, vil dette definere et midlertidig finansieringsbehov som f.eks kan dekkes gjennom et årlig rammekutt på 1% i 5 år. Til sammen vil dette gi en avsetning på om lag 100 mill. kroner til strategiske formål. Med en jevn oppbygging over 5 år gir dette muligheter for 20 mill. kroner i årlig omfordeling. Over tid vil Styret dermed bygge seg opp et årlig strategisk handlingsrom. Samtidig vil mulighetene til omdisponeringer bedres uten at dette får konsekvenser for fakultetenes basisbevilgning. Modellen vil imidlertid kreve klare avgrensinger av tidshorisonten i tiltakene. Utvalget har ikke tatt stilling til hvor stor Styrets avsetning til satsinger skal være. Dette er et strategisk valg som Styret selv må ta stilling til.

Modell 2.
I modell 2 hvor fakultetene bidrar med 1% i årlige rammekutt som fast tilskudd, vil Styret ha til rådighet et årlig tilskudd til strategiske satsinger på ca. 20 mill. kroner. Til forskjell fra modell 1 kan Styret her velge om de årlige tilskuddene skal gå til faste eller midlertidige tiltak, noe som i utgangspunktet gir Styret større handlingsrom. Denne modellen gir Styret også større muligheter til å bygge opp nye langsiktig forskningsområder/satsinger. En ulempe med denne varianten er at fokus på prioritering av antall satsingsområder og evaluering av disse kan bli svakere enn i modell 1.

Etter en vurdering av de to alternativene vil utvalget anbefale at det bygges opp et handlingsrom i henhold til prinsippene i modell 1. Etter utvalgets oppfatning sikrer dette

bedre evaluering av prosjektene, forutsigbare budsjettrammer for fakultetene, samt at ansvar for videreutvikling av satsingen legges til fagmiljøene. Dette er likevel ikke til hinder for at Styret kan bygge opp nye varige satsinger gjennom omfordeling via rammekutt. En klar forutsetning for en slik modell bør imidlertid være at omfordelingen gjøres forutsigbar og at planleggingen skjer i form av langsiktige budsjetter.

Rekrutteringsstillinger

For å sikre handlingsrom og muligheter til å satse strategisk innenfor dagens modell, fordeles deler av rekrutteringsstillingene midlertidig for 4 år til fakultetene. Dette gjelder stillinger som er tildelt fra departementet fra og med 2008. Etter 4 år gjøres det en ny fordeling av stillingene og en refordeling etter disse prinsippene skjedde første gang i 2012, deretter i 2013 og 2016.

Erfaringen fra ordningen viser at omfordelingen som er gjort i perioden etter 2008 har gitt små endringer mellom fakultetene (jf. kap. 3). På dette grunnlag har utvalget vurdert en utvidelse av ordningen.

Per 2016 har UiB 558 KD finansierte rekrutteringsstillinger. Av disse er 119 fordelt midlertidig til fakultetene. Utvalget har vurdert om en større andel av rekrutteringsstillingene kan gjøres midlertidig og med refordeling hvert 4. år.

Etter utvalgets oppfatning kan en slik modell gi Styret et betydelig økt handlingsrom med muligheter for omfordeling av ressurser mellom ulike fagmiljø. Samtidig gis det muligheter for refordeling både av stipendiat og postdoktorstillinger. Fra og med budsjettåret 2014 kan institusjoner med rett til å tildele doktorgrad fritt disponere sine samlede tildelte rekrutteringsstillinger mellom stipendiat- og postdoktorstillinger.

I fastsettelsen av andel stillinger som skal refordeles peker utvalget på at for kraftige svingninger i stipendiatstillinger kan være utfordrende for fagmiljøer der stipendiatene utgjør en viktig ressurs i undervisningen og forvaltningen av vitenskapelige samlinger. En forutsetning bør være at det etableres klare og omforente kriterier for flytting og refordeling. Det bør derfor etableres et skille mellom stillinger fordelt til satsingstiltak og stillinger gitt til generelle rekrutteringsbehov, som ivaretar faglig bredde. Et viktig kriterium i denne sammenheng er at miljøer som har god gjennomføringsgrad i forhold til fullført ph.d. grad bør prioriteres på bekostning av fakultet som har dårligere gjennomføring

Det må her også tas hensyn til om rekrutteringsstillingene er tildelt med øremerking til fagfelt, som for eksempel MNT.

Refordeling basert på forskning

Omfordeling av forskningsmidler skjer både gjennom finansieringsmodellens RBO (forskningsmidler, doktorgrader og publikasjoner), gjennom refordeling av strategiske områder finansiert gjennom rammekutt og indirekte gjennom refordeling av studieplasser. Etter utvalgets oppfatning gir dette i sum tilstrekkelige virkemidler for å foreta omdisponeringer av midler til forskning.

Oppsummering

Universitetets strategi for 2016 – 2022 er ambisiøs og ressurskrevende og krever prioriteringer. På dette grunnlag har utvalget vurdert ulike virkemidler for omfordeling av ressurser. Dette gjelder både omfordeling basert på generelle rammekutt og omfordeling basert på flytting av aktivitet, for eksempel studieplasser og rekrutteringsstillinger. Effektiv utnyttelse av tildelte studieplasser og dimensjonering av studieprogrammer er viktig både i forhold til studiekvalitet og frafall i studiene. Dette gir i tillegg økonomiske konsekvenser i

form av avlagte studiepoeng og grader. Utvalget anbefaler at Styret vurderer omfordeling av studieplasser mellom fag når de årlige opptaksrammene vedtas.

God gjennomføringsgrad innen ph.d.-utdanningen er også viktig, spesielt tatt i betraktning de store ressursene som organisasjonen benytter inn mot denne delen av oppdraget vårt, og kan gi grunnlag for omfordeling ut fra resultat.

7. Tverrfaglig virksomhet

Som en del av universitetets strategi skal det «utredes og etableres gode modeller og incentiver for forskning, forskerutdanning og undervisning på tvers av fakultet og fag» *for å utnytte og utvikle breddeuniversitetets unike muligheter*.

Samarbeid mellom forskjellige faglige enheter møter i praksis på hindringer. Mange av hindringene er økonomiske, f.eks. merkostnader ved at flere personer blir involvert, enhetene kan ha ulike økonomiske og faglige prioriteringer og det kan være uklarhet om hvordan kostnader og inntekter skal deles. Selv når det er enighet om hvordan kostnader, inntekter og resultater skal deles og rapporteres, kan dette i visse tilfeller ikke være kompatibelt med universitetets administrative datasystemer.

Til tross for disse hindringene har vi i dag studieprogram som gjennomføres på tvers av fakultet. Et eksempel på dette er profesjonsstudiet i farmasi og et annet er masterstudiet i nanovitenskap. Felles for disse programmene er at den samlede sammensetningen av emner og helheten av disse settes sammen av fakultetene i fellesskap, mens det er kun ett av fakultetene som har det formelle ansvaret for hele studieløpet.

Etablering og drift av tverrfaglig virksomhet krever utvilsomt ekstra innsats i forbindelse med nettverksbygging, utarbeidelse og koordinering av virksomheten, samkjøring av administrative rutiner, osv. Det vil likevel være svært ambisiøst å lage en detaljert og fullstendig rettferdig vurdering av hvilke virksomheter og miljøer som skal kvalifisere til incentivmidler for slik virksomhet. En eventuell økonomisk stimulering til tverrfaglighet må derfor benyttes på store enheter og etter grove kriterier.

I de siste årene har det vært betydelige organisasjonsendringer ved flere fakultet ved UiB. Flere institutter har blitt større administrative enheter enn før, noe som gjør det lettere å etablere samarbeid mellom beslektede faggrupper.

Etter utvalgets oppfatning gjør dette at samarbeid mellom institutter innenfor samme fakultet ikke bør kvalifisere til incentivmidler for tverrfaglig virksomhet. Belønning av samarbeid mellom institutter ved samme fakultet må være en sak for det aktuelle fakultet. Tverrfaglighet vil etter dette defineres som samarbeidet mellom to eller flere fakultet/ sentre/ UM.

Organisasjonsmodeller for tverrfaglig forskning vil være nært knyttet til strategiske valg fattet av Styret. I arbeidet med å følge opp strategien har universitetsledelsen hatt en aktiv dialog med fakultetene for å klargjøre rammer for organisering av universitets strategiske satsinger. På grunnlag av disse drøftingene er det utarbeidet prinsipper for organisering av universitetets strategiske satsinger. Det er slått fast at organisering av strategiske satsinger skal gjøres tydeligere gjennom bedre forankring i fakultetene. Begrunnelsen er at fakultetene utgjør grunnpilarene i universitetets faglige virksomhet og faglige aktivitet bør derfor som hovedprinsipp utvikles og følges opp gjennom den faglige linjen i organisasjonen. Samtidig er det ønskelig med bredt sammensatt styringsgruppe.

Universitetets tverrfaglige satsinger skal etter dette gis en tydelig organisering ved ett ansvarlig fakultet, samtidig som den også er forankret i en bredt sammensatt styringsgruppe på faglig ledernivå. Denne type organisering er et svar på de utfordringene som de

internasjonale evalueringene pekte på i forhold til kompleksitet og mangel på oversikt i dagens organisering (styresak 6/16). Den sikrer et tydeligere faglig linjeansvar og knytter de tverrfaglige satsingene tettere til den etablerte faglige strukturen ved fakultetene. Ressursmessige og organisatoriske spørsmål blir også enklere å håndtere innenfor rammen av ett fakultet, selv om også denne modellen forutsetter forpliktende avtaler om samarbeid mellom fakultetene.

I styresak 6/16 er universitetets tverrfaglige satsing innenfor globale samfunnsutfordringer organisert etter dette prinsippet. Ansvaret for denne satsingen ble her lagt til Det medisinsk-odontologiske fakultet men med dekangruppen som styringsgruppe for satsingen.

Etablering av kunnskapsklynger er et sentralt virkemiddel i universitetets strategi 2016 – 2022. Klyngene baserer seg på tverrfaglighet for å løse komplekse tema. På samme måte som for universitetets strategiske satsinger, skal arbeidet med klyngeutvikling forankres ved fakultetene.

Klyngene representerer først og fremst et mulighetsrom der fakultetene kan initiere og utvikle klyngekonsepter med utgangspunkt i egne fagmiljøer, samarbeid på tvers av fakultetsgrenser og i dialog med eksterne parter. Det er derfor også viktig å etablere styringsstrukturer som gjør det mulig med god involvering fra ulike samarbeidspartnere i arbeidet med å utvikle klyngene. Det blir også viktig å utvikle samhandling på tvers av klyngene for å kunne realisere felles ambisjoner. Styringsgrupper skal oppnevnes av universitetsledelsen.

På bakgrunn av de vedtatte premissene for faglig organisering har utvalget vurdert hvordan finansieringsmodellen kan støtte opp om prioriteringene.

Det synes åpenbart at både de faglige satsingene og klyngeetableringene krever en viss basisfinansiering. I dette perspektivet må Styret vurdere omfanget av satsingene. Deretter vil midler kunne tilføres gjennom omfordelingsmekanismer /strategiske avsetninger som beskrevet i kapittel 6. Det vil si omfordeling basert på rammekutt, studieplasser eller rekrutteringsstillinger.

Samtidig bør det stilles krav til at miljøene har en kvalitet som innebærer at de kan få tilslag på BOA og også ha mulighet for å øke denne utover det de allerede har. Omfordeling av midler til satsingene vil da avhenge av satsingens evner til å skaffe BOA. Dette taler for at i alle fall deler av bevilgningene bør kunne gjøres midlertidige. For klyngeetableringene bør en slik avklaring foreligge før Styret vedtar organisering og styrken på den interne finansiering gjennom modellens mekanismer. Dette vil sikre forutsigbare rammebetingelser.

Utvalget er kjent med at flere fagmiljø oppfatter administrative hindringer som sterke bremseklosser for tverrfaglig virksomhet. Slike hindringer er i første rekke knyttet til organisering og ledelse, og ligger således utenfor utvalgets mandat. Utvalget vil likevel peke på at det nystartede effektiviseringsprosjektet (styresak 11/16) bør kunne bidra til fastsetting av enhetlige administrative rutiner og standarder på flere områder, og dermed bidra til å bygge ned slike hindringer.

Organiseringen av universitetets tverrfaglige satsinger og etablering av kunnskapsklynger svarer på disse utfordringene knyttet til tverrfaglighet. Samtidig er det som nevnt pekt på (i rapporten fra delprosjektet OU 1) at ensidige incentiver/virkemidler rettet mot disiplinene kan svekke motivasjonen for samarbeid på tvers, både når det gjelder undervisning og forskning.

I den grad finansieringsmodellen kan bidra til økt fokus på tverrfaglighet vil dette enten være ved å redusere eksisterende incentiveffekter i modellen (bygge ned «silo» tankegangen), eller innføre egne incentivmekanismer for tverrfaglig forskning og undervisning.

Utvalget har vurdert ulike incentivmekanismer som kan styrke tverrfaglig aktivitet.

Forskning
Innenfor forskning er følgende elementer vurdert:

- Belønningsmidler for deltakelse i forskningsprogram med deltakere fra 2 eller flere fakultet
- Medforfatterskap fra flere fakultet
- Belønningsmidler for doktorgrader med biveileder fra annet fakultet

Et mulig incentiv for tverrfaglig forskning kan være å gi et påslag på resultatbevilgningen som er knyttet til de eksterne inntektene. Dette vil kreve definisjoner for tverrfaglighet. En annen mulighet vil være å stimulere til søknader til programmer der tverrfaglighet gis særskilt prioritert. Et eksempel vil være enkelte handlingsrettede programmer i Forskningsrådet. Resultatmodellene kan utformes etter samme prinsipper som er gjennomgått i kapittel 4. Eventuelle økonomiske incentiver til tverrfaglig forskning må likevel ses i sammenheng med universitetets samlede incentiver. Økt fokus på tverrfaglige programmer i Forskningsrådet må for eksempel ses i sammenheng med de samlede incentiver for finansiering fra Forskningsrådet. I dagens modell er det gitt prioritet til ulike grunnforskningsprogrammer og det må vurderes om disse skal opprettholdes dersom det skal gis økt fokus på tverrfaglighet.

I endringen av finansieringsmodellen som er varslet fra 2017, gis det økt uttelling for publikasjoner med medforfattere fra andre institusjoner. Ordningen skal stimulere til økt samarbeid nasjonalt og internasjonalt. En utvidelse av denne modellen gjennom intern belønning for medforfatterskap vil kunne stimulere til økt samarbeid på tvers av fakultetsgrenser. En ulempe ved denne er at det fraviker fra den nasjonale modellen og vil dermed gi økt finansieringsbehov internt, jf. utfordringer omtalt i kapittel 3. For det andre vil miljøer der det er tradisjoner med flere medforfattere bli mer resultatutsatt. Dette vil komme i tillegg til effektene av endringene i Kunnskapsdepartementets modell.

I doktorutdanningen er det normale at hovedveileder tilhører det fakultetet som administrerer kandidatens PhD-program (vertsfakultetet). En mulighet for økt fokus på tverrfaglighet er å gi økonomisk uttelling dersom det etableres ordning med biveileder fra et annet fagmiljø enn vertsfakultet. En forutsetning for en slik ordning må være at de administrative kostnadene står i forhold til økonomisk uttelling.

Utdanning
Innenfor utdanning er følgende elementer vurdert:

- Økt resultatuttelling for tverrfaglige studiepoeng
- Økt resultatuttelling for (bi)veileder fra annet fakultet
- Økte basismidler for opprettelse av nye tverrfaglige studieprogrammer eller etter- og videreutdanningstilbud

I universitetets finansieringsmodell tildeles studieplasser til fakultetene og resultatmidler for studiepoeng tilføres enheter som har emneansvar i de ulike programmene. Det betyr at studieplasser verken blir tildelt universitetets ulike sentre eller Universitetsmuseet, til tross for at disse tilbyr emner som gir studiepoeng.

Dette er enheter som ikke har forskningsbasert utdanning som sine primæroppgaver. Ved UM er det ca. 20 (årsverk)professorer og førsteamanuenser som har undervisningsplikt ved samarbeidende fakulteter (MN, HF, SV) og som bidrar til emner som disse leverer. På tilsvarende måte er det ansatte som bidrar med undervisning i enkeltemner ved samarbeidende fagmiljø. Fordelingen av innsats og kostnader mellom partene kan variere fra

miljø til miljø og fra sak til sak, noe som gjør det vanskelig å legge slik aktivitet inn i finansieringsmodellen som en regelstyrt ordning.

Etter utvalgets oppfatning bør resultatuttelling for slike emner gå til vertsfakultetet med forutsetning om at partene skal bli enige om fordelingen seg imellom. Hovedprinsippet bør være at det bør lages avtaler mellom de involverte fagmiljøene som fordeler eventuelle insentivmidler i samme grad og størrelsesorden som kostnadene har vært fordelt.

Utvalget tar til etterretning at dette også er gjeldende ordning, men at det i mange tilfeller ennå ikke har kommet slike avtaler på plass. Arbeidet med å utarbeide standardiserte avtaler og maler for utdanningssamarbeid bør iverksettes.

Utvalget har vurdert om emner som inngår i tverrfaglige studieprogrammer bør gis økt resultatuttelling, slik det blant annet gjøres ved NTNU. Emner kan imidlertid inngå i flere studieprogrammer, også tverrfaglige. Dette vil gjøre det vanskelig å skille studiepoengene fra hverandre og i flere tilfeller kan kostnadene ved administrativ tilrettelegging være høyere enn den økte resultateffekten. Det er heller ikke ønskelig å la et enkeltemne få ulike koder for ulike programmer.

Tverrfaglig veiledning av masteroppgaver krever innsats ut over det normale. Et økt tilskudd for veileder/biveileder fra andre fakultet vil derfor kunne stimulere til økt tverrfaglighet. På den annen side vil en slik ordning være krevende både administrativt og kostnadsmessig.

Et annet forslag kan være at det bør gis økte basismidler for tverrfaglige studieprogram eller utviklingsmidler til EVU-tilbud som går på tvers av fakultetene. Dette er i tilfelle en strategisk beslutning som Styret kan ta. Også her gjelder at uttelling må stå i forhold til arbeidet med å fordele midlene.

Oppsummering

Stimulering til økt tverrfaglige virksomhet vil være nært knyttet til hvordan universitetets virksomhet organiseres og ledes. Gjennom organisering av universitetets tverrfaglige satsinger og i arbeidet med å etablere kunnskapsklynger er det nå tatt grep for økt tilrettelegging for slik virksomhet.

I tillegg peker utvalget på ulike økonomiske incitament som kan inngå i finansieringsmodellen for å stimulere til ytterligere innsats for tverrfaglig virksomhet. I hovedsak gjelder dette økonomiske incentiver som isolert sett kan stimulere til økt aktivitet innenfor visse områder.

Utvalget vil likevel advare mot ukritisk bruk av slike mekanismer av flere grunner. For det første må antall resultatindikatorer vurderes. En ukritisk vekst vil føre til premiering av flere typer virksomheter. Konsekvensene kan bli at alt premieres like mye, noe som igjen vil svekke prioriteringene. Dette er samme problemstillinger som er påpekt i forhold til departementets styring av sektoren; For mange måleparametere gir svak prioritering og svakere styring.

For det andre vil innføring av flere resultatindikatorer gi økt finansieringsbehov, jf. beskrivelser i kapittel 5. Dette kan gi ulike utilsiktede effekter og gjøre fakultetenes samlede bevilgninger mindre forutsigbar og mindre gjennomsiktig.

På dette grunnlag vil utvalget oppfordre til forsiktighet når universitetsledelsen skal vurdere eventuelle nye økonomisk incentiver for økt tverrfaglig virksomhet. Det må være en klar føring at faglige gevinster og premiering står i forhold til den innsatsen som skal til å fordele midlene.

8. Infrastruktur

I følge universitetets strategi skal universitetet ha «*moderne vitenskapelig utstyr, forsknings- og utdanningsfasiliteter, så vel som tjenester fra Universitetsbiblioteket og Universitetsmuseet og forvaltning av de vitenskapelige samlingene. Våre planer og strategier skal inneholde mål og prioriteringer for dette.*»

Universitetets infrastruktur er avgjørende for å opprettholde høy kvalitet i forskning, undervisning, formidling og innovasjon. Som oppfølging av strategiarbeidet skal det utarbeides en ny handlingsplan for infrastruktur for perioden 2018 - 2022. Til grunn for arbeidet er det i regi av Infrastrukturutvalget satt i gang en grundig kartlegging av tyngre infrastruktur. Det er grunn til å tro at dette arbeidet vil være førende for de økonomiske prioriteringene i årene framover.

Utvalgets vurderinger av infrastruktur tar utgangspunkt i tre hovedelementer:

- Vitenskapelige samlinger
- Vitenskapelig utstyr

<u>Bygg</u>

Universitetets modell for internhusleie har gitt gode oversikter over kostnader knyttet til areal samt aksept for prioriteringer av vedlikehold og oppgradering av eksisterende bygningsmasse.

Modellen er også et godt eksempel på hvordan Styrets beslutning om å øke universitetets investeringsbudsjetter kan følges opp som del av fordelingsmodellen, jf. omtale i kapittel 4.

Som beskrevet i kap. 4.5 har økning i husleie vært vesentlig høyere enn den generelle lønns- og prisveksten og samlet sett betaler universitetets fakulteter og andre enheter omlag 100 MNOK mer i husleie i 2015 i forhold til 2011. Økningen har vært begrunnet i forhold til styrket vedlikehold og høyere energikostnader. Husleiemodellen har etter utvalgets oppfatning hatt en viktig funksjon i forhold til behovsprøving av arealbehov, energisparing og finansiering av vedlikehold og bygningsmessig oppgradering, og foreslås videreført. De pågående nasjonale samordningene kan gjøre at det blir endringer på sikt.

Erfaringer viser at kommunikasjon om arealkostnader ofte er mangelfull mellom bruker og betaler. Dette kan gi ineffektiv arealbruk og det er grunn til å tro at kommunikasjonen ut til instituttene i mange tilfeller kan bedres.

<u>Vitenskapelige samlinger</u>

I følge universitetets strategi er videreutvikling av UMs omfattende vitenskapelige samlinger, og styrke tilgjengeligheten for både en interessert offentlighet og et internasjonalt forskningsmiljø viktige prioriteringer. Særlig viktig er fase 2 av museumsprosjektet som omfatter UMs nye naturhistoriske utstillinger og arealer for undervisningstjenester. Det skal innredes for å vekke nysgjerrighet, underholde og skape en sosial, rekreativ arena for møtet mellom UiB og samfunnet omkring.

En av anbefalingene fra Risa I rapporten var at UM i hovedsak skulle finansieres gjennom basistildelinger, men med en mindre resultatkomponent for museets forskningskomponent. Dette utvalget vil anbefale at denne ordningen videreføres. Det samme gjelder for aktivitetene ved UB, som i hovedsak er finansiert gjennom en basisbevilgning, men som resultatutsettes på samme måte som de øvrige fellestjenester og administrative avdelinger.

Omfang og forvaltning av universitetets arkiv og samlinger, både ved UM, UB og fakultetene, vil i hovedsak være knyttet til strategiske valg fattet av Styret. Både arbeidet med rehabiliteringen av bygg og innhold i museumsprosjektet er eksempler på dette.

UB skal utvikles som et nyskapende studie- og forskningsintegrert bibliotek. Det skal sikre tilgang til relevante kunnskapskilder og brukertilpassede tjenester som effektiviserer forskernes og studentenes arbeid, samt formidling av universitetets samlinger, arkiv og vitenskapelige produksjon. Etter utvalgets oppfatning er dette aktiviteter og tiltak som best finansieres gjennom endringer i avdelingens basisbudsjetter, eventuelt som strategiske avsetninger.

Vitenskapelig utstyr

Vitenskapelig utstyr finansieres i dag gjennom ulike kilder og virkemidler. Konkurransearenaen i Forskningsrådet er viktig for satsingen på storskala infrastruktur som har nasjonal betydning (Nasjonal satsing på forskningsinfrastruktur). I noen grad betales slikt utstyr også av brukerbetaling, i tillegg til finansiering gjennom universitetets felles avsetninger og fakultetenes driftsbudsjetter.

Universitetets felles avsetninger i 2016 var 53,5 mill. kroner (I tillegg kommer øremerkede avsetninger fra KD til UM og Odontologisk universitetsklinikk) og skal i hovedsak dekke:

- vitenskapelig utstyr bevilget til fakultetene
- nasjonal infrastruktur (egenandeler)
- teknisk infrastruktur og nettverk

For å følge opp universitetets strategi er det lagt opp til at UiBs fellesavsetning til vitenskapelig utstyr skal fordobles i strategiperioden. Det medfører realøkning i kommende budsjettår, finansiert gjennom kutt i andre deler av universitetsøkonomien. Dette tilsier samme finansieringsmetodikk som økningen i enkelte strategiske avsetninger og investeringsbudsjettet. Etter utvalgets mening er dette en fornuftig måte å øke avsetningen til vitenskapelig utstyr. Utvalget har imidlertid ikke tatt stilling til hvor stor avsetningen skal være. Utvalget regner med at Infrastrukturutvalget vil gi et godt grunnlag for Styret til å fatte slike beslutninger.

Kjernefasiliteter og brukerbetaling

Kjernefasiliteter er utstyrstunge spesiallaboratorier som står til disposisjon både for enhetens egne forskere og brukere utenfra. Samarbeidsordningen for kjernefasiliteter bidrar til å styrke fagmiljøene, skape arenaer for forskningssamarbeid og bidrar til å holde kostnadene for dyrt utstyr så lave som mulig. UiB har flere slike kjernefasiliteter, de fleste knyttet til medisinske og naturvitenskapelige fagmiljø.

Finansieringen av kjernefasiliteter er en utfordring og UiB er avhengig av finansiering gjennom Forskningsrådets programmer for infrastruktur. I tillegg finansieres deler av utstyret, samt driften av dette gjennom modeller for brukerbetaling.

Lignende finansieringsmodeller eksisterer ved investering og bruk av forskningsfartøy, der finansieringen av selve fartøyet avhenger av nasjonal finansiering, mens brukerne betaler for drift, vedlikehold og mindre utstyrsanskaffelser. Større utstyrsenheter og kjernefasiliteter vil også i framtiden være avhengig av slike modeller for å sikre effektiv drift og utnyttelse av utstyret.

Informasjon om UiBs infrastruktur er per i dag ikke systematisert, og det finnes heller ikke noen felles retningslinjer for drift, prising, finansiering, ansvarsfordeling og markedsføring av forskningsinfrastruktur ved UiB. Å framskaffe slike oversikter er en sentral del av Infrastrukturutvalgets kartleggingsarbeid. I dette arbeidet ligger også å foreslå en videreutvikling av modeller for brukerbetaling. Samtidig vil gjennomgangen gi et grunnlag for reelle nedskrivingskostnader som grunnlag for reinvesteringer.

I påvente av Infrastrukturutvalgets arbeid har utvalget ikke gått nærmere inn på vurdering av en ideell sammensetning av virkemidler/ finansieringskilder for finansiering av vitenskapelig utstyr. Generelt vil det likevel være slik at brukere dekker deler av utgiftene, mens resten finansieres med bidrag fra Forskningsrådet, fakultets- og instituttnivå og universitetets felles satsinger.

Utvalget har heller ikke vurdert hvilken type utstyr som fakultetene bør finansiere innenfor egne ressursrammer og hvilke type utstyr som må finansieres gjennom sentrale avsetninger.

Det vil være naturlig at UiB søker samarbeid med andre forskningsinstitusjoner, først og fremst i Bergensregionen, men også nasjonalt og i noen tilfeller kanskje internasjonalt for å bygge opp kjernefasiliteter og utstyrsparker som man ellers ikke hadde vært i stand til.

Oppsummering

Kostbart, avansert utstyr er nødvendig både for utdanning og forskning. Universitetet må ta i bruk alle mulige finansieringskilder også til dette formålet. Det er en krevende oppgave både å anskaffe, vedlikeholde og fornye slikt utstyr. Gode beslutninger for investering og anvendelse av utstyr krever brukerbetaling.

Brukerbetaling gjelder også for økt areal gjennom nybygg. Prediksjoner fra økonomisk organisasjonsteori og empiri viser at redusert brukerbetaling for nye arealer vil føre til stor etterspørsel i organisasjonen. Det er klart at Styret står fritt til å vedta strategiske satsinger som medfører økt arealbruk. Graden av brukerbetaling vil avgjøre hvor vanskelig det blir å stå i mot sterke ønsker om prioritert arealbruk andre steder i organisasjonen. Dersom alle grupper får vekst i arealbruk uten brukerbetaling, blir arealbruken ineffektiv.

Utvalget vil anbefale at det legges til rette for en god lokal og nasjonal samordning av utstyrsinvesteringer og anbefaler at det utvikles hensiktsmessige modeller for brukerbetaling av alle større utstyrsenheter.

VEDLEGG
VEDLEGG 1.

Finansielle incentiver for økt BOA, modellberegninger

I vurderingen av hvordan finansieringsmodellens fordelingsmekanismer kan benyttes for å motivere til økt BOA, har utvalget lagt vekt på følgende forhold:

- Øke prisen på eksisterende resultatelementer
- Utvide modellen med flere resultatindikatorer
- Innføre modeller basert på aktivitetskrav

1. Økte priser på eksisterende resultatindikatorer

Som tidligere nevnt videreføres Kunnskapsdepartementets resultatelementer med 75% av departementets priser. I perioder med vekst i budsjettene gir dette midler til vekst i avsetningen for fellesformål. I perioder med reduksjon i inntektene må fellesformål reduseres eller finansieres gjennom omfordeling fra andre deler av grunnbevilgningen. Samtidig får fakultetene ikke full uttelling for sine resultater i perioder med vekst, mens de slipper å ta hele reduksjonen i perioder med tap.

Økt fokus på RBO-inntekter kan gjøres ved å øke prisene. En økning av videreføringen av KDs priser fra 75% til 100% (eventuelt 150%) vil for eksempel gi fakultetene større uttelling for økning i sine forskningsresultater. Tilsvarende vil økt egenfinansiering i form av prosjektstøtte til ERC, SFF osv gi større uttelling for ansatte som lykkes i konkurransen om forskningsmidler. Finansieringen av økt egenfinansiering tas gjennom kutt i andre deler av universitetsøkonomien.

I tabell 1 er det gitt eksempler på en økning av prisene tilsvarende 100% og 150% basert på resultatuttellingen i 2016. Dette året ble UiBs RBO-inntekter redusert med 54 mill. kroner, hvorav 40,5 mill. kroner ble belastet fakultetene basert på aktivitet. 13,5 mill. kroner ble belastet sentrale avsetninger.

Dersom modellen i stedet ga 100% videreføring av KD satsene ville hele underdekningen bli belastet fakultetene direkte basert på aktivitet. Effektene er illustrert i tabell 1. I samme tabell er det gitt eksempel på modell med 150% videreføring av KDs satser. En slik modell vil kreve tilleggsfinansiering i år med økt RBO aktivitet. I år med reduserte RBO-inntekter, som i 2016, medfører modellen ytterligere kutt ved fakultetene på til sammen 27 mill. kroner, som illustrert i tabell 2 På den annen side vil fakultetene få økt handlingsrom dersom de lykkes i å øke sine RBO-andeler.

Tabell 1. Alternative beregninger for resultatuttelling RBO 2016 (tall i mill. kroner)

	75 %	100 %	150 %
HUM	-5,4	-7,2	-10,8
MN	-16,7	-22,2	-33,4
MOF	-14,4	-19,2	-28,8
SV	4,8	6,4	9,6
JUS	-1,1	-1,5	-2,3
PSYK	-6,4	-8,6	-12,9
UM	-1,5	-2,0	-3,0
Andre	0,2	0,3	0,4
Sum fag	-40,6	-54,1	-81,1
UiB felles	-13,5	0,0	27,0
UiB totalt	-54,1	-54,1	-54,1

I 2016 valgte Styret å opprettholde nivået på de sentrale avsetningene til tross for reduksjonen i resultatmidler på 13.5 mill. kroner. I praksis førte dette til at underdekningen ble belastet fakultetene gjennom rammekutt på 0,62%. Effektene for fakultetene var altså en direkte effekt basert på egne resultat og en indirekte effekt basert på universitetets samlede resultat. Dette er illustrert i tabell 2.

Tabell 2. Uttelling RBO 75% modell + rammekutt versus 100% uttelling (tall i mill. kroner)

	Uttelling 75 %	Kutt 0,62%	Samlet reduksjon	Utteling 100 %
HUM	-5,4	-2,1	-7,5	-7,2
MN	-16,7	-3,6	-20,2	-22,2
MOF	-14,4	-3,4	-17,8	-19,2
SV	4,8	-1,6	3,2	6,4
JUS	-1,1	-0,8	-1,9	-1,5
PSYK	-6,4	-1,2	-7,6	-8,6
UM	-1,5	-0,7	-2,2	-2,0
Andre	0,2	0,0	0,2	0,3
sum fag	-40,6	-13,4	-53,9	-54,1
uib felles	-13,5	0,0	0,0	0,0
UiB totalt	-54,1	-54,1	-54,1	-54,1

Kombinasjonen 75% + rammekutt versus 100% videreføring gir ulike resultater for fakultetene. På den ene side vil 75% videreføring bidra til å redusere fakultetenes inntektssvingninger mellom år. På den annen side vil rammekutt trekke i motsatt retning for fakulteter der forskningskomponenten utgjør en relativt liten del av den samlede grunnbevilgningen. I tabell 2 illustreres dette ved at fakulteter som HF og JUS får større reduksjoner i en modell med 75% videreføring enn i modell med 100% videreføring. Det motsatte er tilfelle for fakulteter som MN og MOF. Årsaken er at disse fakultetene i 2016 hadde store negative endringer i sine RBO-inntekter. En 75% modell kombinert med rammekutt vil altså redusere svingningene der endringen fra et år til et annet er store, mens det for fakulteter med små endringer fra et år til et annet kan risikere større kutt enn det som framkommer på grunnlag av egne resultater.

En modell med 75% videreføring vil imidlertid gi Styret økt handlingsrom i form av at de kan velge alternative inndekningsmåter for andelen som belastes UiB sentralt, for eksempel kutt ved administrative avdelinger eller nedleggelse av tiltak.

Innføring av nye resultatelementer
Arbeidsgruppen har diskutert behovet for eventuelle nye resultatindikatorer. I det følgende gis noen regneksempler på hvordan disse kan utformes samt utfordringer dette medfører.

Det tas utgangspunkt i at det innføres en resultatindikator for BOA, eksklusiv EU og NFR midler (som det allerede gis resultatuttelling for). I regneeksempelet er det tatt utgangspunkt i fakultetenes inntekter fra 2008 - 2014 og at modellen er innført med virkning fra 2008. Resultateffekt er satt til 0,1 kroner per regnskapsført krone i BOA. Det gis to modellalternativ:

- Beregning basert på en stykkprisfinansiering(åpen ramme)
- Beregning basert på RBO modell (lukket ramme).

I begge alternativer vurderes effekter av intern finansiering versus finansiering fra KD.

Eksempel 1. Modell med åpen ramme (stykkprisuttelling).

Tabell 3. Fakultetenes BOA eks EU og NFR 2008 – 2014 (tall i mill. kroner)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
HF	10,2	8,0	15,4	19,6	22,7	27,0	19,9
MN	64,5	90,4	117,0	103,9	111,7	116,3	109,6
MOF	103,6	105,3	116,5	124,8	146,9	139,9	122,5
SV	13,8	16,8	16,8	15,9	16,0	11,3	12,7
JUS	1,7	3,1	3,9	3,6	6,3	7,5	6,8
PSYK	16,3	14,6	13,9	14,3	10,5	12,5	16,4
UM	20,6	21,2	17,8	21,4	29,7	26,3	38,5
SUM	230,7	259,5	301,3	303,5	343,7	340,9	326,3

Utgangsposisjon for modellen er aktivitetsnivå for 2008 og resultatkomponenten etableres mot en tilsvarende reduksjon i fakultetenes basisbevilgning. Det vil si at HFs resultatkomponent for BOA blir vel 10 mill. kroner i 2010, mot tilsvarende reduksjon på 10 mill. i fakultetets basisbevilgning. Modellen innføres altså uten omfordelingseffekter i utgangsåret. HF vil her øke sine resultatinntekter dersom de øker sin BOA utover 10 mill. kroner.

Modelleffekter
Fra 2008 til 2009 reduserte HF sin BOA med 2,2 mill. kroner. Med en pris på 0,1 per BOA krone gir dette et tap på 213.000 i 2009 i resultatmidler knyttet til denne indikatoren (2130*0,1).

Samlet for fakultetene økte BOA med vel 30 mill. kroner fra 2008 til 2009, noe som tilsvarer en økt resultatuttelling på 2,9 mill. kroner. Siden dette ikke inngår i KDs finansieringsgrunnlag for UiB, må finansieringen av fakultetenes økte resultatuttelling sikres gjennom avsetninger i universitetets eksisterende budsjettramme. Et alternativ er da rammekutt. Fakultetenes samlede resultatuttelling for perioden 2009 - 2014 er gitt i tabell 5.11. I år med samlet framgang på indikatoren må det tilføres midler til modellen, mens det i år med nedgang, som for eksempel i 2013 og 2014, reduseres de samlede utbetalingene til fakultetene. I praksis fører dette til at Styret får økt handlingsrom i «*dårlige*» år, og finansieringsbehov i «*gode*» år. Dette er motsatt effekt av de eksisterende KD-finansierte indikatorene, der modellen tilsier økt handlingsrom for Styret i år med gode resultat.

Tabell 4. Fakultetenes uttelling ved stykkprismodell (tall i 1000 kroner)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
HF	-213	742	412	314	432	-716
MN	2 590	2 657	-1 301	774	464	-677
MOF	176	1 122	822	2 212	-699	-1 742
SV	299	4	-95	6	-465	137
JUS	144	76	-28	266	125	-69
PSYK	-168	-77	46	-381	196	398
UM	60	-349	364	827	-335	1 218
SUM	2 887	4 175	221	4 017	-282	-1 451

En utfordring knyttet til internt finansierte resultatmodeller basert på stykkpris ligger i finansieringsbehovet, som ofte skjer gjennom generelle kutt. Dette reduserer modellens effekter for fakultetet. Et eksempel illustrer dette: I 2009 øker MN sine resultatinntekter med 2,6 mill. kroner (tabell 4). Den samlede resultatuttellingen for fakultetene er 2,9 mill. kroner og må finansieres, i dette eksempelet gjennom rammekutt. Dette tilsier at MN må bidra med vel 0,75 mill. kroner til finansiering av modellen (tabell 5) og fakultetets netto effekt blir 1,95 mill. kroner. På tilsvarende måte vil HF, i tillegg til et resultattap på 213.000, bidra til finansieringen av modellen gjennom et rammekutt på 479.000. Fakultetets samlede tap blir da 690.000 kroner. En oversikt over fakultetenes bidrag til finansiering er gitt i tabell 5.

En internt finansiert stykkprismodell vil således gi økt fokus på et område hvor det er ønskelig med bedre resultat, men samtidig redusere fakultetenes basisrammer på grunn av modellens finansieringsbehov. Finansieringsbehovet gir altså en omfordelingseffekt i tillegg til selve resultateffekten.

Tabell 5. Rammekutt for finansiering av stykkprismodell (tall i 1000 kroner)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
HF	479	673	36	659	-47	-243
MN	746	1 074	56	1 040	-75	-374
MOF	774	1 137	60	1 059	-72	-383
SV	344	498	26	486	-34	-172
JUS	152	221	12	209	-15	-77
PSYK	248	367	20	367	-25	-127
UM	143	205	11	197	-14	-75
SUM	2 887	4 175	221	4 017	-282	-1 451

Etter utvalgets oppfatning vil en stykkprismodell gi utilsiktede effekter dersom finansieringen av modellen må skje gjennom intern omfordeling. Et annet element er at fakulteter med relativt stor grunnbevilgning i forhold til BOA må bidra mer til finansieringen av modellen enn fakulteter med mindre grunnbevilgning.

<u>Eksempel 2. Modell med lukket ramme (RBO)</u>

Deler av disse negative effektene knyttet til stykkprismodeller kan omgås ved å etablere modellen som en RBO modell. I eksemplet nedenfor er utgangspunktet som i stykkprismodellen. Det vil si at 2008 etableres som utgangsår og pris i utgangsåret settes til 0,1. Modellen etableres med en totalramme tilsvarende aktivitet i 2008 *0,1(jf. tabell 3): Dette tilsvarer 23 mill. kroner (230.673*0,1) og innføres mot tilsvarende endring i fakultetenes basisbevilgning. Effekter av modellen for perioden 2008 - 2014 er gitt i tabellene 6 og 7.

Tabell 6. Effekter av RBO modell for BOA 2008 – 2014 (tall i 1000. kroner)

Priser	0,10	0,09	0,08	0,08	0,07	0,07	0,07
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
HF	1 016	713	1 183	1 487	1 524	1 829	1 404
MN	6 449	8 033	8 954	7 900	7 496	7 872	7 744
MO	10 356	9 361	8 922	9 482	9 859	9 467	8 656
SV	1 382	1 493	1 289	1 208	1 071	765	896
JUS	170	279	299	275	421	510	484
PSYK	1 631	1 300	1 061	1 088	705	844	1 162
UM	2 064	1 888	1 359	1 626	1 991	1 781	2 721
SUM	23 067	23 067	23 067	23 067	23 067	23 067	23 067

Tabell 6 viser utviklingen i fakultetenes RBO i perioden 2008 - 2014. Samlet RBO komponent er konstant i perioden (noe som gjør at det ikke er nødvendig med ytterligere tilførsel av midler for finansiering av aktivitetsendringer), mens prisene endres som følge av aktivitet. For eksempel vil aktivitetsøkning fra 2008 til 2009 bidra til at prisen per krone innen BOA reduseres fra 0,10 til 0,09. Det er pekt på at nettopp usikkerhet knyttet til framtidige priser gjør modeller med lukket ramme lite forutsigbare, og gir press mot å bedre finansieringen av modellen. Eksemplet overfor viser imidlertid at også interne stykkprismodeller, selv om prisene her er faste, gir usikkerhetselementer i form av finansieringsbehov.

Eksemplene gitt ovenfor viser at innføring av interne resultatelementer utover de som finnes i Kunnskapsdepartementets modell gir finansieringsutfordringer. Dersom formålet med resultatmodeller er å belønne fakulteter som gjør det bedre enn andre innenfor gitte områder, er utvalgets holdning at lokale RBO modeller vil være mer presis enn en stykkprismodell. Årsaken er at man slipper omfordelingseffekter knyttet til årlige finansieringsbehov av modellen. Merk at dette gjelder dersom UiB ikke tilføres mer midler fra KD ved aktivitetsvekst. Dersom aktivitetsvekst gir økte inntekter til UiB, vil en resultatmodell med åpen ramme være å foretrekke, siden man da slipper usikkerhet knyttet til finansieringsbehov.

En generell problemstilling ved begge modelltyper vil være hvilket aktivitetsnivå som skal danne basis for etablering av modellens utgangsposisjon.

Tabell 7. Årlige endringer ved fakultetene ved en RBO-modell for BOA (tall i 1000 kroner)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
HF	-302	469	305	37	305	-425
MN	1 584	921	-1 054	-404	376	-128
MOF	-996	-438	560	376	-392	-811
SV	112	-204	-81	-137	-306	131
JUS	109	19	-23	146	88	-26
PSYK	-331	-239	27	-383	139	319
UM	-177	-529	267	365	-210	940
SUM	0	0	0	0	0	0

VEDLEGG 2.

Finansielle incentiver for økte studiepoenginntekter

I vurderingen av hvordan finansieringsmodellens fordelingsmekanismer kan benyttes for å motivere til økt uttelling innenfor utdanningskomponenten har utvalget vurdert en økning av prisen for avlagte studiepoeng.

Kunnskapsdepartementets resultatelementer videreføres i dagens modell med 75% av departementets priser. I praksis medfører dette at 75% av universitetets endringer i resultatinntekter tilføres fakultetene, mens resterende 25% inngår i universitets finansiering av ulike fellesformål. I perioder med vekst i budsjettene gir dette midler til vekst i avsetningen for fellesformål. I perioder med reduksjon i inntektene må fellesformål reduseres eller finansieres gjennom omfordeling fra andre deler av grunnbevilgningen. Samtidig får fakultetene ikke full uttelling for sine resultater i perioder med vekst, mens de slipper å ta hele reduksjonen i perioder med tap.

Økt fokus på utdanningsinntekter kan gjøres ved å øke prisene. I tabell 1 er det gitt eksempler på en økning av prisene tilsvarende 100% og 150% basert på resultatuttellingen i 2016. Dette året økte resultatinntektene med 1,5 mill. kroner hvorav 1,1 ble fordelt fakultetene. Resterende midler ble benyttet til styrking av sentrale avsetninger.

En videreføring av satsen med 100% vil gi 0 i økning til sentrale formål, mens økning utover KDs satser, til for eksempel 150% tilsier at UiB sentralt må finne inndekning på vel 0,7 mill. kroner til å dekke inne den økte resultatuttelling til fakultetene. En modell med økte priser for avlagte studiepoeng vil derfor føre til at fakultetene enten må ta et større ansvar for felleskostnader knyttet til utdanning, eller at økt inndekning skjer gjennom generelle rammekutt. På den annen side vil fakultetene få økt handlingsrom dersom de lykkes i å øke antall avlagte studiepoeng.

Tabell 1. Alternative beregninger for resultatuttelling utdanning 2016 (tall i 1000 kroner)

	75 %	100 %	150 %
HF	245	327	490
MN	2 023	2 697	4 046
MOF	4 381	5 841	8 762
SV	1 862	2 483	3 724
JUS	-4 281	-5 708	-8 562
PSYK	-3 081	-4 109	-6 163
Sum	1 149	1 522	2 297
SENTRALT	383	0	-775
TOTALT	1 522	1 522	1 522

Etter utvalgets oppfatning er det viktig at UiB utnytter sine studieplasser på en effektiv og god måte. Økt uttelling av resultatmidler kan i den forbindelse være en stimulans for økt studentopptak. Samtidig medfører dette at fakultetene blir mer eksponert for risiko.

I sine tilbakemeldinger understreker fakultetene at stabilitet og forutsigbarhet som viktige forutsetninger for en velfungerende fordelingsmodell. På dette grunnlag har utvalget vurdert det som fornuftig å videreføre dagens finansieringsmodell basert på en 75% videreføring til fakultetene. Til grunn for vurderingen ligger også usikkerhetsmomentene knyttet til endringene i finansieringsmodellen fra 2017, der deler av resultatuttellingen for studiepoeng erstattes med en uttelling for avlagte grader.

VEDLEGG 3.

Bidrags- og oppdragsinntekter ved UiB, UiO og NTNU

(tall i mill. kroner)

VEDLEGG 2. BOA VED UiB, UiO og NTNU

	2009		2010		2011		2012		2013		2014		2015	
UiB	bidrag	oppdrag	bidrag	oppdrag	bidrag	oppdrag	bidrag	oppdrag	bidrag	oppdrag	bidrag	oppdrag	bidrag	oppdrag
Forskningsrådet	358 917		348 701	0	361 962	0	405 689	0	306 890	0	387 317	0	424 210	0
Statlige etater	112 903	1 675	131 598	3 479	129 958	3 267	140 462	11 782	109 086	13 132	97 869	10 219	103 597	10 849
Kommunale/ fylkeskommunale etater	11 462	2 601	2 154	1 737	4 809	108	7 804	120	11 148	475	5 943	273	5 229	128
Næringsliv/ private	70 996	5 989	82 560	5 566	70 233	5 481	65 691	8 904	75 326	9 187	57 874	6 055	41 843	5 409
EU- forskning	24 177		34 622	0	50 480	0	49 927	0	47 707	0	63 609	0	68 984	0
EU- undervisning	3 233		1 666	0	1 616	0	962	0	564	0	1 422	0	1 363	0
Andre	10 459		12 594	0	19 163	2 236	19 601	2 201	12 774	2 444	11 745	3 152	24 753	2 837
Stiftelser og organisasjoner	49 191	1 173	70 044	1 578	75 791	1 693	74 034	2 706	74 117	2 762	50 746	4 607	61 822	3 202
Gaver/ gaveforsterkning og tilskudd	26 857		33 523		28 457	0	44 523	0	59 335	0	93 519	0	109 535	0
SUM	668 195	11 438	717 462	12 360	742 469	12 785	808 693	25 713	696 947	28 000	770 044	24 306	841 336	22 425

	2009		2010		2011		2012		2013		2014		2015	
UiO	bidrag	oppdrag	bidrag	oppdrag	bidrag	oppdrag	bidrag	oppdrag	bidrag	oppdrag	bidrag	oppdrag	bidrag	oppdrag
Forskningsrådet	633 883		623 979	0	653 059	0	682 763	0	742 914	0	697577	0	788 530	0
Statlige etater	121 301	48 942	133 614	66 214	116 720	107 376	105 476	73 244	239 334	72 592	173 584	88 296	197 574	107 586
Kommunale/ fylkeskommunale etater	3 901	4 599	9 237	11 210	5 461	12 013	11 664	15 496	18 402	9 212	15 472	7 686	18 420	5 193
Næringsliv/ private	32 942	11 605	70 668	11 136	56 381	14 498	39 777	22 254	46 188	14 880	60 680	15 413	30 288	13 537
EU- forskning	68 829		45 617	0	83 380	0	67 253	0	97 568	0	122 574	0	142 000	0
EU- undervisning	9 604		4 801	0	3 163	0	2 823	0	2 201	0	4 743	0	8 197	0
Andre	25 330	3 426	-4 433	7 409	12 083	8 781	21 172	9 665	14 827	4 622	31 101	12 315	45 663	29 034
Stiftelser og organisasjoner	55 418	2 712	112 446	3 685	67 299	2 739	44 119	1 953	66 697	3 618	36 814	7 340	67 666	5 269
Gaver/ gaveforsterkning og tilskudd	73 040		38 339	0	79 246		88 412	0	81 277	0	109 331	0	122 487	0
SUM	1 024 248	71 284	1 034 268	99 654	1 076 792	145 407	1 063 459	122 612	1 309 408	104 924	1 251 876	131 050	1 420 825	160 619

	2009		2010		2011		2012		2013		2014		2015	
NTNU	bidrag	oppdrag	bidrag	oppdrag	bidrag	oppdrag	bidrag	oppdrag	bidrag	oppdrag	bidrag	oppdrag	bidrag	oppdrag
Forskningsrådet	581 158		648 969	0	628 364	0	592 627	0	608 510	0	638 555	0	745 375	0
Statlige etater	107 386	16 714	124 146	22 688	128 611	14 485	160 382	26 847	352 393	26 246	364 330	22 841	401 554	25 943
Kommunale/ fylkeskommunale etater	9 091	3 565	9 484	6 053	8 941	5 443	13 702	6 886	17 627	9 130	14 400	7 959	12 545	3 892
Næringsliv/ private	161 167	43 393	154 529	60 777	187 375	61 365	156 422	68 343	193 189	70 830	196 115	55 544	200 436	53 957
EU- forskning	37 949		44 826	0	47 910	0	49 305	0	57 416	0	82 058	0	93 415	0
EU- undervisning	9 280		9 110	0	6 979	0	10 176	0	7 666	0	16 405	0	18 556	0
Andre	58 842	4 880	73 989	18 917	75 347	16 328	253 691	17 700	87 057	12 862	31 792	20 673	42 929	15 476
Stiftelser og organisasjoner	109 841	10 701	108 580	8 617	171 951	35 789	20 669	0	30 488	0	36 960	0	46 531	0
Gaver/ gaveforsterkning og tilskudd	10 057		12 462	0	17 320	0	27 492	0	10 061	0	32 539	0	30 450	0
SUM	1 084 771	79 253	1 186 095	117 052	1 272 798	133 410	1 284 466	119 776	1 364 407	119 068	1 413 154	107 017	1 591 791	99 268

uib.no/strategi

Design: Margareth Haugen, Kommunikasjonsavdelingen, UiB **Trykk:** Bodoni AS **Foto forside:** Eivind Senneset, Sandra Jeremica